

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketoiminnan logistiikka

Merja Heikkinen

VASTUULLINEN YRITYSTOIMINTA KYMENLAAKSON YRITYKSISSÄ

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketoiminnan logistiikka

HEIKKINEN, MERJA	Vastuullinen yritystoiminta Kymenlaakson yrityksissä
Opinnäytetyö	75 sivua + 34 liitesivua
Työn ohjaaja	lehtori Maiju Hankia tutkimusjohtaja Juhani Talvela
Toimeksiantaja	KymiTechnology
Toukokuu 2010	
Avainsanat	vastuullinen yritystoiminta, kestävä kehitys, strategia, toimintaympäristö, kyselytutkimus

Vastuullinen yritystoiminta pohjautuu kestävän kehityksen ideologiaan, ja siihen kuuluu kolme tasavertaista osa-aluetta eli taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu. Yrityksen vastuullisuus koostuu sen arvoista, sanoista ja teoista, jotka yhdistyvät toimintastrategiassa. Vastuullisen yrityksen on huomioitava toiminnassaan useiden sidosryhmien näkemykset ja tarpeet. Johtamistavoilla ja henkilöstöllä on merkittävä rooli tässä prosessissa. Toiminnassa voidaan hyödyntää erilaisia työkaluja, raportointitapoja ja mittareita.

Tämän opinnäytetyön aiheena on vastuullinen yritystoiminta Kymenlaakson yrityksissä. Kyseessä on tutkimus, jonka tavoitteena on saada tietoa alueen yritysten näkemyksistä vastuullisuudesta tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus hyödyntää Kymenlaakson ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämässä yritysten tarpeita entistä paremmin palvelevaksi.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena verkkokyselynä ja tulosten analysoinnissa käytettiin tilasto- ja taulukkolaskentaohjelmia. Vastaajayrityksiä oli eri toimialoilta ja kokuokista. Yritysvaikuttajille esitettiin kysymyksiä yleisistä vastuullisuusnäkemyksistä, jo tehdyistä vastuullisuuteen liittyvistä toimenpiteistä ja henkilöstöasioista.

Vastuullinen yritystoiminta on tutkimustulosten perusteella jo osa yritysten jokapäiväistä toimintaa. Yritysjohtajien asenteet aihepiiriä kohtaan ovat positiiviset, mikä on hyvä perusta toimintaprosessien edelleen kehittämiseksi. Tietoutta tarvitaan vielä lisää etenkin saatavilla olevista työkaluista ja vastuullisuuden liittämisestä toimintastrategiaan. Henkilöstö tunnustetaan tärkeäksi voimavaraksi, ja sen osaamiseen kohdistuu runsaasti odotuksia. Erityisen tärkeinä osaamisalueina pidetään tulevaisuuden kannalta sosiaalisia taitoja, uusien asioiden omaksumisvalmiutta ja oma-aloitteisuutta.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business Logistics

HEIKKINEN, MERJA

Bachelor's Thesis

Supervisor

Commissioned by

May 2010

Keywords

Corporate Responsibility in Enterprises of Kymenlaakso

75 pages + 34 pages of appendices

Maiju Hankia, Senior Lecturer

Juhani Talvela, Research Director

KymiTechnology

corporate responsibility, sustainable development,
strategy, operational environment, survey

Corporate responsibility is based on sustainable development ideology. It includes three equal sectors; economic, environmental and social responsibility. The responsibility of a company consists of its values, words and actions, which are combined in the company's strategic plan. A responsible company must take into account the opinions of many interest groups in its actions. Governance and human resources are important with this process. Different business tools, report models and indicators can be exploited in a company's operations.

The subject of this thesis is corporate responsibility in enterprises of Kymenlaakso. The objective of the empirical part of the thesis is to obtain information on opinions of the enterprises of the region concerning corporate responsibility at present and in the future. The results are going to be utilized while the operations of Kymenlaakso University of Applied Sciences are evolving to serve better the needs of the companies.

The empirical part was carried out as a quantitative questionnaire, i.e. as web survey, and software was used to analyze the results. The respondents were representing different industries and size categories. The leaders of the companies were asked about their general opinions of the responsibility, the responsible operations they had made and human resources.

According to the results corporate responsibility is already part of everyday business operations. The attitudes of the respondents towards the corporate responsibility are positive, which is a good basis to cultivate ways of action. However, in particular more information is needed about business tools and connections between responsibility and strategic plan. The significance of the human resources is recognized and a variety of expectations is aimed at its know-how. Social abilities, capability to adopt new skills and initiative are considered especially important areas of know-how in the future.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	YRITYKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
	2.1 Yritys osana yhteiskuntaa	8
	2.2 Yritys ja sidosryhmät	10
3	VASTUULLINEN TOIMINTA	12
	3.1 Kestävä kehitys	13
	3.2 Vastuullinen yritystoiminta	15
	3.2.1 Taloudellinen vastuu	17
	3.2.2 Ympäristövastuu	18
	3.2.3 Sosiaalinen vastuu	19
4	VASTUULLISUUDEN MUOTOUTUMINEN	20
	4.1 Arvot	20
	4.2 Vastuullisuuden kannustimet ja kritiikki	22
	4.2.1 Taloudelliset kannustimet	22
	4.2.2 Muut kannustimet	24
	4.2.3 Kritiikki	25
	4.3 Vastuullisuus ja toimintastrategia	26
	4.4 Henkilöstö tuloksen tekijänä	30
5	VASTUULLISUUDEN TYÖKALUT JA MITTARIT	32
	5.1 Työkaluja ja tietoutta välittäviä tahoja	33
	5.2 Hallintajärjestelmät	34
	5.3 Raportointi	36
	5.4 Mittarit	38
6	TUTKIMUS	40
	6.1 Kymenlaakso toimintaympäristönä	40

6.1.1	Kyminlaakson yritykset	40
6.1.2	Kyminlaakson ammattikorkeakoulu	42
6.2	Empiirinen tutkimus	44
6.2.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma	44
6.2.2	Tutkimusmetodi	44
6.2.3	Tutkimuksen kulku	47
6.3	Tutkimustulokset	48
6.3.1	Taustatiedot	48
6.3.2	Yleiset näkemykset	49
6.3.3	Toimenpiteet	57
6.3.4	Henkilöstökysymykset	60
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	64
	LÄHTEET	70
	LIITTEET	
	Liite 1. Kysely	
	Liite 2. Tulosten frekvenssitaulukot	
	Liite 3. Tulosten ristiintaulukoinnit	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on vastuullinen yritystoiminta Kymenlaakson yrityksissä. Käsiteltävä aihe löytyi Kymenlaakson ammattikorkeakoulun (KyAMK) omista opinnäytetyöaiheista. Kyseessä on hankkeistettu opinnäytetyö, ja sen toimeksiantajana on KymiTechnology - KyAMK:n tekniikan, metsän ja liikenteen toimialan tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) osaamiskeskittymä (Organisaation esittely 2009).

Työn tavoitteena on saada tietoa kymenlaaksolaisten yritysten vastuulliseen yritystoimintaan liittyvistä näkemyksistä ja toimenpiteistä. Tutkimusongelmana on se, miten vastuullisuus ymmärretään kymenlaaksolaisissa yrityksissä tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole kehittää uusia toimintamalleja, vaan saada käyttökelpoista tietoa, jota voidaan hyödyntää kehitettäessä ammattikorkeakoulun toimintaa yritysten tarpeita entistä paremmin palvelevaksi.

Vastuullisuus liittyy kaikkien yritysten toimintaan toimialasta ja koosta riippumatta. Lainsäädäntö määrittää vastuullisuuden perustan, mutta sidosryhmien tarpeiden huomioiminen edellyttää yrityksiltä myös oma-aloitteista vastuullisuuden harjoittamista. Taloudellisten ja eettisten arvojen tulisi olla sopuosoinnussa yrityksen toimintastrategiassa ja arkipäivän käytännöissä.

Aihepiirin laajuuden vuoksi on jouduttu tekemään joitakin tutkimuksen toteuttamista helpottavia rajauksia. Työssä ei käsitellä tarkemmin esimerkiksi sellaisia tärkeitä toimintoja kuten kuljetuksia, kierrätystä ja jätehuoltoa tai teknologisen kehityksen tarjoamia mahdollisuuksia. Työssä ei myöskään syvennytä ilmastonmuutokseen tai muihin ekologisesti painottuneisiin ilmiöihin. Vastuullinen toiminta on merkittävä asia sekä kansallisesti että globaalilla tasolla, ja myös monet pk-yritykset toimivat kansainvälisesti, mutta globaaleja näkökulmia käsitellään vain lyhyesti.

Tutkimuksen kohteena ovat pienet ja keskisuuret yritykset, joista tässä työssä käytetään yleisnimitystä pk-yritys. Pk-yritys työllistää enintään 249 henkilöä. Lisäksi sen liikevaihto saa olla enintään 50 miljoonaa euroa tai vaihtoehtoisesti taseen loppusumma enintään 43 miljoonaa euroa. (Pk-yrityksen määritelmä 2009.) Pk-yrityksien toiminta on tärkeä osa suomalaista taloutta, sillä vuonna 2008 Suomessa oli Tilastokeskuksen rekisterin mukaan noin 320 900 yritystä, joista 98,8 % oli alle 250 työntekijän yrityksiä (Yritykset 2008).

Kuvassa 1 esitetään työn rakenne. Työn teoriaosuus koostuu luvuista 2-5. Toisessa luvussa kerrotaan siitä, millaisessa yhteiskunnassa yritykset toimivat ja millaisten sidosryhmien näkemykset niihin vaikuttavat. Kolmas luku käsittelee vastuullisen yritystoiminnan ja kestäväen kehityksen käsitteitä ja niiden yhteyttä toisiinsa. Neljännessä luvussa selvennetään yrityksen vastuullisuuden muotoutumista. Vastuullisuus perustuu arvoihin, jotka ilmenevät sanoina ja tekoina, ja joihin vaikuttavat monenlaiset kannustimet. Johtajuus ja henkilöstövoimavarat ovat olennainen osa tätä toimintaprosessia. Viidennessä luvussa esitellään joitakin tietolähteitä, mittareita ja raportointitapoja, jotka liittyvät läheisesti vastuulliseen yritystoimintaan.

Kuva 1. Työn rakenne

Tutkimusosuudessa eli luvussa kuusi kerrotaan ensin lyhyesti Kymenlaaksosta toimintaympäristönä. Siinä esitellään myös toimeksiantajan eli Kymenlaakson ammattikorkeakoulun toimintaa ja tutkimuksen merkitystä sille sekä tarkennetaan tutkimusongelmaa. Tämän jälkeen kuvaillaan tutkimuksen metodi ja tutkimusprosessin eteneminen. Pääosa luvusta käsittelee tutkimustuloksia, joita havainnollistetaan kaavioiden avulla. Työn lopuksi eli luvussa seitsemän pohditaan tarkemmin tutkimustuloksia.

2 YRITYKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Yritys toimii kaksisuuntaisessa vuorovaikutuksessa toimintaympäristönsä kanssa. Yrityksen päätökset vaikuttavat sen ympäristöön. Toisaalta toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset muokkaavat yrityksen toimintaa. Yritys on vain yksi toimija toimin-

taympäristössään, eikä kaiken keskipiste (Rohweder 2004, 31; Talvio & Välimaa 2004, 49–52.)

Tässä työssä on otettu esille kaksi erilaista lähestymistapaa moniulotteisen toimintaympäristökokonaisuuden hahmottamiseksi. Sitä voidaan lähestyä yhteiskunnallisesta näkökulmasta, jolloin puhutaan yhteiskunnan sektoreista eli julkisesta vallasta, yrityksistä ja kansalaisyhteiskunnasta. Toisena tarkastelutapana on sidosryhmänäkemys. Yritykseen vaikuttaa suuri määrä sekä sen ulkoisia että sisäisiä ryhmiä.

2.1 Yritys osana yhteiskuntaa

Yhteiskuntakokonaisuus koostuu useista toimijoista. Julkiseen sektoriin kuuluvat valtio ja kunnat eli voittoa tavoittelemattomat ja muodolliset toimijat. Yksityisen sektorin muodostavat voittoa tavoittelevat yritykset, joiden toiminta on markkinaehtoista. Näiden kahden ryhmän lisäksi yhteiskunnassa vaikuttavat kansalaiset ja heistä koostuvat järjestöt eli kansalaisyhteiskunta. Aluksi yhteiskuntateorioissa käytettiin kansalaisyhteiskunnasta yhteistä nimitystä kolmas sektori, mutta myöhemmin on katsottu mielekkääksi jakaa ryhmä kahteen osaan. Sen mukaisesti kotitaloudet muodostavat yhteiskunnan neljännen sektorin ja kolmannella sektorilla tarkoitetaan vapaaehtoistyötä, kansalaisaktiivisuutta sekä järjestö- ja yhdistystoimintaa. (VSY 2009.) Vastuullinen yhteiskunta ei muotoudu ilman kaikkien yhteiskunnan tasojen hyväksyntää ja toteuttamishalua (Lehtipuu & Monni 2007, 248).

Kaikki yhteiskunnan toimenpiteiden vaikutukset kohdistuvat yksityisiin ihmisiin, joita palvelukseen sekä julkiset tahot että yritykset ovat olemassa. Kestävän kehityksen määritelmässä korostetaan yleisesti, että myös tuleville sukupolville on taattava mahdollisuudet hyvään elämään. Kaikkien kuluttajien yksityisillä ja yksittäisillä valinnoilla ja mielipiteillä on siis merkitystä tavoitteiden toteutumiseen. Yksilöt voivat toimia monissa rooleissa osana julkista sektoria sekä yrityksiä. He antavat yrityksille työpanoksensa ja osaamisensa ja maksavat yhteiskunnalle veroja. Vastineeksi he saavat tuloja, turvallisuutta ja pysyvyyttä sekä mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen. (Lehtipuu & Monni 2007, 43.)

Myös julkisella sektorilla on lukuisia rooleja. Se huolehtii järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta sekä määrittelee vastuujaot lainsäädännön avulla. Se myös luo ja ylläpitää infrastruktuurin, vaikuttaa elinympäristön elinkelpoisuuden säilyttämiseen sekä

varallisuuden jakautumiseen ja kohdistamiseen. Kaikki nämä vaikuttavat sekä yritysten että yksityisten kansalaisten toimintaan. Tärkein asia, mitä julkinen sektori saa yrityksiltä ja kansalaisilta, ovat verotulot, joita käytetään palvelujen tuottamiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen. (Lehtipuu & Monni 2007, 40–43.)

Yksityisten kansalaisten ja julkisen sektorin välille jää yritystaso, jonka vastuulliseen toimintaan tämä tutkimus keskittyy. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan yritys on *yhden tai usean henkilön yhdessä harjoittamaa taloudellista toimintaa, joka tähtää kannattavaan tulokseen* (Yritys 2009). Yritysten koko vaihtelee suurista pörssiyrityksistä yhden hengen yrityksiin. Vaikka suuryritysten toiminta ja tuotteet ovat hyvin tunnettuja ja saavat runsaasti näkyvyyttä julkisuudessa, on myös pienillä yrityksillä tärkeä merkitys kansantaloudessa. (Lehtipuu & Monni 2007, 37.)

Yritykset käyttävät monenlaisia resursseja ja kehittävät ja tuottavat niistä tuotteita ja palveluja. Ne tuottavat voittoa omistajilleen, tarjoavat työtä ja maksamiensa verojen kautta edistävät yhteiskunnan hyvinvointia. Yritysten tulee noudattaa säädöksiä ja pyrkiä minimoimaan toimintansa haitalliset vaikutukset, eli niiden on vastattava toimintansa seurauksista. Toisaalta yrityksellä on oikeus olla olemassa ja valita itse tarvittavat toimenpiteet toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi. (Lehtipuu & Monni 2007, 38–39.)

Yritysten tulisi pystyä vastaamaan julkisten tahojen asettamiin ehtoihin ja asiakkaiden toivomuksiin sekä toimimaan tuottavasti. Kestävän kehityksen periaatteet toteutuvat, kun yritykset ymmärtävät vastuunsa ja toimivat sen mukaisesti sekä omaksi että yhteiskunnan hyödyksi. Vastuullista liiketoimintaa edistävät parhaiten vapaaehtoisuuteen perustuvat sitoumukset, eli yrityksiltä vaaditaan omaa halua toisten sektoreiden tarpeiden huomioimiseen (Kujala & Kuvaja 2002, 98).

Yhteiskunnassamme toimii myös monenlaisia järjestöjä ja organisaatioita. Useilla niistä on yhteiskunnallinen rooli, ja ne joko tekevät tai täydentävät julkisen sektorin työtä. Tällaisia ovat muun muassa erilaiset hyväntekeväisyysjärjestöt, ympäristöliikkeet, aatteelliset yhteisöt, kauppakamarit sekä työmarkkinajärjestöt (Lehtipuu & Monni 2007, 42), jotka muun toiminnan ohella tuottavat mm ohjeistoja ja suosituksia yritystoiminnan kehittämisen avuksi.

2.2 Yritys ja sidosryhmät

Yritys toimii vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa. Laajan määritelmän mukaan sidosryhmillä tarkoitetaan kaikkia niitä tahoja, jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan tai joihin yrityksen toiminnalla voi olla vaikutusta (Loivio 2004, 57; Talvio & Välimaa 2004, 49). Eräs tapa tarkastella sidosryhmiä on jakaa ne taulukon 1 mukaisesti liiketoimintapohjaisiin ja toimintaympäristöpohjaisiin. Nämä voidaan edelleen jakaa alaluokkiin.

Taulukko 1. Yrityksen sidosryhmien jaottelu (Lehtipuu & Monni 2007,44)

Liiketoimintapohjaiset sidosryhmät		
Sisäiset sr:t	Tuoteketjusr:t	Muut
- omistajat	- alihankkijat	- rahoittajat
- johtajat	- välittäjät	- teknologia-
- henkilöstö	- kuluttajat	organisaatiot
	- kierrätys- ja jäte-	
	huolto-organisaatiot	
Toimintaympäristöpohjaiset sidosryhmät		
Taloudellinen ty	Poliittinen ty	Yhteiskunnallinen ty
- kilpailijat	- viranomaiset	- asukkaat
- toimialajärjestöt	- poliittiset järjestöt	- yhteiskunnalliset
- työmarkkinajärjestöt		järjestöt
- muut yhteiskunnalliset järjestöt		
Tiedotusvälineet		

Yrityksen sisäiset sidosryhmät eli omistajat, johtajat ja henkilöstö kuuluvat liiketoimintapohjaisiin sidosryhmiin. Niille yhteistä on pysyvä suhde yritykseen, taloudellinen panostus sekä välitön osallistuminen päätöksentekoon. On huomattava, että näiden ryhmien välillä on eroja asioiden tärkeyden painottamisessa. (Loivio 2004, 57; Rohweder 2004, 195.)

Liiketoimintapohjaisia ovat myös tuoteketjusidosryhmät, kuten alihankkijat, välittäjät, kuluttajat ja kierrätys- ja jätehuolto-organisaatiot, jotka osallistuvat tuotteen elinkaaren muotoutumiseen. Myös niiden suhde yritykseen on pysyvä ja taloudellinen, mutta päätöksentekoon ne eivät suoranaisesti osallistu. Muiden tuotannon tekijöitä tarjoavien sidosryhmien, kuten esimerkiksi rahoittajien tai teknistä tietoutta myyvien organisaati-

tioiden liikesuhde yritykseen on usein lyhytaikaisempi. (Loivio 2004, 57–58; Rohweder 2004, 195.)

Yrityksen toimintaympäristö voi olla myös taloudellinen, poliittinen tai yhteiskunnallinen. Taloudelliseen ympäristöön kuuluvia sidosryhmiä ovat esimerkiksi kilpailijat ja toimialajärjestöt. Näillä ryhmillä eivät ole taloudellisia suhteita yritykseen, mutta ne vaikuttavat yrityksen tuote- ja tuotannontekijämarkkinoihin. Poliittisten sidosryhmien merkitys liittyy pitkälti lainsäädäntöön eli julkiseen sektoriin. Erilaisten yhteiskunnallisen toimintaympäristön toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen, mielipiteet ovat yhä suuremmissa määrin yritysten mielenkiinnon kohteena. (Loivio 2004, 58; Rohweder 2004, 196.)

Kaikki taulukossa 1 esitellyt sidosryhmät voivat toimia yrityksen tietolähteinä vastuullisuuteen liittyvissä asioissa. Joukkotiedotusvälineet toimivat muiden sidosryhmien käyttämänä informaatiokanavana. Välitystehtävän lisäksi ne saattavat myös muokata muiden sidosryhmien käsityksiä yrityksistä. Joukkotiedotusvälineiden tulisi olla riippumattomia, monipuolisia ja asiantuntevia asioiden ja ilmiöiden käsittelijöitä, sillä niillä on keskeinen rooli etenkin liiketoiminnan eettisyyteen liittyvässä keskustelussa. Ne ovat tärkeitä vallankäyttäjiä päättäessään, mitkä asiat yrittävät uutiskynnyksen. On myös mahdollista, että todelliset vastuulliset teot eivät pääse esille tai ne tulkitaan vain "imagotempuiksi". (Kujala & Kuvaja 2002, 128–129; Rohweder 2004, 197.)

Yrityksen teot vaikuttavat luontoon, ja tämän vuoksi sen tarpeiden huomioiminen on mitä suurimmassa määrin taloudellisesti perusteltua. Toimintaympäristön sidosryhmien merkitys vaihtelee yrityksittäin, mutta kaikki yritykset tarvitsevat toiminnassaan energiaa, vettä ja raaka-aineita. Luontoa ei ole otettu mukaan sidosryhmätaulukon, koska se ei ole itsenäinen toimija eikä se pysty sanoin ilmaisemaan etujaan. Luonnon edustajia toimii kuitenkin monissa muissa sidosryhmissä kuten lainsäätäjissä, viranomaisissa ja kuluttajissa. (Loivio 2004, 59; Ketola 2005, 25–27.)

Pelkästään omaan hyötyyn perustuva päätöksenteko ei pidemmällä tähtäimellä ole kannattavaa. Vastuullisuudessa on keskeistä sidosryhmien tarpeiden tunnistaminen ja niiden huomioiminen yrityksen toiminnassa. Lisäksi sidosryhmiä tulee informoida siitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Perinteisesti sidosryhmien kiinnostuksen kohteena on ollut yrityksen taloudellinen tulos, mutta myös ympäristöasiat ja sosiaalinen vastuullisuus ovat nousseet yhä enemmän esille. (Rohweder 2004, 194–195).

Koska sidosryhmiä on runsaasti, on yrityksen tiedostettava itselleen tärkeimmät sidosryhmät. Tämän jälkeen yrityksen on arvioitava suhteensa kuhunkin ryhmään, ja suunniteltava millaisessa vuorovaikutuksessa näiden ryhmien kanssa halutaan olla. (Rohweder 2005, 194.) Asiakkaat, omistajat ja henkilöstö ovat jokaiselle yritykselle tärkeitä sidosryhmiä. Muiden sidosryhmien merkitys vaihtelee yrityksen toimialan ja toiminnan laadun mukaan. (Lehtipuu & Monni 2007, 42.)

Kommunikointi sidosryhmien kanssa voi olla monentasoista. Alkeellisin vaihtoehto on yksisuuntainen asioista tiedottaminen, mutta käytännössä kaksisuuntainen vuoropuhelu on välttämätöntä. Sidoryhmäsuhteen syventyessä vuoropuhelu voi muuttua yhteistyöksi ja jopa strategiseksi kumppanuudeksi, jolloin pysytään kehittämään innovaatioita tai markkinoimaan tuotetta tai palvelua molempia osapuolia hyödyttäen. (Rohweder 2004, 206–207.) Sidoryhmien välinen vuorovaikutus on tärkeää, mutta siinä on löydettävä taso, joka vastaa molempien osapuolten tarpeita ja antaa tarvittavat tiedot eikä kuormita liikaa kumpaakaan (Talvio & Välimaa 2004, 53).

Usein pienyritykset eivät viesti omista arvoistaan yhtä aktiivisesti kuin suuryritykset, ja niissä arvostetaan epävirallisia ja vähemmän byrokraattisia työskentelytapoja. On kuitenkin huomattava, että pienemmillä yrityksillä sidoryhmien määrä on pienempi ja helpommin hahmotettavissa kuin suuryrityksessä. Myös niiden vuorovaikutus läheisten sidoryhmien kanssa on usein konkreettisempaa kuin suuremmilla kilpailijoillaan. Tämän vuoksi myös niiden kannattaa panostaa viestintään ja vuoropuheluun sidoryhmien kanssa. (Kujala & Kuvaja 2002, 17; Lehtipuu & Monni 2007, 37; Lämsä 2005, 69.)

3 VASTUULLINEN TOIMINTA

Vastuullinen yritystoiminta perustuu kestävän kehityksen ideologiaan. Molempiin käsitteisiin kuuluu kolme ulottuvuutta eli taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen osa-alue. Haasteena on tasapainon ja yhteisten näkökulmien löytäminen näiden kolmen osa-alueen välillä.

Kestävä kehitys voi Taipalisen ja Toivion (2004, 14) mukaan tuntua vaikealta käsitteeltä, joka ei liity käytännön toimintaan. Siksi yrityksissä tulisi suosia aihepiiristä nimitystä "vastuullinen yritystoiminta", jonka merkitys ymmärretään paremmin. Kestävä kehitys mielletään myös yleensä enemmän ympäristöasioihin liittyväksi käsitteeksi

(Talvio & Välimaa 2004, 39), kun taas vastuullinen yritystoiminta käsitetään yrityksiin liittyväksi kokonaisuudeksi. Käsitteiden eroa voidaan tulkita myös niin, että vastuullinen yritystoiminta tarkoittaa yritystasolla samaa kuin mitä kestävä kehitys koko yhteiskunnassa. (Lehtipuu & Monni 2007, 63.)

3.1 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on ihmiskunnan hyvinvoinnin turvaamista tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Sen kolme osa-aluetta eli ulottuvuutta ovat talous, ympäristö ja ihminen, jotka tulisi ottaa tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa. Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisen toiminnan edellytyksenä on se, että yhteiskunnan kaikki osapuolet tekevät yhteistyötä yhteisiin tavoitteisiin perustuen maailmanlaajuisesti eli paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla. (Kestävä kehitys 2009; Rohweder 2004, 11–18.)

Tärkeä etappi kestävään kehitykseen liittyvässä työssä oli vuonna 1983. Tällöin aloitti YK:n alaisuudessa toimintansa Gro Harlem Brundtlandin johtama ympäristön ja kehityksen maailmankomissio (The World Commission on Environment and Development). Komission työ valmistui vuonna 1987, jolloin julkaistiin raportti *Our Common Future* (Yhteinen Tulevaisuutemme). (Tietoisuuden kerrostumat 2009.) Alun perin kestävä kehitys oli ekologisesti painottunut, mutta Brundtlandin komission raportin myötä ymmärrettiin, että taloudelliset ja ympäristön hyvinvointiin liittyvät tavoitteet eivät ole vastakkaisia, vaan ne voivat tukea toisiaan. Raportista on peräisin myös ehkä tunnetuin sekä kansainvälisesti hyväksytty kestävä kehityksen määritelmä:

Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken väestön tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. (Tietoisuuden kerrostumat 2009).

Vuonna 1992 saavutettiin yhteisymmärrys siitä, miten taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen hyvinvointi ja kehitys liittyvät toisiinsa. Silloin järjestettiin Rio de Janeirossa YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi (United Nations Conference on Environment and Development, UNCED). Syynä konferenssin järjestämiseen oli se, että erilaiset maailmanlaajuiset ja alueelliset ympäristöongelmat ja niitä koskeva tieto olivat lisääntyneet. (Tietoisuuden kerrostumat 2009.)

Konferenssin työn tuloksena syntyi niin sanottu Rion julistus, joka sisältää 27 periaatetta. Valtiot ovat sitoutuneet noudattamaan näitä periaatteita kestävän kehityksen edistämiseksi. Rion julistusta selventää Agenda 21 eli maailmanlaajuinen kestävän kehityksen toimintaohjelma 21. vuosisadalle. Se osoittaa, miten julistuksen periaatteita tulisi käytännössä toteuttaa kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Rion konferenssin tuloksena aloitettiin myös kestävän kehityksen indikaattorien kehittäminen, jotta pysyttäisiin puolueettomasti vertaamaan tavoitteiden saavuttamista erilaisissa yhteiskunnissa. (Vastuu kestävästä käytännöstä 2009; Tietoisuuden kerrostumat 2009.)

Rion konferenssin jälkeen kestävän kehityksen ideologia sai maailmanlaajuisen huomion. Maailmankonferenssien järjestämisen lisäksi käynnistyi lukuisia kansallisia, alueellisia, paikallisia ja alakohtaisia hankkeita. (Vastuu kestävästä käytännöstä 2009.) Agenda 21:n toimeenpanon arvioimiseksi ja vahvistamiseksi järjestettiin Johannesburgissa vuonna 2002 kestävän kehityksen huippukokous, jossa valtioiden lisäksi myös yritykset olivat vahvasti edustettuina (Rohweder 2004, 16). Johannesburgin toimintasuunnitelman sitoumusten toimeenpanoa valvoo YK:n kestävän kehityksen toimikunta. Seuraavan kerran tilannetta arvioidaan kokonaisvaltaisesti vuosien 2016 ja 2017 aikana. (Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokous 2009.)

EU:n kestävän kehityksen strategia hyväksyttiin vuonna 2006. Siinä globaalien teemojen eli ilmastonmuutokseen ja väestöön liittyvien asioiden ohella tärkeiksi asioiksi nostettiin muun muassa puhtaat energiamuodot, luonnonvarojen hallinta ja kestävä liikenne. (EU:n kestävän kehityksen strategia 2009.) Myös Pohjoismailla on oma strategiansa, jossa korostuu esimerkiksi kansalaisten vaikuttamisedellytysten parantaminen. Muita esimerkkejä paikallistason kansainvälisistä yhteistyöfoorumeista ovat ICLEI - Local Governments for Sustainability, BLA21F (Baltic Local Agenda 21 Forum) ja Itämeren kaupunkien liitto (Union for Baltic Cities). (Paikallinen kestävä kehitys 2009.)

Suomen kansallinen kestävän kehityksen strategia on myös vuodelta 2006. Sen linjat tukevat EU:n strategian kansallista toimeenpanoa ja osallistumista YK:n kestävän kehityksen prosesseihin. Suomen kannalta merkittäviä haasteita ovat ilmastonmuutos sekä sopeutuminen maailmantalouden nopeisiin muutoksiin ja väestörakenteen muutokseen. (Kansallinen kestävän kehityksen strategia 2009.) Tavoitteiden toimeenpanosta ja seurannasta vastaa kansallinen kestävän kehityksen toimikunta, jonka

toimikausi ulottuu tällä hetkellä vuoden 2012 loppuun (Suomen kestävän kehityksen toimikunta 2009). Suomen kunnissa suuntauksena on käytännön tekoihin pyrkiminen. Aktiivista ja positiivista asennetta kestävän kehityksen päämääriä kohtaan kuvastaa se, että Kuntaliiton mukaan jo 300 Suomen 448 kunnasta on laatinut tai laatimassa omaa paikallisagendaansa. (Paikallinen kestävä kehitys 2009.)

3.2 Vastuullinen yritystoiminta

Kun kestävä kehitys toteutetaan yrityksissä, on kyse vastuullisesta yritystoiminnasta. Siihen kuuluu kolme tasaverosta osa-aluetta eli taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu. Vastuullisuus on omaehtoista ja muutostarpeet tunnistavaa jatkuvaa ja pitkäjänteistä toiminnan kehittämistä. Se perustuu yrityksen arvoihin ja tavoitteisiin, ja sen muotoutumisessa huomioidaan keskeisten sidosryhmien odotukset. Vastuullinen yritystoiminta on osa menestyvän yrityksen liiketoimintaosaamista. (EK 2006; Rohweder 2004, 77–78; Vastuullinen yritystoiminta 2009.)

Vastuullisen yritystoiminnan käsitteen sisäistäminen voi olla hankalaa verrattuna esimerkiksi taloudellisuuden tai tuottavuuden käsitteisiin. Lisäksi vastuullisuus voidaan ymmärtää eri tavoin eri kulttuureissa. Käsite voi olla selkeytymätön myös siksi, että yrityksen tehtäviksi ymmärretään vain voiton tuottaminen ja toiminnan jatkuvuuden varmistaminen, jolloin unohdetaan toiminnan vaikutukset muuhun yhteiskuntaan. (Lehtipuu & Monni 2007, 54–55.) Epäselvyyttä voi aiheuttaa myös vastuun rajojen määrittely, eli vaaditaanko vastuulliselta toiminnalta lainsäädännön säätelemän tason ylittämistä. Toimintaympäristön eri osapuolten näkemykset voivat näissä kysymyksissä olla hyvin erilaisia. (Rohweder 2004, 77.)

Vastuullisesta yritystoiminnasta käytetään myös monia muita nimityksiä, kuten vastuullinen liiketoiminta, vastuullinen yrittäjäyys, yhteiskuntavastuu, yrityskansalaisuus tai yritysvastuu. Myös kansainvälisellä tasolla aiheesta käytettäviä englanninkielisiä nimityksiä on vähintään yhtä runsaasti. Yleisimmin käytetään nimitystä corporate social responsibility (CSR). (EK 2009, 3; Rohweder 2004, 77; Yhteiskunta- ja yritysvastuu 2009.) Kansainvälinen kauppakamari (International Chamber of Commerce, ICC) suosii nimitystä responsible business conduct, joka viittaa vastuulliseen johtamiseen, mutta toteaa myös, että corporate responsibility on yleisesti käytetty käsite (ICC 2002). Euroopan komissio käyttää eräästä keskeisestä politiikastaan nimitystä sus-

tainable and responsible business, jonka vastine komission suomenkielisellä www-sivustolla on kestävä ja vastuullinen liiketoiminta (EC 2009).

Tässä tutkimuksessa käytetään aiheesta nimitystä vastuullinen yritystoiminta (corporate responsibility), koska se on EK:n (Elinkeinoelämän keskusliitto) käyttämä termi. Tämän tutkimuksen kohteena olevia pk-yrityksiä on EK:n 16 000 jäsenyrityksestä kaikkiaan 96 prosenttia (Elinkeinoelämän keskusliitto EK 2009). EK:n mukaan vastuullinen yritystoiminta on laajalle jäsenkentälle ymmärrettävin käsite, sillä se kuvaa parhaiten asian luonnetta yrityksissä (EK 2009, 3).

Vaikka rinnakkaisia nimityksiä vastuulliselle yritystoiminnalle on runsaasti ja ne saataa ymmärtää eri tavoilla, on niissä kaikissa pohjimmiltaan kyse samasta asiasta eli kestävä kehityksen periaatteiden toteutumisesta. Tärkeämpää kuin käsitteen sanamuoto, on se, mitä halutaan saavuttaa, miten asiat toteutetaan ja miten toiminnan tuloksia seurataan. ICC:n ehdotus vastuullisuuden määritelmäksi kuuluukin "vapaaehtoinen sitoumus liike-elämän toimintojen johtamisesta vastuullisella tavalla" (ICC 2002). Vastuullisuus ei saisi olla ainoastaan ulkopuolisen painostuksen tulos, vaan sen tulisi olla yrityksen strateginen valinta (Lehtipuu & Monni 2007, 68).

Globalisaatio on muuttanut ja tulee muuttamaan yritysten toimintaympäristöä. Yrityksen on toiminnan paikallisten vaikutusten lisäksi huomioitava myös sen alueelliset ja globaalit vaikutukset. Vaikka vastuullisuuden sisältö ja painotukset vaihtelevat ajan, paikan ja yrityksen koon mukaan, tulee ymmärtää, että vastuullisuus liittyy kaikenkoiskoisten ja kaikilla eri toimialoilla operoivien yritysten toimintaan. Paikallisesti toimivien pienten yritysten vastuullisuudella on aivan yhtä tärkeä merkitys maailman kokonaistilanteen kannalta kuin suuryritysten toiminnalla. Globaalit asiat heijastuvat pk-yrityksiin usein monikansallisten yritysten alihankintojen myötä. Lisäksi paikallisella tasolla esimerkiksi huono imago heikentää nopeasti yrityksen menestystä. (EK 2009,4; Rohweder 2004, 27; Työ- ja elinkeinoministeriö 2008, 3.)

Mikäli yritystoiminnan suunnittelu keskittyy lyhyelle aikavälille, puhutaan yleensä tulojen ja menojen budjetoinnista enintään kahden vuoden aikajänteellä. Mutta kun puhutaan yritysten vastuullisuudesta, on kyse pitkän aikavälin tavoitteista. Pitkän aikavälin suunnittelu liittyy yrityksen strategiseen suunnitteluun, investointeihin ja sijoitetun pääoman tuottavuuteen. Siinä kyse on yleensä yli viiden vuoden aikajänteestä. (Oulaisten ammattiopisto 2007.)

Yrityksen toiminnassa ei voida seurata pelkkiä tuloksia, vaan on tarkasteltava kokonaisuutta. Kun asiakkaille tarjotaan tuotteita tai palveluja, kuluttaa tämä aina resursseja ja aiheuttaa erilaisia vaikutuksia. Vastuullinen yritys ei tarkastele tuotteensa tai palvelunsa vaikutuksia pelkästään oman yrityksensä rajojen sisällä. (Rissa 2001, 10–13.) Vastuullisia tekoja tekevä yritys voi myös toimia kestävän kehityksen periaatteiden vastaisella alalla, jolloin yksittäiset vastuulliset teot eivät pysty luomaan vastuullista yrityskuvaa (Kujala & Kuvaja 2002, 162). Myöskään yksittäiset toimenpiteet eivät riitä yhteiskunnan vastuullisuuden ja kestävyuden tavoitteiden saavuttamiseen, vaan ajattelutapojen ja arvomaailman on muututtava. Yhteiskunta koostuu yksilöistä, joiden arvomaailma yhdistyy yrityksissä ja niiden harjoittamassa liiketoiminnassa. Yksittäinen yksilö voi saada aikaan muutoksia etenkin toimiessaan yrityksen johtotehtävissä. (Ketola 2005, 14.)

Vastuullinen yritystoiminta liittyy läheisesti laatuajatteluun, sillä yrityksen perustehtävänä on laadukkaiden tuotteiden ja palvelujen tarjoaminen asiakkailleen. Laatu voidaan määritellä useilla tavoilla, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan asiakkaiden tarpeiden täyttämistä tehokkaasti ja kannattavasti. Jos maine ja luottamus menetetään laatupuutteiden vuoksi, eivät sosiaali- tai ympäristövastuulliset teot yksin edistä kilpailukykyä. Laatuajattelu keskittyy lähinnä asiakkaisiin, henkilöstön osaamiseen ja kumppanuuksiin, kun taas vastuullisuus painottaa vahvemmin henkilöstön, lähiyhteisöjen ja ympäristön hyvinvoinnin merkitystä. Näillä ajattelutavoilla on kuitenkin yhteinen tavoite eli yritysten tulevaisuuden toimintaedellytysten parantaminen. (Lecklin 2006, 18; Lehtipuu & Monni 2007, 62–65.)

3.2.1 Taloudellinen vastuu

Yritystoiminnan perustan muodostavat kannattavuus ja kilpailukyky. Taloudellinen vastuu on pitkän aikavälin kannattavuutta, ja se sisältyy kaikkeen yrityksen toimintaan. Lyhyen aikavälin tuotto-odotusten lisäksi yrityksen tulisi huolehtia toiminnan jatkuvuuden varmistamisesta ja kehittämisestä. Yrityksen tulee tuottaa omistajilleen voittoa. Se tuottaa tavaroita ja palveluja, tarjoaa työpaikkoja ja maksaa veroja ja näin edistää koko yhteiskunnan hyvinvointia. Tehokkaasti toimiva ja kilpailukykyinen yritys kykenee saavuttamaan nämä tavoitteet. (Lehtipuu & Monni 2007, 66; Rohweder 2004, 97–98.)

Yrityksen sidosryhmiin kohdistuvat taloudelliset vaikutukset voivat olla välittömien rahavirtavaikutusten lisäksi myös välillisiä. Tällaisia sidosryhmien hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa toimintojen sijoittaminen, alihankintapäätökset ja toimittajien ostojen määrä. Myös yrityksen innovaatiot voivat olla kansantaloudellisesti vaikuttavia. (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 19; Rohweder 2004, 97–98.)

Yrityksen on kyettävä reagoimaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Uusien toimintamahdollisuuksien kartoittamisen lisäksi tärkeä osa-alue tavoitteiden saavuttamisen ja toiminnan jatkuvuuden kannalta on riskienhallinta. Kun mahdolliset häiriötekijät pyritään huomiomaan ennalta, lisääntyy toiminnan taloudellinen vakaus. Sijoittajat arvostavat yritystä, jossa riskienhallinta on hyvin hoidettu. (EK 2009, 11; Lehtipuu & Monni 2007, 66.)

Taloudellinen vastuullisuus on perusta kahdesta muusta vastuullisuuden osa-alueesta eli sosiaalisesta ja ympäristövastuusta huolehtimiselle. Jos toiminta ei ole kannattavaa, on yrityksen hankalaa hoitaa velvoitteitaan. Toisaalta yrityksen menestyminen edellyttää, että se huolehtii pääomastaan eli henkilöstöstä ja ympäristöstä. Päämäärien saavuttaminen ei onnistu myöskään silloin, jos toiminnassa ei huomioida ulkoisten sidosryhmien tarpeita ja näkemyksiä. (EK 2009, 11; Rohweder 2004, 77.)

3.2.2 Ympäristövastuu

Ympäristövastuullisuus on toiminnan sopeuttamista luonnon kestäkykyyn, jotta elämisen edellytykset säilyisivät myös seuraaville sukupolville. Yrityksellä on välitön vastuu oman toimintansa ympäristövaikutuksista. Luonnonvaroja on käytettävä tehokkaasti, säästeliäästi ja tarkoituksenmukaisesti sekä pyrittävä minimoimaan syntyvien ympäristöhaittojen eli jätteiden ja päästöjen määrää. (EK 2009, 29; Rohweder 2004, 99.)

Yritykset ovat vastuussa toimintansa vaikutuksista tuotteen tai palvelun koko elinkaaren ajalta. Ympäristövastuullisuuden tavoitteet liittyvät siis yrityksen sisäisten toimintojen lisäksi koko logistiseen toimintaketjuun eli raaka-aineiden hankintaan, tuotantoon, tuotekehitykseen, suunnitteluun, kuljetuksiin, kulutukseen, kierrätykseen ja jätehuoltoon. Yrityksen toimintojen ulkoistaminen lisää sen välillistä ympäristövastuuta. Elinkaariajattelun avulla pystytään huomioimaan kaikki toiminnasta aiheutuvat välittömät sekä välilliset vaikutukset. Tuotteen tai palvelun lisäksi elinkaariajattelun avulla

voidaan vertailla myös kokonaisia järjestelmiä tai prosesseja. Siitä voi olla hyötyä investointipäätöksissä, tiedottamisessa ja markkinoinnissa. (Elinkaariajattelu ja -arviointi 2009; Rissa 2001, 10–13; Rohweder 2004, 99–100.)

Kestävän kehityksen ideologian kehitys lähti liikkeelle ympäristöongelmista, ja ympäristövastuu on edelleen tärkeä osa yrityksen toimintaa. Vesien, ilman ja maaperän suojele sekä kasvihuonepäästöjen vähentäminen ja ilmastonmuutoksen ehkäiseminen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ovat erittäin tärkeitä maailmanlaajuisia ympäristövastuun tavoitteita. (EK 2009, 29.) Ympäristövastuuseen liittyy paljon pakollista noudatettavaa lainsäädäntöä, mutta yritys voi kantaa välillistä vastuuta myös osallistumalla vapaaehtoisesti erilaisiin luonnon monimuotoisuutta turvaaviin ja luonnonsuojeluun liittyviin hankkeisiin (Rohweder 2004, 100).

3.2.3 Sosiaalinen vastuu

Yritysten sosiaalinen vastuu on vastuullisuuden kolmesta osa-alueesta moniulotteisin. Siihen kuuluvat monenlaiset sosiaaliset, kulttuuriset ja eettiset näkökulmat henkilöstön työturvallisuudesta aina yritysten suhtautumiseen esimerkiksi ihmisoikeus- ja lahjontakysymyksiin. Sosiaalinen vastuullisuus on sidosryhmien edun huomioimista yrityksen toiminnassa ja avointa vuorovaikutusta niiden kanssa. Myös sosiaalista vastuuta voidaan tarkastella välittömien ja välillisten vaikutusten perusteella. (Rohweder 2004, 103–105; Talvio & Välimaa 2004, 42.)

Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen ovat tärkeitä yrityksen kilpailukyvyn kannalta. Lisäksi henkilöstön kulttuuria ja arvoja tulee kunnioittaa. Näitä henkilöstöön liittyviä välittömiä vastuita ovat esimerkiksi työsuhteeseen, työturvallisuuteen ja työkykyyn liittyvät asiat, kuten koulutus ja palkitseminen. (EK 2006,17–26; Rohweder 2004, 103.)

Henkilöstön hyvinvoinnin lisäksi yrityksellä on välitön vastuu tarjoamistaan tuotteista ja palveluista. Tähän vastuualueeseen kuuluvat esimerkiksi tuoteturvallisuus ja kuluttajansuoja. Yrityksen on tunnettava tuotteittensa kaikkien osien koostumus ja vaikutukset sekä huolehdittava tuotemerkintöjen paikkansapitävyydestä ja markkinoinnin totuudenmukaisuudesta. (EK 2006,26; Rohweder 2004, 103.)

Ulkoiseen toimintaympäristöön liittyvä välillinen sosiaalinen vastuu vaihtelee yrityksen toiminnan luonteen mukaan. Se voi olla paikallista, kuten koulujen kanssa tehtävät yhteistyöhankkeet tai vuoropuhelu alueen asukkaiden kanssa. Globaali vastuu taas liittyy enemmän monikansallisten yritysten toimintaan. Asiakastyytyväisyyttä ja toiminnan laadukkuutta edistävät myös yhteistyö yritysverkostoissa ja yhteisten toimintatapojen kehittäminen liikekumppaneiden kanssa. Sidosryhmien välinen keskustelu selkeyttää sosiaalisen vastuun sisältöä ja sen lainsäädännöllisten vaatimusten ylittämisen merkitystä liiketoiminnalle. (EK 2006, 21; Rohweder 2004, 103–104.)

4 VASTUULLISUUDEN MUOTOUTUMINEN

Vastuullisuuden kolmen osa-alueen toteutuminen edellyttää sekä lainsäädännön noudattamista että oma-aloitteista toimintaa. Ei ole yksinkertaista määritellä, toimiiko yritys vastuullisesti vai vastuuttomasti. Lisäksi yrityksen ja sen sidosryhmien näkemykset asiasta voivat olla hyvin erilaiset. (Rohweder 2004, 77.) Yrityksen on vastattava toimintansa vaikutuksista, mutta parhaaseen mahdolliseen taloudelliseen tulokseen tähdätessä saattaa syntyä ristiriita tuloksen ja eettisesti oikean toiminnan välille (Talvio & Välimaa 2004, 23–25).

Yrityksen vastuullisuuden taustavaikuttimia ovat moraalit, etiikka ja arvot, jotka selventävät sitä, mikä kannustaa yritystä vastuulliseen toimintaan. Arvoista johdetaan yrityksen tavoitteet. (Talvio & Välimaa 2004, 81.) Vastuullisuusprosessi ilmenee kolmella eri tasolla eli arvoissa, sanoissa ja teoissa, jotka yhdistyvät yrityksen toimintastrategiassa. Yrityksen johto huolehtii strategian toteutumisesta ja motivoi esimerkiksi muuta henkilöstöä.

4.1 Arvot

Yrityksen toimintaa ja valintoja ohjaavat arvot. Ne voivat kuvata joko organisaation nykytilaa tai tavoitetta, johon pyritään. Arvot muuttuvat hitaasti ja niiden muotoutumiseen vaikuttavat henkilökunnan ja omistajien moraalit ja etiikka. Moraali tarkoittaa yksilön tai ryhmän käsitystä oikeasta ja väärästä, ja se voi olla jopa ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Etiikka puolestaan on oppi siitä, miten ihmisten tulisi toimia joko yksilöinä tai yrityksessä, eli tietoinen näkemys siitä, millaisia moraalisia sääntöjä tulisi noudattaa. (Rohweder 2004, 78–79; Talvio & Välimaa 2004, 84.)

Yrityksen arvot voidaan jakaa taloudellisiin ja eettisiin. Taloudelliset arvot ovat niin sanottuja välinearvoja, eli niihin perustuvassa toiminnassa tavoitteena on mahdollisimman suuri taloudellinen hyöty. Eettiset arvot liittyvät enemmän sosiaalisiin ja ekologisiin näkökulmiin. Yksilöllä sekä organisaatiolla on käsityksiä siitä, mikä on oikein ja tärkeää ja millaisia velvollisuuksia niillä on ihmisiä ja luontoa kohtaan. (Ketola 2005, 59–60; Rohweder 2004, 79.)

Vastuullisen yritystoiminnan lähtökohta on lakien noudattaminen. Useissa maissa lainsäädäntö vaikuttaa laajasti yrityksiin, ja siihen sisältyy asioita kirjanpidosta henkilöstöön ja tuoteturvallisuuteen. Kansainvälisesti toimivilla yrityksillä asioita mutkistavat eri maiden lainsäädäntöjen eroavaisuudet; esimerkiksi suomalainen asiakas ei ehkä hyväksy ulkomaalaisen alihankkijan toimintaa, vaikka se olisi kyseisen maan lainsäädännön sallimaa. Jos yrityksen vastuullisuuteen vaikuttavat ainoastaan julkishallinnolliset kannustimet, perustuu sen toiminta vain taloudellisiin arvoihin. (Rohweder 2004, 84; Talvio & Välimaa 2004, 29–31.)

Arvoja tarkasteltaessa näkyy selkeästi vastuullisuuden kolmen osa-alueen tasavertainen merkitys. Vaikka taloudellinen kannattavuus onkin yritystoiminnan edellytys, ei pelkästään taloudellisilla perusteilla tapahtuva toiminta voi olla tulevaisuuteen tähtäävää. Tämän vuoksi tulisi yrityksen toimintastrategialla olla niin sanottu eettinen taloudellinen arvoperusta. Tällöin taloudellisia päämääriä tarkastellaan sosiaaliset ja ekologiset näkökohdat huomioon ottaen. Rahan ja eettisyyden välille tulisi löytää tasapaino eikä pitää niitä vastakkaisina asioina. (Ketola 2005, 60; Rohweder 2004, 79.)

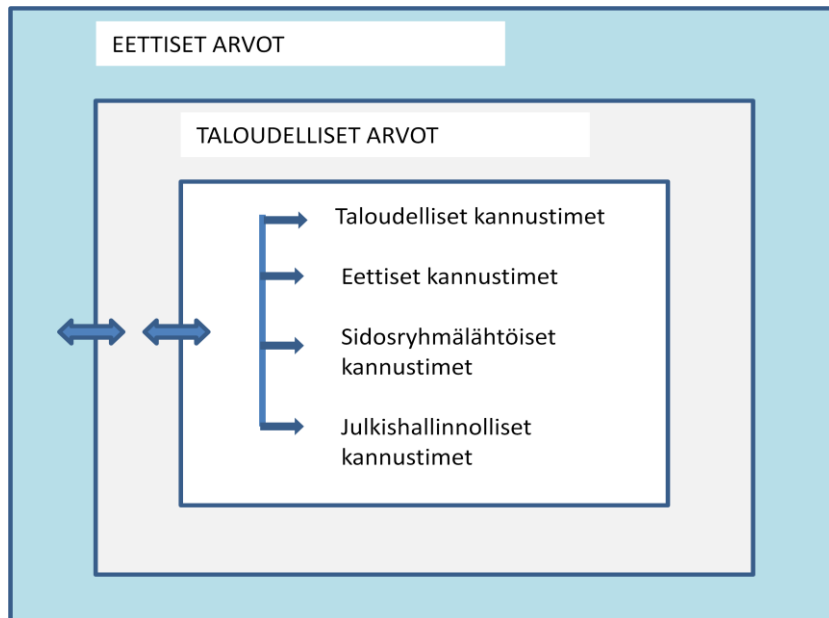
Yrityksellä on aina olemassa toimintaa ohjaavia arvoja, vaikka niitä ei olisi kirjattu, viestitty tai edes tiedostettu. Kirjatut viralliset arvot eivät myöskään aina ole yrityksen todellisia arvoja, vaan joskus päätöksentekoon vaikuttavat enemmän ajan myötä muodostuneet sanattomat arvot. Sanattomia arvoja on vaikeampi muuttaa kuin kirjattuja, ja niihin saatetaan tukeutua alitajuisesti ja huomaamatta. Jos sanattomat arvot ovat yrityksen todellisia arvoja, vaikuttavat ne aina vahvimmin vastuullisuuden muotoutumiseen ja ohjaavat toimintaa selkeiden ohjeiden puuttuessa - tai jopa niistä huolimatta. (Ketola 2005, 117; Rohweder 2004, 79.)

Yhteiskunnan ja samalla yritysten muutoksessa kestävä kehitys ja vastuullisuuden ideologioille myönteiseksi on kyse arvomaailman muuttumisesta vähemmän materialistiseksi. Etenkin teollistuneissa maissa taloudellinen turvallisuus mahdollistaa

"pehmeämpiin" arvoihin perustuvan ajattelu- ja toimintatavan. Myös tiedonsaanti-mahdollisuudet ovat paremmat kuin aikaisemmin. Eettisempään suuntaan kehittyvä ideologia vaikuttaa kuluttajien ostoperusteisiin ja samalla muokkaa yritysten arvope-rustaa. (Rohweder 2004, 21–25.)

4.2 Vastuullisuuden kannustimet ja kritiikki

Jos yrityksen toiminta tähtäisi ainoastaan nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeiden huomioimiseen, toimittaisiin puhtaasti eettisten arvojen perusteella. Tämä ei ole rea-listinen tavoite, sillä kuvan 2 mukaisesti eettisen kehityksen sisäpuolella toimitaan aina myös taloudellisten arvojen ja samalla taloudellisten kannustimien mukaan.

Kuva 2. Vastuullisen yrityksen arvot ja kannustimet (Rohweder 2004, 81)

Koska yritystoiminnan lähtökohtana on aina kannattavuus ja toiminnan jatkuvuus, on vastuullisuuteen liittyvien taloudellisten kannustimien ymmärtäminen tärkeää. Pää-määrien tavoitteluun vaikuttavat myös julkishallinnolliset, sidosryhmälähtöiset ja eet-tiset kannustimet. (Rohweder 2004, 81–83.)

4.2.1 Taloudelliset kannustimet

Maine on yritykselle yksi tärkeimmistä kilpailukykyä kasvattavista tekijöistä. Yleisen vastuullisen maineen lisäksi voidaan ehkä saavuttaa edelläkävijän status, erottua kil-pailijoista tai parantaa omaa asemaa arvoketjussa. Asiakkaiden luottamus lisää tuot-

teiden ja palvelujen myyntiä, joka puolestaan yleensä parantaa kannattavuutta. Vastuullinen yrityskuva vaikuttaa myönteisesti myös rahoittajien mielipiteisiin. (EK 2006, 4; Rohweder 2004, 82.)

Yrityksen pitkän aikavälin kannattavuuteen voi vaikuttaa myös henkilöstöön panostaminen. Jo olemassa olevan henkilöstön motivoinnin lisäksi vastuullisesti toimivan ja henkilöstöstään huolehtivan yrityksen maine edistää pätevän henkilöstön rekrytoimista (Kuvaja & Malmelin 2008, 26). Pk-yritykselle maine lähiyhteisössä on tärkeä syy vastuulliseen toimintaan. Niiden suhde lähiympäristöön on tiivis, sillä asiakkaat ja etenkin työntekijät tulevat usein läheltä pienemmillä paikkakunnilla. Huono maine heikentää nopeasti toimintaedellytyksiä. (Taipalinen & Toivio 2004, 22.)

Kannattavuutta voi parantaa myös materiaali- tai energiatehokkuuden lisääminen sekä tuotteiden aiheuttamien haittojen vähentäminen. Siksi kestäväan kehitykseen ja vastuulliseen yritystoimintaan yhdistetään usein ekotehokkuuden käsite, joka liittyy erityisesti taloudelliseen ja ympäristön hyvinvointiin. Jos yritystoiminta on ekotehokasta, käytetään tuotannossa mahdollisimman vähän luonnonvaroja eli raaka-aineita ja energiaa. Tämä on haasteellista etenkin teollisuudessa, jossa raaka-aineiden ja energian kulutus on suurta. (Rissa 2001, 10–12.) Ekotehokkaasti toimittaessa saadaan aikaan enemmän vähemmistä resursseista, koska ne hyödynnetään tehokkaammin. Pienempi kulutus alentaa toimintakustannuksia ja lisää kilpailukykyä. Samalla tuotteen tai palvelun elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset pienenevät resurssien käytön, päästöjen ja jätteiden vähentyessä. (Ekotehokkuus 2009; Rissa 2001, 10–13.)

On myös huomattava, että ekotehokkaasti toimittaessa ei ole tarkoitus lisätä kulutusta vaan nostaa yrityksen kannattavuutta. Jos toiminnan tehostuessa myyntiä ja samalla kulutusta lisätään, hyötyvät yritykset, mutta luonnonvarojen kulutus pysyy ennallaan. Kulutuksen pysyessä ennallaan parantaa tehostunut toiminta puolestaan yritysten kannattavuutta sekä vähentää luontorasitusta. Ekotehokas toiminta on mahdollista kaikilla toimialoilla, toisilla sen hyödyt ovat ehkä vain selvemmin osoitettavissa. (Rissa 2001, 10.)

Yritys voi saavuttaa taloudellista hyötyä myös toimintatavan muutoksilla. Kestävyys ja vastuullisuus eivät ole marginaalisia ilmiöitä, sillä nykyään asiakkaat ovat yhä kiinnostuneempia siitä, että tuote sopii yhteen heidän oman arvomaailmansa kanssa. Kuluttajien tarpeet voidaan mahdollisesti tyydyttää perustuotteiden sijasta pidemmälle ja-

lostetuilla tuotteilla, joilla ei ole tiettyä markkinahintaa. (Rissa 2001, 10–11; Lehtipuu & Monni, 2007, 248.) Myös erityiset ympäristö- tai sosiaalisen vastuun mukaiset tuotteet, kuten Reilun Kaupan tuotteet tai luomuelintarvikkeet, voivat lisätä myyntiä. (Rohweder 2004, 82). Tuotteisiin ja palveluihin pyritään yhä useammin liittämään myös kierrätys- ja teknologisia ratkaisuja. Esimerkkejä viime mainituista ovat tuuli- ja aurinkovoiman merkityksen kasvaminen energiasektorilla ja ekoturismin lisääntymisen matkailualalla. (Hitchcock & Willard 2009, 10).

Tuotteiden tarjoamisen sijasta voidaan tarpeet tyydyttää myös korvaamalla ne palveluilla, mikä entistä paremmin palvelisi kestävän kehityksen periaatteita kulutuksen suuntautuessa enemmän laadulliseen kuin määrälliseen suuntaan. Tämä edellyttää yritykseltä innovatiivisuutta. Jos yrityksen tarjoama vaihtoehto on toimiva, on se houkutteleva myös kuluttajalle. Kokonaisvastuullisuuden kannalta tärkeitä asioita ovat myös raaka-aineiden jäljitettävyyden ja logistisen ketjun hallinta. (EK 2009, 29; Rissa 2001, 10–11; Lehtipuu & Monni 2007, 248.)

Yritystoimintaan liittyy aina talouteen vaikuttavia riskejä. Yrityksen toiminta vaikuttaa sen ympäristöön, ja etenkin yllätyksenä tulevat tahattomat ja ei-toivotut vaikutukset voivat olla taloudellisesti kohtalokkaita. Myös erilaiset ulkopuoliset tekijät kuten raaka-aine- tai energiapula ja kuljetusten vaikeutuminen voivat aiheuttaa yritykselle kriisejä (EK 2009,11). Vastuullinen kestävän kehityksen tavoitteiden mukainen toiminta on Hitchcockin ja Willardin (2009, 3) mukaan mahdollisuus olla muita askeleen edellä. Se voi auttaa löytämään pitkän aikavälin liiketoimintamahdollisuuksia, välttämään riskejä ja tunnistamaan uhkia, joita ei ole ennen huomattu. Vastuullisuus auttaa tunnistamaan mahdollisia tulevaisuuden kysyntään ja tarjontaan liittyviä ongelmia, kun yritys huomioi sidosryhmien näkemykset. (Hitchcock & Willard 2009, 7; Lehtipuu & Monni 2007, 43–44 ja 63–64.)

4.2.2 Muut kannustimet

Julkishallinnolliset kannustimet ovat suureksi osaksi lakisäätteisiä. Suomessa on kaikki kestäväan kehitykseen liittyvät tärkeät kansainväliset sopimukset sekä EU:n säädökset toteutettu kattavasti lainsäädännön avulla. Tällaisia yritysten toimintaan vaikuttavia lakeja ovat esimerkiksi osakeyhtiö-, kirjanpito-, kilpailu-, työ- ympäristö- ja tuoteturvallisuuslainsäädäntö. Lisäksi valtiovalta voi käyttää erilaisia informatiivisia ja talou-

dellisiä ohjauskeinoja. Tällainen on esimerkiksi luvussa 5.2. esiteltävä EMAS- aset. (Rohweder 2004, 81–83.)

Sidosryhmät kohdistavat yritykseen erilaisia odotuksia, joita kasvattavat yritystoiminnan yhä suurempi läpinäkyvyys ja yhteiskunnan lisääntyvät tiedonvälitysmahdollisuudet. Sisäisistä sidosryhmistä omistajat odottavat sekä lyhyen että pitkän aikavälin tuottoa. Henkilöstön odotuksia ovat esimerkiksi työpaikan pysyvyys, oikeudenmukainen palkkaus, kehittymismahdollisuudet sekä turvallinen työympäristö. (Talvio & Välimaa 2004, 32.) Ulkoisten sidosryhmien odotukset ylittävät usein lainsäädännön pakolliset vaatimukset. Sidosryhmälähtöiset kannustimet ovat lähellä taloudellisia, sillä ne liittyvät maineriskin hallintaan sekä tuote- ja yrityskuvan kehittämiseen lisäten luottamusta ja kilpailukykyä. (Rohweder 2004, 86–97.) Usein vastuullisuuden kehityksen alkuunpanijana on jonkinasteinen ulkopuolinen painostustoimi (Talvio & Välimaa 2004, 139).

Jos yrityksen toimintaan vaikuttavat eettiset kannustimet, on sillä taloudellisten arvojen lisäksi myös eettisiä arvoja ja päämääriä, kuten luonnonsuojelun edistäminen. Silloin tulos on voimavara, jota käytetään myös muuhun kun vain entistä suuremman tuloksen tavoitteluun. Kannattavuutta tarkastellaan tällöin usein entistä pidemmällä aikavälillä. (Rohweder 2004, 87–88.)

4.2.3 Kritiikki

Analysoitaessa yrityksen vastuullisuutta on pohdittavana useita kysymyksiä: onko toiminta tällä hetkellä vastuullista, pitäisikö sitä kenties kehittää ja kuinka paljon? Jos toimintastrategioihin tehdään muutoksia, pitäisi niiden hyödyttää yritystä ja sen sidosryhmiä. Muutosten toteuttaminen vaatii yleensä taloudellisia uhrauksia, joten oletuksena on, että pitkällä aikavälillä näistä toimenpiteistä pitäisi olla hyötyä yrityksen kannattavuudelle. Mutta onko niistä ja miten asian voisi todentaa?

Sidosryhmien odotusten huomiointi on keskeinen osa vastuullisuutta. Niiden vaatimukset kuitenkin kehittyvät ja muuttuvat nopeasti, joten vaikka yritys ponnistelisi vastuullisuuden eteen, löytyy aina joku taho joka vaatii enemmän. Joskus muutosvauhti voi olla työntekijöille jopa liian kova. (Hitchcock & Willard 2009, 8; Lehtipuu & Monni 2007, 214.)

Myös viestintä yrityksen ulkopuolisille sidosryhmille sitoo resursseja ja vaatii huolellisuutta. Yleensä vastuullisiksi luokiteltavista teoista, myös pienistä, kerrotaan mielellään, sillä ne parantavat imagoa. (Ketola 2005, 117–118.) Toisaalta nykyään tiedonsaanti on helppoa, ja yrityksiä pidetään velvollisina kantamaan vastuu toimintansa vaikutuksista. (Lehtipuu & Monni 2007, 82). Ongelmana onkin, miten yritys pystyy totuudenmukaisesti ja uskottavasti kertomaan sekä hyvistä teoista että havaittujen epäkohtien korjaamisesta (Kuvaja & Malmelin 2008, 13 ja 161).

Vastuullisia toimintatapoja ja tavoitteita edistävässä tutkimus- ja kehitystoiminnassa on aina vaara, että yrityksen tarjoama päätuote tai -palvelu muuttuu vanhanaikaiseksi. Tällainen tilanne voi tulla eteen esimerkiksi logistiikkayrityksille, jos ne pystyvät tarjoamaan asiakkaalle palvelua, joka reitti- tai lastausoptimoinnin vuoksi vähentää kuljetustarpeita. On silti parempi olla mukana toteuttamassa erilaisia uusia kehityssuuntauksia eikä jäädä odottamaan, että joku muu yritys tekee sen. Tällöin asiakkaat saattavat siirtyä kilpailevalle yritykselle. (Hitchcock & Willard 2009, 8.)

Ylimääräisestä työstä yritys ei välttämättä saa asiakkailta lisää tuloja, joten hyöty ilmenee enemmän markkinointietuna (Taipalinen & Toivio 2004, 42–43). Vaikka asiakkaat edellyttäisivät yritykseltä vastuullista toimintaa, eivät he ehkä toivomuksista huolimatta ole valmiita maksamaan vastuullisesti tuotetuista tavaroista ja palveluista (EK 2009, 4). Myöskään ylilaadusta asiakkaat eivät ole valmiit maksamaan (Lecklin 2006, 19). Yrityksen on itse ratkaistava omien resurssiensa ja toimintaympäristönsä puitteissa, mitkä toimenpiteet ovat sille mahdollisesti hyödyllisiä.

4.3 Vastuullisuus ja toimintastrategia

Suhtautuminen vastuullisuuteen on yrityksen strateginen valinta. Yrityksen toimintastrategian muodostavat tiedot, taidot ja toimintaperiaatteet, joiden avulla pyritään asettuihin tavoitteisiin. Strategia määrittelee liiketoiminnan luonteen, ja siihen vaikuttavat toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja uhat sekä yrityksen omat arvot. Kyseisten arvojen ja käytännön toiminnan eli sanojen ja tekojen tulisi olla toisiaan tukevia. (Kauhanen 2003, 17; Liukkonen 2008, 24.)

Vastuullisuuden yhteyttä yrityksen toimintastrategiaan voidaan tarkastella jakamalla eri tavoin toimivat yritykset neljään kategoriaan. Jos yritys tekee vain pakolliset asiat eli noudattaa lakeja ja asetuksia, ei se pidä vastuullisuutta strategisesti tärkeänä asiana.

Silloin kun ymmärretään sidosryhmien edun merkitys kilpailukyvyn edistäjänä, on vastuullisuus jo osa yrityksen toimintastrategiaa. Jos yrityksen päämääränä on eettisen vastuun periaatteiden noudattaminen, pidetään vastuullisuutta itsessään tärkeänä menestyksen ja kilpailukyvyn lisäksi. Neljännessä ryhmässä ovat yritykset, joissa vastuullisuus on ydinliiketoiminnan strateginen lähtökohta. Tällaisia yrityksiä on melko vähän, eikä se kaikille olekaan realistinen tavoite. Tärkeämpää olisi, että yhä useammassa yrityksessä eettinen ajattelu- ja toimintatapa olisi osa liiketoimintaa ja strategista päätöksentekoa. Silloin toteutuu kestävän kehityksen perusajatus eli vastuullisen ajattelun integroituminen arkipäivän toimintaan. (Rohweder 2004, 130–131.)

Yrityksen maineen muodostavat Lehtipuun ja Monnin (2007, 216) mukaan sen sanat ja teot. Jos ne ovat sopusoinnussa keskenään, voi teko vahvistaa sanojen vaikutusta. Teot ovat viestejä vahvempi vaikuttaja, joten jos ne ovat ristiriidassa keskenään, ratkaisevat teot lopputuloksen. Asian luonne ja yleiset mielipiteet ratkaisevat sen, pidetäänkö toimia edistyksellisinä vai sääntöjen noudattamisena. Tekojen arviointi on vaikeampaa kuin arvojen tai sanojen. Eri toimialoilla ja erikokoisissa yrityksissä vastuumahdollisuudet ja ominaispiirteet eroavat. Myös sidosryhmien odotukset yrityksiä kohtaan vaihtelevat. Jos vastuullisuutta yritetään arvioida, on helpompaa verrata yrityksen arvoja sen omiin sanoihin ja tekoihin kuin eri yrityksiä keskenään. (Ketola 2005, 119; Lehtipuu & Monni 2007, 73.)

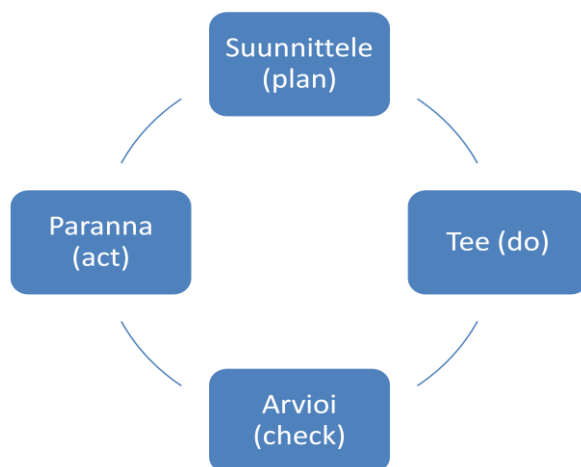
Yrityksen toimintaa voidaan tarkastella myös sen mukaan, millaiset arvot johtavat mihinkin sanoihin ja tekoihin, ja miten reagoidaan ongelmien havaitsemiseen. Arvojen keskittyessä oman hyödyn tavoitteluun kokee yritys olevansa vastuussa vain itsestään. Jos ongelman ilmetessä yritys aina kieltää tapahtuneen, ei liiketoiminnalla ole toiveita pidempiaikaisesta jatkuvuudesta. (Ketola 2005, 163–168.)

Silloin, kun yritys pyrkii tekemään vastuullisia asioita, mutta sen arvoja ei ole määritetty täsmällisesti, voidaan joutua tilanteeseen, jossa teot eivät yllä arvojen ja sanojen tasolle. Tällöin vakuutellaan arvojen noudattamista ja pyritään puolustautumaan kritiikkiä vastaan tai tehdään pakolliset asiat maine- ja juridisten riskien välttämiseksi. Tämä ei voi kuitenkaan olla edullista pidemmällä aikavälillä. (Ketola 2005, 163–168; Lehtipuu & Monni 2007, 73–77.) Henkilöstön kannalta on erityisen ikävää ja motivaatiota vähentävää, jos yrityksestä ulospäin suuntautuvassa viestinnässä kerrotaan

hienoja asioita henkilöstön arvostamisesta voimavarana, mutta käytännön jokapäiväinen toteutuminen on jotain muuta (Liukkonen 2008, 25).

Vasta silloin kun yrityksen arvot on määritelty niin tarkasti, että erilaisten puolustusmekanismien eli kieltojen, selittelyjen ja oikeuttamisten käyttäminen ei ole mahdollista, voidaan saavuttaa vastuu kaikista teoista. Tällöin uskalletaan myöntää vastuuttoimudet ja parantaa käytäntöjä palautteen perusteella ja saavutetaan pidempiaikaista menestystä. (Ketola 2005, 163–168.)

Vastuullisessa yritystoiminnassa hyödynnettävää palautetta saadaan sekä ulkopuolisilta sidosryhmiltä että omassa yrityksessä käytettävistä mittareista. Luvussa 2.2. on kerrottu vastuullisen yritystoiminnan ja laatuajattelulla olevan yhteinen tavoite eli tulevaisuuden toimintaedellytysten parantaminen. Kuvan 3 laatujohtamiseen ja jatkuvaan parantamiseen liittyvää Demingin johtamisympyrää voidaan käyttää myös vastuullisuuden strategisessa kehittämisessä. Mallin mukaan ensin suunnitellaan ja sitten toimitaan tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Seuraavaksi arvioidaan mittareiden avulla saatavia tuloksia ja lopuksi tehdään tarvittavat parannukset. Tämän jälkeen ympyrän sulkeutuessa aloitetaan taas suunnittelulla. (Lecklin 2006, 48.)

Kuva 3. Demingin johtamisympyrä (Lecklin 2006, 49)

Usein pk-yrityksissä pohditaan vastuulliseen yritystoimintaan kuuluvia asioita erittäin laajasti ja toimitaan vastuullisesti, vaikka saavutuksista ei erityisesti viestittäisi; esimerkiksi vastuu omasta henkilöstöstä voi olla paremmin hoidettu kuin monilla suur-yrityksillä. Pienemmissä yrityksissä ei ehkä ole vastuuongelmia, vaan niiden arvot, sanat ja teot tukevat luonnostaan toisiaan. Tällöin laajamittainen toiminnan uudistaminen ei ole tarpeen. Toisaalta on mahdollista, ettei teoista viestitä tai toimintaa kehitetä

siksi, että ei tunnisteta mitkä kaikki asiat liittyvät vastuullisuuteen. Pk-yritysten pieni koko on haaste sekä taloudellisesti että muiden resurssien suhteen. Siksi niissä tarvitaan joustavaa lähestymistapaa vastuullisuuteen. (Ketola 2005, 159; Taipalinen & Toivio 2004, 23 ja 37–39.)

Yrityksen strategisen prosessin taustalla ovat sen johdon arvot, jotka ohjaavat kaikkea toimintaa, niin sanoja kuin tekoja. Johtajien uskominen yrityksen todellisiin arvoihin ja sitoutuminen määriteltyihin tavoitteisiin ovat vastuullisuuden kehittymisen kannalta erittäin olennaisia tekijöitä. (Rohweder 2004, 141; Talvio & Välimaa 2004, 132–133.) Perinteisesti arvojen on katsottu liittyvän kannattavuuteen ja voitontavoitteluun, mutta nykyään sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät asiat kuten työntekijöiden hyvinvointi ja työssä viihtyminen kuuluvat yhä tiiviimmin keskeisiin arvoihin. Eettisten ja taloudellisten arvojen yhdistäminen päätöksenteossa on tärkeä mutta samalla haasteellinen osa vastuullista johtamista. (Rohweder 2004, 131–141.)

Vastuullista johtamista voidaan kutsua välittäväksi johtamiseksi. Käsite ilmentää sitä, että johtajat välittävät aidosti itselleen tärkeiden sidosryhmien hyvinvoinnista. Johtoa kiinnostavat tällöin esimerkiksi henkilökunnan mielipiteet, asiakastyytyväisyys ja toimittajien käsitykset yhteistyöstä. Välittävä johtaminen tuottaa lisäarvoa kaikille sidosryhmille ja parantaa pitkän aikavälin kannattavuutta. (Kujala & Kuvaja 2002, 70–71.)

Hyvät johtajat paitsi määrittelevät toimintaa ohjaavat periaatteet myös toimivat niiden mukaisesti itse esimerkkiä näyttäen. He osallistuvat järjestelmän kehittämiseen ja jatkuvaan parantamiseen, ovat vuorovaikutuksessa sidosryhmien edustajien kanssa sekä tunnistavat ja hallitsevat organisaatiossa tapahtuvat muutokset. (Lehtipuu & Monni 2007, 162–163.) Jos johdon toiminta on ristiriidassa puheiden kanssa, on työntekijöille vaikea perustella vastuullisuuden merkitystä. Tämän vuoksi vastuullisuus liitetään yhä useammin johtamiskäytäntöihin viittaavaan hyvän hallintotavan käsitteeseen. Se määrittää, miten vastuut ja oikeudet on jaettu, ja miten niihin liittyviä riskejä hallitaan. (Talu & Välimaa 2004, 132–137.)

Johdon arvot ja sitoutuminen vastuullisuuteen ovat kaikissa yrityksessä olennaisia, mutta erityisen tärkeitä asioita ne ovat pk-yrityksissä, joista monet ovat perheyrityksiä. Niissä johto ja alaiset työskentelevät tiiviisti yhdessä. Omistaja on usein myös yrittäjä sekä johtaja, ja on kenties vaikea erottaa yrityksen ja yrittäjän rajaa. Tällöin yrittäjän

henkilökohtainen arvomaailma heijastuu vahvasti yrityksen tavoitteisiin. (Lämsä 2005, 65; Taipalinen & Toivio 2004, 48.) Pienessä yrityksessä on huolehdittava myös erilaisista operatiivisista velvoitteista, jolloin on harvoin aikaa keskittyä pelkästään johtamiseen tai pohtia vastuullisuutta kovin yksityiskohtaisesti. Toisaalta tämä johtajan useisiin toimintoihin osallistuminen on myös mahdollisuus, eli yrittäjä voi tehdä päätökset joustavammin kuin suuren ja byrokraattisemman yrityksen johtaja. (Lämsä 2005, 66.)

4.4 Henkilöstö tuloksen tekijänä

Yrityksen menestyksen kannalta tärkeitä kilpailustrategioita ovat esimerkiksi asiakas-keskeisyys, keskittyminen ydinosaamiseen, oikea ajoitus ja nopea oppiminen. Näissä kaikissa keskeinen merkitys on johtajiston osaamisen lisäksi muun henkilöstön ominaisuuksilla ja motivaatiolla. Yksilöt tekevät päivittäin päätöksiä ja kommunikoivat sidosryhmien kanssa sekä johto- että operatiivisella tasolla. On ymmärrettävä, että henkilöstö ei ole vain kustannustekijä, vaan erittäin keskeinen voimavara. (Kauhanen 2003, 13–14; Talvio & Välimaa 2004, 108.) Toiminnan vastuullisuuden katsotaan edistävän henkilöstön saatavuutta, motivointia ja pysyvyyttä (Talvio & Välimaa 2004, 150).

Henkilöstön on tiedostettava ja sisäistettävä yrityksen arvot ja tavoitteet organisaation kaikilla tasoilla. Lisäksi sen on tunnistettava arvojen ja tavoitteiden merkitys omassa työssään sekä omat vaikutusmahdollisuutensa vastuullisuuden edistämiseen. (Talvio & Välimaa 2004, 108.) Myös henkilöstön omat arvot ja asenteet ovat kiinteä osa yrityksen osaamista. Arvot muodostavat pohjan ja asenteet kertovat sopeutumis- ja kehityskyvystä. (Kauhanen 2004, 145.)

Henkilöstön hyvinvointi ja taloudellinen menestys liittyvät vahvasti toisiinsa. Luvussa 2.2.1 todettiin taloudellisen vastuun olevan perusta ympäristö- ja sosiaalisesta vastuusta huolehtimiselle, mutta samalla yritys ei voi menestyä taloudellisesti, jos toisista vastuullisuuden osa-alueista ei välitetä. Myös taloudellinen menestys ja henkilöstö ovat samalla tavalla toisistaan riippuvaisia. Ilman vahvaa taloutta ei ole työtä eikä työntekijöitä eikä tarvetta panostaa heidän hyvinvointiinsa. Mutta jos työntekijöiden tarpeista ei huolehdita, ei toiminta ehkä ole kannattavaa ja tulevaisuuteen jatkuvaa. (Liukkonen 2008, 52–53.)

Yrityksen on kyettävä houkuttelemaan palvelukseensa haluamiaan henkilöitä. Nykyään monet haluavat työskennellä yrityksessä, jonka arvot sopivat yhteen heidän oman arvomaailmansa kanssa. Jos yrityksen toimintatavat ovat maineeltaan hyviä, edistää se halukkuutta hakeutua sinne töihin. Etenkin nuorten kiinnostukseen yritystä kohtaan voi vaikuttaa mielikuva sen vastuullisuuden tasosta. (EK 2006, 17; Hitchcock & Willard 2009, 5; Kuvaja & Malmelin 2008, 14.) On tärkeää, että koulutetuille ja kielitaitoisille työntekijöille on mahdollisuuksia myös kotimaassa, etteivät kaikki lähde kilpailemaan menestyksestä globaaleille markkinoille (Kauhanen 2003, 12).

Työvoima on yrityksen sosiaalista pääomaa eli siihen kertyneitä tietoja ja taitoja. Motivoinut henkilöstö pystyy luomaan innovatiivisia ratkaisuja ja selvittämään ongelmia. Myös sairauspoissaolot voivat vähentyä. (Talvio & Välimaa 2004, 150.) Pelkääntään hyvän palkkauksen kannustamana ei yritys välttämättä saa pitkäksi aikaa sitoutunutta ja motivoitunutta henkilöstöä (Kauhanen 2003, 14). Jos henkilöstön ideat huomioidaan ja he saavat olla mukana vastuullisten hankkeiden toteuttamisessa, lisääntyvät työssä viihtyminen, uskollisuus työnantajaa kohtaan sekä toiminnan tehokkuus (Kuvaja & Malmelin 2008, 67). Motivaatiolla on yhteys myös toiminnan laatuun. Liukkonen (2008, 149) toteaa, että laatuasiantuntijoiden mukaan jopa kaksi kolmasosaa yrityksen laaturvirheistä johtuu johtajien tai työntekijöiden puutteellisesta motivaatiosta.

Henkilöstöllä on kasvava merkitys paitsi vastuullisuuden kehittämisessä myös siitä viestimisessä. Asiakkaat, yhteistyökumppanit ja työnhakijat saavat tehokkaasti tietoa yrityksestä paitsi suullisesti myös erilaisten sähköisten foorumien kautta. Kuvajan ja Malmelinin (2008, 67) mukaan yrityksen vastuullisuusasioista tietoiset työntekijät puhuvat useammin myönteisesti yrityksestä. Epämuodollista ja oma-aloitteista työntekijöiden omille verkostoilleen kohdistamaa viestintää pidetään usein virallista raportointia tehokkaampana tapana viestiä yrityksen vastuullisuudesta ulkopuolisille. (Kuvaja & Malmelin 2008, 66–68; Lehtipuu & Monni 2007, 217.)

Liiketoiminnassa tarvitaan monien eri alojen osaajia. Usein henkilöstöltä toivotaan hyvin monenlaisia ominaisuuksia. Niitä ovat Kauhasen (2004, 71–72) mukaan esimerkiksi liiketalouden perusosaaminen, ryhmätyötaidot, kielitaito, kansainvälisessä ympäristössä toimiminen, esiintymis- ja myyntitaidot, pitkäjänteisyys, paineensietokyky, joustavuus ja aloitteellisuus. Oman erikoisalan osaaminen, eli se mihin henkilö

on varsinaisesti koulutettu, on aina välttämätöntä. Näiden yleistä menestystä työelämässä edistävien valmiuksien lisäksi yleensä edellytetään yksityiskohtaisempia tehtäväsidonnaisia taitoja. Nykyisten valmiuksien lisäksi arvioidaan usein myös henkilöstön tulevaisuuden kehittämispotentiaalia. (Kauhanen 2004, 71–72.)

Säilyttääkseen kilpailukykyä yrityksen on kyettävä uusiutumaan. Tämä edellyttää innovatiivisuutta ja uusien asioiden opiskelua, ja siksi osaamisen kehittäminen on entistä useammin osa toimintastrategiaa. (Kauhanen 2004, 141; Talvio & Välimaa 2004, 82.) Henkilöstöä voidaan kouluttaa ja kehittää vastuullisempaan toimintaan. Koulutuksen tulisi olla kuvan 3 kaltainen systemaattinen prosessi, jossa ensin tunnistetaan tarpeet ja määritellään tavoitteet, ja vasta sitten päätetään toiminnan sisällöstä ja toteuttamistavasta. Ennen toteutusta on varmistettava resurssien riittävyys ja johdon sitoutuminen tavoitteisiin. Koulutuksella voidaan tavoitella vain toiminnallisia muutoksia, tai se voi liittyä laajemmin koko organisaation kehittämiseen. Kummassakin tapauksessa kyse on arvojen muuttumisesta. (Rohweder 2004, 155–156.)

Pienessä yrityksessä johdon ja työntekijöiden väliset suhteet ovat henkilökohtaisempia kuin suurissa. Myös rekrytoinnissa suositaan usein tuttuja. Henkilökohtaiset suhteet voivat ulottua myös asiakkaisiin ja tavarantoimittajiin. Tämä on toisaalta etu luottamuksen syntymisen kannalta, mutta voi hankaloittaa muutenkin vaikeita päätöksiä esimerkiksi henkilöstöä vähennettäessä. (Lämsä 2005, 67.) Pk-yrityksessä henkilöstövastuu voi olla paremmin hoidettu kuin niiden suurissa kilpailijoissa, sillä henkilöstökysymykset ovat niille elinkelpoisuuden kannalta keskeisiä asioita (Taipalinen & Toivio 2004, 44).

5 VASTUULLISUUDEN TYÖKALUT JA MITTARIT

Taloudellinen vastuu ja kannattavuus ovat yritystoiminnan perusta ja toiminnan jatkuvuuden edellytys. Sen saavuttamiseen on olemassa erilaisia keinoja. Se, mitä niistä sovelletaan ja miten, riippuu yrityskohtaisista tekijöistä, kuten toimialasta, koosta ja tarjottavista tuotteista ja palveluista.

Tietoutta ja käytännön työkaluja toiminnan kehittämiseksi on saatavilla runsaasti. Yrityksen ei tarvitse itse suunnitella kaikkea, vaan valmiista ajattelumalleista sopivimmat voidaan hyödyntää omassa toiminnassa. Jotta työkaluja pystyttäisiin hyödyntämään,

on yrityksillä ensin oltava riittävästi tietoa vastuullisuudesta ja sen merkityksestä yleisesti sekä oman yrityksen kannalta. (Taipainen & Toivio 2004, 29 ja 50.)

Toiminnan tuloksia ja samalla työkalujen käyttökelpoisuutta täytyy myös seurata ja pystyä arvioimaan, jotta aloitettu kehitystyö voisi jatkua. Vastuullisella yritystoiminnalla on siis samanlainen perusta kuin niin sanottujen laatuyritysten toimintaperiaatteilla. Valitun seurantatavan tulee tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi, on kyse sitten yksittäisistä mittareista tai kokonaisista seurantajärjestelmistä. (Lehtipuu & Monni 2007, 168–171.)

Myös tuloksista raportointi lisääntyy, koska yritystoiminnan kehityssuuntana on avoimuus ja läpinäkyvyys (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 14). Euroopassa vastuullisuudesta raportointi perustuu toistaiseksi vapaaehtoisuuteen, sillä Euroopan komissio on todennut vuonna 2006, ettei se usko lakisääteisen raportointivelvollisuuden edistävän yritysten sitoutumista vastuulliseen toimintaan. Komission mielestä on tärkeämpää edistää vapaaehtoisten mallien soveltamista. (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 166.)

Aina ei pysytä tarkasti erittelemään, onko kyseessä työkalu, mittari vai raportointitapa; esimerkiksi luvussa 5.3 esiteltävä GRI-raportointimalli voidaan käsittää työkaluna toiminnan kehittämiseksi, mittariksi jolla pysytään seuraamaan tuloksia sekä raportointitavaksi yrityksen ulkopuolisille ryhmille. Kaikissa yrityksissä ei työkaluja, mittareita tai raportointia ole myöskään tarpeen toteuttaa yhtä suuressa laajuudessa, sillä huomio ei saisi kiinnittyä niihin varsinaisen liiketoiminnan kustannuksella. Tämän vuoksi esimerkiksi laatustandardeja käytetään pienissä yrityksissä vähemmän, sillä sertifikaattia tärkeämmäksi niissä koetaan asiakkaiden käytännössä osoittama tyytyväisyys. (Lämsä 2006, 69.)

5.1 Työkaluja ja tietoutta välittäviä tahoja

Jos yritys haluaa kehittää toimintansa vastuullisuutta, on sen avuksi saatavilla runsaasti kirjallisuutta ja konkreettisia työkaluja. Useat viranomaiset ja järjestöt välittävät tietoutta ja julkaisevat oppaita. Tämän tutkimuksen yhteydessä on otettu esille vain muutamia tästä laajasta kotimaisten ja kansainvälisten toimijoiden joukosta.

Elinkeinoelämän keskusliitto on suomalaisten pk-yritysten edunvalvoja (Elinkeinoelämän keskusliitto EK 2009). Sen opas "Vastuullinen yritystoiminta - käytäntöjä

suomalaisissa yrityksissä" on saatavilla kätevimmin EK:n verkkosivuilla (EK 2006). Teknologiateollisuus ry eli suomalainen teknologiateollisuuden yritysten etujärjestö (Teknologiateollisuus 2009) julkaisee monia oppaita. Työkirja "Ympäristöosaaminen kilpailukyvyksi" on saatavissa sekä painettuna versiona että laajempaan verkkopalveluna. (Hovisalmi & Niskala 2009.) Myös työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) välittää tietoutta ja julkaisee esitteitä, joita on koottuna sen verkkosivuille (Yhteiskunta- ja yritys vastuu 2009).

Erittäin paljon tietoutta on koottu mm. Finnish Business & Society ry:n (FiBS) ylläpitämälle verkkosivustolle. FiBS on vastuullista yritystoimintaa edistävä voittoa tavoittelematon yritysverkosto. Sen tavoitteena on vastuullisuuden integrointi yritysten strategiseen suunnitteluun ja jokapäiväiseen johtamiseen, jotta yritykset pystyisivät menestyksellisesti kilpailemaan asiakkaista, työntekijöistä ja sijoittajista. Työ- ja elinkeinoministeriö tukee FiBS ry:n toimintaa. FiBS on jäsenenä kansainvälisesti merkittävässä CSR Europe -järjestössä, joka on Euroopan johtava vastuullisen yritystoiminnan verkosto (CSR Europe 2009; FiBS on vastuullisen yritystoiminnan verkosto 2009; FiBS ry:n historia 2009.)

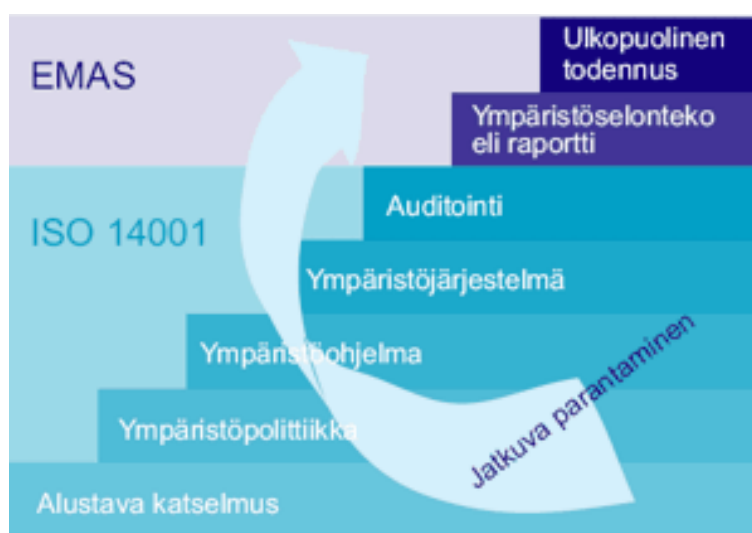
Kilpailtaessa asiakkaista voi markkinoinnilla olla merkittävä osa menestymisessä. FiBS on toukokuussa 2009 julkaissut suomenkielisen version CSR Euroopan Vastuullisen markkinoinnin oppaasta. Opas on 28-sivuinen ja käytännönläheinen. Siitä on hyötyä etenkin niille yrityksille, joissa on rajoitetusti aikaa perehtyä teoriakirjallisuuteen. Oppaan tarkoituksena on auttaa yrityksiä vastuullisen markkinoinnin toteuttamisessa ja tiedottaa sen tuomista liiketoimintahyödyistä. Kätevimmin maksuttoman oppaan saa käyttöönsä lataamalla sen osoitteesta <http://www.fibsry.fi/images/stories/vastuullisen%20markkinoinnin%20opas.pdf>. (Vastuullisen markkinoinnin opas 2009.)

5.2 Hallintajärjestelmät

Tunnettuja vastuullisen yritystoiminnan työkaluja ovat erilaiset hallintajärjestelmät, jotka liittyvät läheisesti laatuajatteluun ja sen laajentamiseen. Varsinaisten vastuullisuuden liittyvien järjestelmien pohjana pidetään Kansainvälisen standardisoimisliiton ISO:n (International Organization of Standardization) ISO-sarjan laatu järjestelmää (ISO 9000), jota käytetään laatujohtamisen työkaluna. ISO 9000:n mukaista järjestelmää ajatellaan teknisen laadun ulottuvuutena. Kun laatu järjestelmä on jo osa yrityksen operatiivista toimintaa, madaltaa se kynnystä ottaa käyttöön myös muita hallintajärjes-

telmiä. Siksi usein vastuullisuuden kehittyminen alkaa laatu työstä. Yritys voi myös kehittää täysin oman järjestelmän. (Rohweder 2004, 166–167; Taipalinen & Toivio 2004, 17.)

Ympäristölaatua ilmentää toinen ISO-sarjan järjestelmä eli ISO 14001. Ympäristölaatuun liittyy myös EMAS-asetus (Eco-Management and Audit Scheme), joka on Euroopan unionin asetukseen perustuva ympäristöasioiden vapaaehtoinen hallintajärjestelmä. EMAS-toimipaikat rekisteröi Suomessa Suomen ympäristökeskus (SYKE). Näissä molemmissa keskeistä on sitoutuminen jatkuvaan parantamiseen kuvan 4 mukaisesti. EMAS-asetuksessa vaaditaan lisäksi vuosittainen julkinen ympäristöselonteko, jonka ulkopuolinen taho todentaa. EMAS edellyttää myös muun muassa edistyneempää lainsäädännön noudattamista. Ympäristöjärjestelmä on eräs keino ekotehokkuuden periaatteiden saavuttamiseen. (Rohweder 2004, 166–170.)

Kuva 4. EMAS-järjestelmä. (Ympäristöministeriö 2009)

Sosiaaliseen vastuuseen ja samalla sosiaaliseen laatuun liittyy SA (Social Accountability) 8000-standardi. Se on SAI:n (Social Accountability International, aik. Council on Economic Priorities) vuonna 1997 yhteistyössä yritysten ja järjestöjen kanssa julkaissu työkalu. Standardin tavoitteena on työolojen jatkuvaan kehittämiseen sitoutuminen, ja se perustuu YK:n ihmisoikeuksien julistukseen, Kansainvälisen työjärjestön (ILO, International Labour Organization) sopimukseen sekä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 50; Rohweder 2004, 166–168.)

Toistaiseksi ei ole olemassa yritysvastuun kaikkia ulottuvuuksia huomioivaa järjestelmää, vaan hallintajärjestelmät käsittelevät vastuullisuuden eri ulottuvuuksia ja nii-

den erityiskysymyksiä. (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 49; Rohweder 2004, 166.) ISO-järjestelmän puitteissa on aloitettu vuonna 2005 sosiaalisesti painottuneen yhteiskuntavastuustandardin ISO 26000 kehittäminen. Standardi on tarkoitettu kaikentyyppisille sekä julkisen että yksityisen sektorin organisaatioille. Toisista ISO-standardeista se eroaa siinä, että se sisältää ohjeita eikä vaatimuksia, joten sen käyttö perustuu vapaaehtoiseen sitoutumiseen eikä sertifiointiin. Standardi tullaan julkaisemaan vuoden 2010 aikana. (ISO Social Responsibility 2009; Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 49.)

Hallintajärjestelmien käyttöönotto aiheuttaa aina kustannuksia, joten yrityksen tulisi saada itselleen niistä jotain lisäarvoa. Motiivit ovat samoja, jotka liittyvät vastuullisuuden yleensä, eli taloudellisia, imagollisia tai sidosryhmiin liittyviä. Toiminnan tehostuminen tai kehittyminen, työtyytyväisyyden lisääntyminen ja riskienhallinta tuottavat kustannussäästöjä. Lisäksi järjestelmät auttavat siirtämään arvoja osaksi arkipäivän toimintaa. Kun hallintajärjestelmiä arvioidaan, nousevat esiin kysymykset siitä, parantavatko ne todella ympäristön, ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvointia. Luultavaa on, että tulokset näkyvät ajan myötä, eivätkä järjestelmät ainakaan huononna nykytilannetta. (Rohweder 2004, 173–177.)

5.3 Raportointi

Paitsi hallintajärjestelmiin liittyen, voidaan yrityksen vastuullisuudesta raportoida muillakin tavoin. Koska raportointi auttaa johtoa ja muita sidosryhmiä arvioimaan myös aineettoman pääoman kuten maineen, osaamisen tai arvojen vaikutusta menestykseen, ei pelkkä taloudellinen raportointi antamaan kokonaiskuvaa yrityksen toimintaperiaatteista (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 88). Raportoinnissa kerrotaan sisäisille sekä ulkoisille sidosryhmille, mihin arvoihin ja tavoitteisiin yritys on sitoutunut, miten se on niissä onnistunut ja miten se aikoo tulevaisuudessa kehittää toimintaansa. Siihen voidaan sisällyttää myös sidosryhmien odotuksia ja näkemyksiä. Raportin tulisi soveltua sekä yrityksen sisäiseen käyttöön että viestintään organisaation ulkopuolisille sidosryhmille. (Talvio & Välimaa 2004, 124–125.)

Jokaisen yrityksen tulee huolehtia kirjanpidon oikeellisuudesta, sillä sen päätarkoituksena on yritystoiminnan tuloksen selvittäminen. Koska tuloksen käsittely on sidosryhmien kannalta hyvin merkityksellistä, on sen laskenta, käyttö ja raportointitapa säädelty laeilla ja asetuksilla. Näistä tärkeimmät ovat kirjanpitolaki ja -asetus, elinkei-

noverolaki ja eri yritysmuotoja koskeva lainsäädäntö kuten osakeyhtiölaki. Jakokelpoisen voiton määrä kiinnostaa ensisijaisesti omistajia. Kirjanpidon perusteella myös laaditaan veroilmoitukset ja maksetaan yhteiskunnalle tuloveroa. (Tomperi 2006, 11.)

Varsinaisen kirjanpidon lisäksi on olemassa ohjeita ja suosituksia; esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva kirjanpitolautakunta (Kila) antaa hakemuksesta ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta (Kirjanpitolautakunta 2009.) Vuonna 2006 se on antanut päivitetyn yleisohjeen ympäristöasioiden kirjaamisesta, laskennasta ja esittämisestä tilinpäätöksessä hyvän kirjanpitotavan mukaisesti. Ohjeessa on kolme osa-aluetta: ympäristömenojen ja -vastuiden kirjaamisen ja laskennan periaatteet, ympäristöasioiden esittäminen lakisääteisen tilinpäätösinformaation osana ja suositus liitetietoina annettavista ympäristöasioihin liittyvistä lisätiedoista. Yleisohje perustuu EU:n komission suositukseen. Se koskee kaikkia kirjanpitovelvollisia, myös pieniä, silloin kun se on tarpeellista oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi yrityksen taloudellisesta tilanteesta. (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 167.)

Tilinpäätöstietoja voidaan täydentää myös henkilöstötilinpäätöksen avulla, jolloin saadaan parempi kuva yrityksen henkilöstövoimavarojen nykytilasta ja kehittymisestä sekä yrityksen tuloksen pitkän aikavälin kestävydestä. Raportin sisältö ei ole lakisääteinen, vaan perustuu vapaaehtoisuuteen. Vaihtoehtoja ovat perinteisen tilinpäätöksen mukaisesti toimintakertomus, tuloslaskelma ja tase. Käytettävät tunnusluvut vaihtelevat, mutta yleensä henkilöstötilinpäätökseen sisältyy henkilöstön määrää ja ominaisuuksia sekä työyhteisön tilaa käsitteleviä tietoja. (Loivio & Kuisma 2006, 8–9.)

Tällä hetkellä yleisin ja laajin varsinainen vastuullisuuden raportointiohjeisto on GRI (Global Reporting Initiative). Se on yritysten ja organisaatioiden raportointiin soveltuva kansainvälinen malli, jonka tarkoituksena on nostaa kestävään kehitykseen ja vastuulliseen yritystoimintaan kuuluvien osa-alueiden raportointi tilinpäätösraportoinnin tasolle. Voidaankin puhua niin sanotusta kolmoistilinpäätöksestä (triple bottom line). GRI:n mukainen raportointi on yrityksen vapaaehtoinen valinta. Mallin tavoitteina ovat yleisesti hyväksytyjen raportointiperiaatteiden luominen sekä eri organisaatioiden vastuullisuusraporttien vertailukelpoisuuden parantaminen. Tuorein eli niin sanottu G3-versio on vuodelta 2006. Ohjeiston perussisältö jakautuu kolmeen ryhmään: strategia ja taustakuvaus, johtamistavan kuvaus sekä indikaattorit yrityksen taloudelli-

sesta, sosiaalisesta ja ympäristötoiminnasta. (Niskala, Pajunen & Tarna 2009, 93–125; Rohweder 2004, 217–218.)

Vertailtaessa GRI:n sosiaalisen vastuullisuuden osuutta ja henkilöstötilinpäätöstä voidaan todeta, että molemmissa on samoja tunnuslukuja. GRI-malli ja sen tunnusluvut keskittyvät enemmän ulkoiseen raportointiin, etenkin riskienhallintaan ja toiminnan lainmukaisuuteen. Henkilöstötilinpäätösmallit puolestaan liittyvät selvemmin toiminnanohjaukseen ja siihen, miten yrityksen strategiaa toteutetaan henkilöstön avulla. Molemmat perustuvat enemmän suurempien yritysten tarpeisiin, joten pk-yrityksessä niitä tulisi käsitellä enemmän suuntaa antavina ohjeina kuin kirjaimellisesti noudatettavina sääntöinä. Mukaan tulisi ottaa oman yrityksen toiminnan kehittämisen kannalta tärkeät ulkoiset ja sisäiset tekijät ja niihin liittyvät avaintunnusluvut. (Rohweder 2004, 219; Loivio & Kuisma 2008, 37–38.) GRI-ohjeistoa voidaan soveltaa kolmella eri tasolla (GRI 2009), jolloin se soveltuu myös pienemmille yrityksille. Henkilöstötilinpäätöksestä puolestaan on vuonna 2002 hallituksen Työssä jaksamisen ohjelma -hankkeeseen liittyen julkaistu pk-yrityksille suunnattu henkilöstötilinpäätösmalli (Loivio & Kuisma 2006, 9).

5.4 Mittarit

Laadukkaaseen ja vastuulliseen yritystoimintaan kuuluu pyrkimys suoritustason jatkuvaan parantamiseen. Toimintaprosessien johtaminen ja kehittäminen edellyttää tulosten mittaamista. Mittareiden tarkoituksena on ilmaista, kuinka hyvin toiminta vastaa asetettuja tavoitteita. Mittarin on liityttävä olennaisesti mitattavaan ilmiöön tai asiaan. Hyvä mittari on myös luotettava ja johdonmukainen, eli sen virhemahdollisuus on mahdollisimman pieni. Tulosten on oltava käyttäjälleen hyödyllisiä ja käyttökelpoisia. (Lecklin 2006, 150; Talvio & Välimaa 2004, 114–115.)

Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia (Talvio & Välimaa 2004, 114). Yksittäisten mittarien avulla on vaikea muodostaa hyvää kuvaa vastuullisuuden kokonaistasosta, joten yrityksen tulisi käyttää useita määrällisiä ja laadullisia mittareita yhdessä. Mittareita tulisi olla kaikilta kolmelta vastuullisuuden osa-alueelta. (Ketola 2005, 152.)

Kaikkein tärkein yrityksen toiminnan mittareista on taloudellinen tulos, koska se mittaa yrityksen kannattavuutta. Tilinpäätös ja sen raportointi on kaikkien yritysten laki-

sääteinen velvollisuus, josta sisäisten sidosryhmien lisäksi myös viranomaiset ovat kiinnostuneet. Tilinpäätösinformaation tulisi olla merkityksellinen väline, jota hyödynnetään päätöksenteossa, eikä ainoastaan lakisääteinen pakollinen rasite (Lämsä 2005, 94–95).

Tilinpäätöksen perusteella voidaan laskea myös muita taloudellisia tunnuslukuja, jotka voidaan edelleen jakaa kolmeen ryhmään. Kannattavuutta eli tuottojen ja menojen erotusta mittaa esimerkiksi sijoitetun pääoman tuotto prosentti, eli kuinka paljon tuottoa yritys on onnistunut saamaan aikaan toimintaan sijoitetulle pääomalle. Maksuvalmiutta eli kykyä selviytyä lyhyen aikavälin velvoitteista voidaan tarkastella esimerkiksi rahoitus- ja vaihto-omaisuuden suhteena lyhytaikaisiin velkoihin. Kolmannessa ryhmässä ovat vakavaraisuutta eli oman ja vieraan pääoman suhdetta kuvaavat tunnusluvut, jotka kertovat yrityksen kyvystä selvitä sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Tällainen yleisesti seurattu tunnusluku on omavaraisuusaste eli oman pääoman suhde koko pääomaan. (Niskala & Niskala 2004, 110–131.)

Toteutuneiden taloudellisten tietojen lisäksi määrällisesti voidaan arvioida myös tulevaisuuden riskejä, kuten tehdä vertailulaskelmia erilaisten kriisien varalta. Määrällisesti voidaan mitata lisäksi useita resurssien käyttöön liittyviä sekä ekologisesti että taloudellisesti merkittäviä asioita, kuten energian tarve, raaka-aineiden hyödyntäminen ja syntyvän jätteen määrä.

Jokaisen kolmen vastuullisuuden osa-alueen kohdalla voidaan mitata myös arvoihin liittyviä laadullisia asioita. Asiakastyytyväisyys vaikuttaa taloudelliseen tulokseen, työttyytyväisyys toiminnan laatuun ja tehokkuuteen sekä toimittajien vastuullisuus kokonaislaatuun. Nämä kolme ovat yritysten yleisesti seuraamia asioita. Laadulliset mittarit eivät ole yhtä selkeitä tulkittavia kuin määrälliset mittarit, sillä ne voivat perustua joko tunteeseen tai faktaan. Ne tuottavat silti tärkeää tietoa sidosryhmien näkemyksistä. (EK 2006, 17–21; Talvio & Välimaa 2004, 117.)

Mittareiden käyttö edellyttää, että niiden antamia tuloksia voidaan verrata johonkin muuhun tietoon. Kaikkein yleisin tapa on verrata tuloksia omaan aiempaan toimintaan. Taloudellisen vastuun mittareiden, kuten liikevaihdon tai voiton suhteen tähän on totuttu, joten käytännön laajentaminen sosiaaliseen ja ekologiseen vastuuseen on suhteellisen helppoa. Tämä on toimiva tapa, kunhan vain muistetaan, että mittareiden

tulee sisältää myös hyvinvointiin liittyviä laadullisia näkökulmia. (Ketola 2005, 152–153.)

Toimintaa voidaan myös verrata erilaisiin standardeihin, jotka edellyttävät lakien noudattamista, ja osittain kannustavat jatkuvaan parantamiseen, mutta ne eivät vielä tee yrityksestä rohkeaa edelläkävijää. (Ketola 2005, 152–154.) Toimialan muihin yrityksiin ja omaan potentiaaliin toimintaa ollaan kiinnostuneita yleensä vertaamaan vain silloin, kun koetaan oman yrityksen olevan vastuullisimpien joukossa. Päämääriin ja tavoitteisiin toimintaa verrataan yrityksissä, joissa on tehty kolmen vastuualueen erilliset suunnitelmat tai integroitu ne kokonaisuudeksi. Yleensä nämä tulokset ovat vain sisäisessä käytössä, eikä niitä haluta julkistaa. (Ketola 2005, 157–158.)

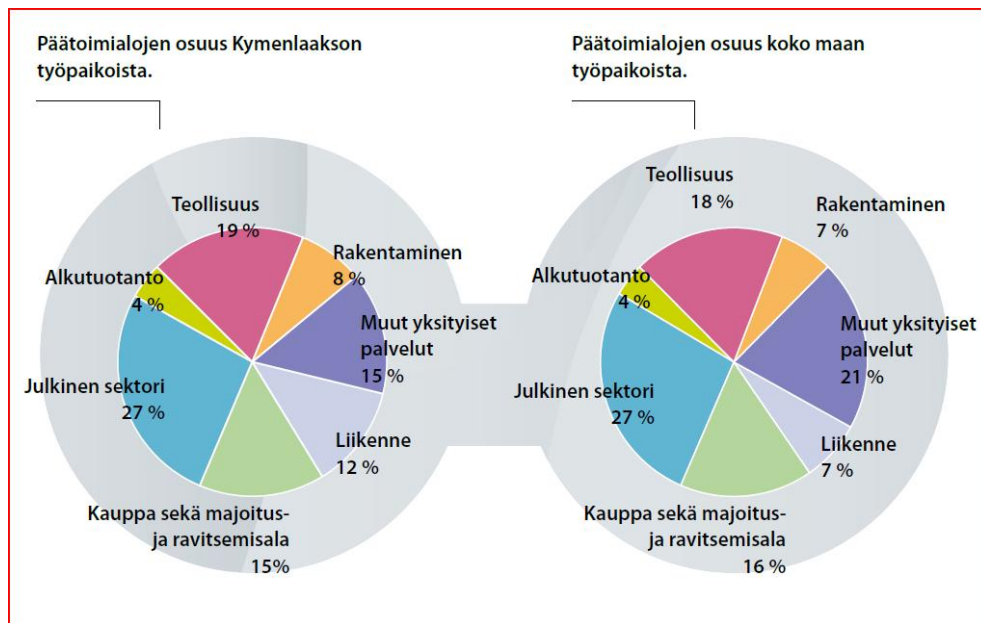
Mittarit tuottavat arvokasta tietoa päätöksenteon tueksi ja niiden painoarvo on nimenomaan aktiivisessa kehitystyössä (Talvio & Välimaa 2004, 117). Vaikka kokonaisnäkökemyksen kannalta on käytössä oltava useampia mittareita, täytyy harkita tapauskohtaisesti mitkä niistä ovat oleellisia. Mittareita ei pidä asettaa liian monia, vaan tulee keskittyä muutamaasi prosessin kannalta keskeisiin ja tärkeisiin asioihin. Mittarin käyttö ei saisi aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia, joten ne tulisi liittää mahdollisuuksien mukaan jo olemassa oleviin tiedonkeruujärjestelmiin. Myös mittareiden toimivuutta on arvioitava säännöllisesti. (Lecklin 2006, 153.)

6 TUTKIMUS

6.1 Kymenlaakso toimintaympäristönä

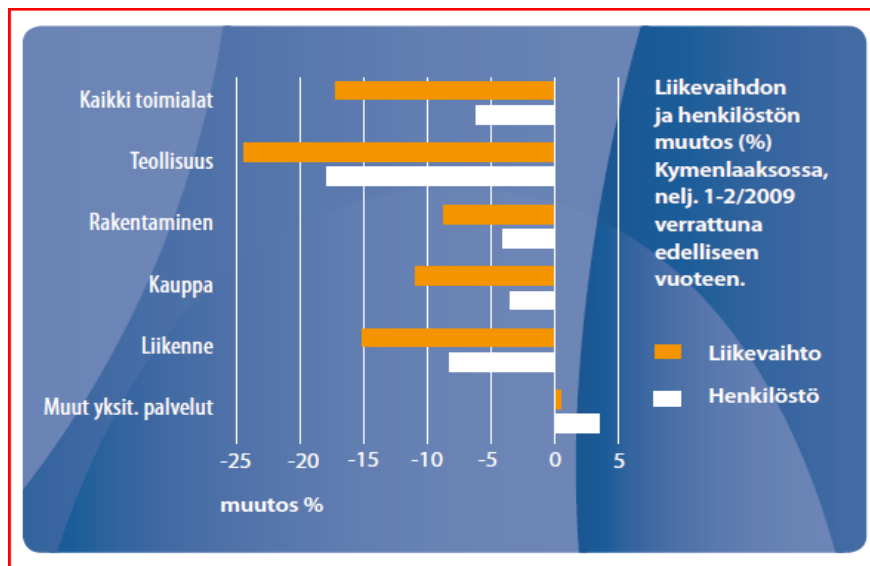
6.1.1 Kymenlaakson yritykset

Kymenlaakso on eteläsuomalainen maakunta, jossa on noin 182 800 asukasta. Maakuntaan kuuluu kaksi seutukuntaa eli Kotka-Hamina ja Kouvola. Työpaikkoja maakunnassa on noin 75 400 kappaletta. Kymenlaakson toimialajakauma eroaa kuvan 5 mukaisesti koko maan jakaumasta lähinnä kahden osa-alueen suhteen; liikenteen osuus on Kymenlaaksossa suurempi ja muiden yksityisten palvelujen osuus pienempi kuin koko maassa. Kymenlaakson erityisiä erikoistumisalueita ovat paperiteollisuus ja logistiikka, joka tässä yhteydessä käsitetään liikennettä palvelevaksi toiminnaksi. (Kymenlaakson kauppakamari 2009, 3.)

Kuva 5. Päätoimialojen osuus työpaikoista Kymenlaaksossa ja koko maassa (Kymenlaakson kauppakamari 2009, 3)

Kymenlaakso on vientiin suuntautunut maakunta, johon maailmantalouden lama vaikuttaa voimakkaasti. Vuoden 2009 alkupuolella liikevaihdon arvioidaan supistuneen keskimäärin 17 prosenttia ja henkilöstön määrän 6 prosenttia. Henkilöstölukuihin sisältyvät myös lomautusten vaikutukset. Toimialakohtaiset erot selviävät kuvasta 6. Eniten lama on vaikuttanut teollisuusyrityksiin. Muiden yksityisten palvelujen toimialalla taas liikevaihto ja henkilöstö ovat jopa kasvaneet. (Kymenlaakson kauppakamari 2009, 2.)

Kuva 6. Liikevaihdon ja henkilöstön muutos Kymenlaaksossa (Kymenlaakson kauppakamari 2009, 2)

Tulevaisuutta ajateltaessa Kymenlaakson vahvuuksina voidaan pitää liike-elämän ja kotitalouksien palvelujen tilanteen pysymistä vakaana ja uuden yritystoiminnan saamista tyhjiin jääneisiin metsäteollisuuden tehdaskiinteistöihin. Myös väestönkehitys on kääntynyt positiiviseksi, ja Kymenlaaksolla nähdäänkin olevan potentiaalia kehittyä vetovoimaiseksi asumismaakunnaksi. (Kymenlaakson kauppakamari 2009, 9.)

Maakunnan haasteena puolestaan on työttömyyden nousun rajoittaminen. Kuntien pitäisi pystyä tuottamaan lakisääteiset palvelut ja toteuttamaan välttämättömät investoinnit, vaikka verotulot vähenevät. Kymenlaakson kauppakamarin mukaan on todennäköistä, että Venäjän talous lähtee aikanaan uudelleen nousuun, ja tällöin pitäisi pystyä reagoimaan muutokseen ja vahvistamaan omaa asemaa. Aika näyttää, miten Kymenlaakson yritykset pystyvät vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin. (Kymenlaakson kauppakamari 2009, 9.)

6.1.2 Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Yritykset tarvitsevat menestyäkseen työvoimaa. Omalla vaikutusalueella sijaitsevat koulutusmahdollisuudet ovat niille etu, koska opiskelun perässä muualle lähtevä nuori usein myös jää sille tielle. Kymenlaaksossa kouluttautumismahdollisuuksia tarjoaa mm. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu (KyAMK), jonka koulutustarjontaan kuuluvat vuonna 2008 AMK-tutkintoon ja ylempään AMK-tutkintoon johtavat koulutuk-

set, avoin AMK-koulutus sekä muu täydennyskoulutus. Erityisesti KyAMK profiloitui toiminnassaan kolmeen painopistealueeseen eli kansainväliseen liiketoimintaan, logistiikkaan ja terveyden edistämiseen. (KyAMK 2008, 6.)

KyAMK:n päätehtäviä ovat ammattikorkeakoululaissa määritellyn mukaisesti koulutus, tutkimus- ja kehittämistoiminta (T&K) sekä aluekehitys. Näissä tehtävissä onnistuminen edellyttää vastuullista toimintaa, ja siksi kestävä kehitys on integroitu KyAMK:n laadunvarmistusjärjestelmään. Järjestelmä on rakennettu niin, että pystytään saavuttamaan tiedollisesti samankaltainen lopputulos kuin GRI-ohjeistus edellyttää. Varsinainen kestävä kehityksen ohjelma puolestaan pohjautuu ISO 14001-standardiin ja EMAS-asetukseen. (KyAMK 2008, 3.)

Toimintaa ohjaavissa periaatteissa KyAMK:n keskeisiksi tavoitteiksi on määritelty sellaisten tutkintojen, koulutuspalvelujen ja T&K-hankkeiden tuottaminen, jotka *edistävät monipuolisesti alueen hyvinvointia ja täyttävät yksilöiden, yritysten ja muiden sidosryhmien osaamis- ja kehittymisvaatimukset sekä edesauttavat niiden tuloksellista toimintaa*. Koko ammattikorkeakoulun yhteisiä kehittämisteemoja ovat kestävä kehitys ja turvallisuus, Venäjä-osaaminen sekä yrittäjämäisten toimintatapojen kehittäminen ja palveluosaaminen. (KyAMK 2008, 7.) Näistä ensimmäisen eli kestävä kehityksen teeman aihepiirin kouluttamiseen on olemassa hyvä pohja, koska KyAMK toteuttaa sitä omassa organisaatiossaan.

KyAMK toteuttaa toiminnassaan myös opetusministeriön kansallista Kestävä kehityksen edistäminen koulutuksessa -strategiaa. Kyseisen strategian tavoitteena on, että opiskelijat eli tulevat työelämän ammattilaiset omaksuvat valmiudet toimia omalla alallaan kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tutkimuksen ja koulutuksen avulla pyritään myös edistämään yhteiskunnan tietoisuutta kestävästä kehityksestä. Opetuksen kehittämisessä huomioidaan kestävä kehityksen mukaisten toimintatapojen lisäksi myös maakunnan nykyisen rakennemuutoksen synnyttämät tarpeet. (KyAMK 2008, 4.)

6.2 Empiirinen tutkimus

6.2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kymenlaaksolaisten yritysten mielipiteitä, näkemyksiä ja toimenpiteitä vastuullisesta yritystoiminnasta painottaen erityisesti taloudellista vastuullisuutta. Tutkimusongelmana on se, miten kymenlaaksolaisissa yrityksissä ymmärretään vastuullinen yritystoiminta ja nyt ja tulevaisuudessa.

Kyseessä on hankkeistettu opinnäytetyö, ja sen toimeksiantajana on KymiTechnology - KyAMK:n tekniikan, metsän ja liikenteen ja liikenteen toimialan tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) osaamiskeskittymä (Organisaation esittely 2009). Koska vastuullisessa yritystoiminnassa on kyse kestävän kehityksen ilmenemisestä yrityksissä, liittyy tämä opinnäytetyötutkimus luvussa 6.1.2 mainittuihin KyAMK:n kehittämisteemoihin sekä opetusministeriön strategiaan. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään Kymenlaakson yritysten näkemyksiä todellisista yrityskehityksen tarpeista, joten kyse on myös KyAMK:n keskeisten tavoitteiden edistämisestä.

Hankkeistussopimuksen mukaisesti tutkimustuloksia tullaan käyttämään apuna, kun KyAMK:n palveluja kehitetään entistä paremmin yrityskehityksen tarpeita vastaaviksi. Yrityksille halutaan tarjota asiantuntevaa kestävän kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan aihepiirin sisäistänyttä työvoimaa, jonka koulutuksessa on huomioitu myös yritysten näkökulmat. Jotta kehittäminen olisi mahdollista, on ensin selvitettävä yrityskehityksen nykytilanne sekä tulevaisuuden odotukset. Yrityksiltä pyritään saamaan tietoa vastuullisen yritystoiminnan sisäistämisen asteesta sekä niiden jo tekemistä toimenpiteistä ja seurantatavoista. Tärkeä osa-alue toimeksiantajan kannalta on se, millaisia valmiuksia ja taitoja yritykset odottavat tulevaisuuden työvoimalta.

6.2.2 Tutkimusmetodi

Tutkimukset voidaan jakaa empiirisiin ja teoreettisiin. Teoreettisissa tutkimuksissa hyödynnetään valmiina olevaa tietomateriaalia. Empiirisissä eli havainnoivissa tutkimuksissa tietoa kerätään jonkin tietyn metodin avulla. Empiirisessä tutkimuksessa tutkimusongelmana voi olla esimerkiksi teoriasta johdetun hypoteesin toteutumisen testaaminen käytännössä tai ratkaisun löytäminen jonkin asian toteuttamiseen. Empiiriset tutkimukset voidaan edelleen jakaa lähestymistapansa mukaan kvalitatiivisiin eli laa-

dullisiin ja kvantitatiivisiin eli määrällisiin. Ne voivat myös olla toisiaan täydentäviä. (Heikkilä 2008, 13.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä tutkimuskohteesta, jotta pystyttäisiin paremmin selittämään sen käyttäytymistä ja päätöksiä. Käsiteltävien tapausten määrä on yleensä pieni, mutta analysointi tehdään mahdollisimman tarkasti. Otanta on harkinnanvaraista, aineiston keruu ei ole kovin strukturoitua eivätkä tilastolliset yleistykset ole tavoitteena. (Heikkilä 2008, 16–17.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa taas selvitetään muuttujien eli mitattavien ominaisuuksien välisiä suhteita ja eroja (Vilka 2007, 13). Tulokset esitetään numeerisessa muodossa eli esimerkiksi lukumäärinä tai prosenttiosuuksina, ja niitä voidaan havainnollistaa taulukoiden ja kuvioiden avulla. Myös muuttujien välisien riippuvuuksien analysointi on yleistä. Tutkimuksessa tarvittavat tiedot voidaan hankkia jo olemassa olevista rekistereistä tai tietokannoista, mutta usein ne eivät kykene luotettavasti vastaamaan tutkimuksen kysymyksenasetteluun. Siksi oman aineiston kerääminen on tavallista. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta ja perusjoukkoa edustavaa otosta, ja aineisto kerätään strukturoidusti. (Heikkilä 2008, 16–19.)

Kyselytutkimuksessa kohdejoukkoa kutsutaan perusjoukoksi. Jos ei ole mahdollista tutkia koko perusjoukkoa, poimitaan perusjoukon havaintoyksiköstä otos. (Vilka 2007, 51.) Jotta tulokset voitaisiin yleistää koskemaan koko perusjoukkoa, tulisi otoksen olla mahdollisimman suuri ja edustaa tutkittavia ominaisuuksia samassa suhteessa kuin ne perusjoukossa ilmenevät. On kuitenkin muistettava, että mikään otos ei voi täydellisesti kuvata perusjoukkoa. (Vilka 2007, 56–57.)

Tässä tutkimuksessa on kyse kvantitatiivisesta kyselytutkimuksesta, jonka tarkoituksena on kehittää toimeksiantajan eli KyAMK:n toimintaa. Muuttujien avulla selvitetään vastaajien mielipiteitä, toimenpiteitä ja odotuksia. Jotta kysely pystyttäisiin toteuttamaan, on tutkittavat asiat ensin operationalisoitava, eli teoreettiset käsitteet on muutettava arkikieliseen muotoon. Lisäksi kysymysten on oltava strukturoituja eli kaikkien vastaajien tulee ymmärtää ne samalla tavalla, ja ne voidaan myös kysyä kaikilta samalla tavalla. (Vilka 2007, 14–28.)

Tutkimuksen perusjoukon muodostivat kymenlaaksoiset pk-yritykset. Jotta tutkimustuloksilla olisi toivottu painoarvo, oli toimeksiantaja määrittellyt vastaajamääräksi

vähintään 30 yritystä. Näiden yritysten tuli olla taulukon 2 mukaiseen luokitteluun sijoittuvia yrityksiä. Otoksen toivottiin sisältävän mikro- ja pieniä yrityksiä molempia noin 12 - 15 kappaletta ja keskisuuria yrityksiä enintään 10 kappaletta. Toinen toimeksiantajan määrittelemä valintakriteeri oli yrityksen toimiala. Logistiikka- ja teollisuusyrityksiä tuli otoksessa olla molempia 30 prosenttia ja rakennus- ja palveluyrityksiä molempia 20 prosenttia.

Taulukko 2. PK- yritysten luokittelu (PK- yrityksen määritelmä, 2009)

Yritysluokka	Henkilökunta	Liikevaihto tai	Taseen lop- pusumma
Mikro	<10	2 milj. euroa	2 milj. euroa
Pieni	11–49	10 milj. euroa	10 milj. euroa
Keskisuuri	50–249	50 milj. euroa	43 milj. euroa

Tutkimusmetodiksi valittiin verkkokysely, johon voi vaivattomasti vastata itselleen sopivana ajankohtana. Kirjekyselyyn verrattuna etuna on se, ettei vastaajan tarvitse huolehtia vastauslomakkeen postittamisesta. Lisäksi vastaukset saadaan siirrettyä suoraan tilasto-ohjelmaan, mikä poistaa manuaaliseen tulosten tallentamiseen liittyvät virhemahdollisuudet. Tutkimuksen olisi voinut toteuttaa myös puhelinhaastatteluna, mutta kysymysten määrän ja luonteen vuoksi vastaajan on helpompi hahmottaa ne kirjallisina kuin pelkästään kuultuina.

Yritysten tiedot saatiin Fonectan Profinder -palvelusta, jossa pystytään kohderyhmähaussa käyttämään Suomen virallista tilastollista toimialaluokittelua TOL 2008 (Uusittu toimialaluokitus käyttöön 2009) ja yrityksen henkilökuntaluokkaa. Näin saadusta kohderyhmistä poimittiin satunnaisesti yrityksiä. Valintakriteerit täyttävillä yrityksille soitettiin etukäteen ja kysyttiin, ovatko ne halukkaita osallistumaan tutkimukseen. Kaikkiaan yhteyttä otettiin 85 yritykseen. Näistä kahdeksassa ei tavoitettu henkilöä, joka päättää vastuullisuusasioista. Syinä olivat muun muassa työmatkat ja lomat. Osallistumishalukkuutta ei ollut seitsemässätoista yrityksessä. Syiksi mainittiin pääsääntöisesti ajanpuute, eli aikaresurssit haluttiin käyttää varsinaiseen liiketoimintaan. Osassa yrityksiä ei ole tapana vastata kyselyihin. Kolme yritysvaikuttajaa sanoi juuri tämän ajankohdan olevan huonon, mutta tutkimukseen suhtauduttiin positiivisesti. Lisäksi kymmenessä yrityksessä ei vastattu puhelimeen. Soittoyrityksiä tehtiin kolme. Luvan

kyselyn lähettämiseen antoi 47 yritystä, ja niille lähetettiin sähköpostitse vastaamisessa tarvittavat tiedot.

6.2.3 Tutkimuksen kulku

Tutkimus toteutettiin syksyn 2009 aikana. Elokuussa pidettiin aloituspalaveri tekijän ja ohjaajien välillä, minkä jälkeen tutkimuskysymyksiä kehitettiin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Kysymykset sisälsivät sekä strukturoituja kysymyksiä, joissa annettiin valmiit vastausvaihtoehdot, että avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat saivat kirjoittaa omat näkemyksensä. Koska käsitteen "vastuullinen yritystoiminta" sisältö ei välttämättä ole tuttu kaikille yritysvaikuttajille, päätettiin esittää varsinaisten tutkimuskysymysten lisäksi kyselyn alussa sivun mittainen kooste siitä, mitä vastuullinen yritystoiminta ja kestävä kehitys ovat. Varsinaiset kysymykset jaettiin kolmeen osaan. Ensimmäinen osa käsitteli yleisiä näkemyksiä vastuullisuudesta, toinen osa yritysten jo tekemiä toimenpiteitä vastuullisuuden edistämiseksi ja kolmas osa henkilöstöasioita. Kyselyn lopussa olivat taustakysymykset eli yrityksen toimiala ja henkilöstömäärä.

Verkkokysely toteutettiin MRInterviiv-ohjelman avulla. Kyselyssä haluttiin korostaa yrityksen vapaaehtoista valintaa vastata siihen, ja siksi pakollisiksi vastattaviksi määriteltiin vain taustamuuttujakysymykset. Otokseen poimituille vastaanottajille lähetettiin sähköpostitse vastausohjeet. Osa kysymyksistä esitettiin omilla sivuillaan, osittain kysymyksiä ryhmiteltiin useita samalle sivulle. Liitteenä 1 on kyselyn verkkototeutuksen näkymä. Kysely lähetettiin vastaajille lokakuussa 2009 kahdessa erässä. Vastausaika annettiin viikon verran. Myös muistutus lähetettiin sähköpostitse. Kyselyjä lähetettiin 47 kappaletta, ja vastauksia saatiin yhteensä 32 kappaletta. Vastausprosentti oli 68 %. Tavoitteena ollut 30 vastaajan raja ylittyi, eli tutkimuksen onnistumisen kannalta yksi kriteereistä saavutettiin.

Kun kaikki vastaukset olivat saapuneet, ladattiin tiedot SPSS-tilasto-ohjelmaan. Kaikista muuttujista otettiin frekvenssijakaumat, jotka ovat liitteessä 2. Muuttujista tehtiin kuvia ja taulukoita sekä SPSS:n että Excel-taulukkolaskentaohjelman avulla. Niissä kuvissa, joissa tulokset esitetään keskiarvoina, on käytetty asteikkoa 1-5 (1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä ja 5 = täysin samaa mieltä). Poikkeuksena tästä on yksi kysymys, jonka vastausvaihtoehdot esitetään tulosten yhteydessä. Useissa kysymyksissä on ristiintaulu-

koinnin avulla selvitetty myös niiden riippuvuutta taustamuuttujista lähinnä toimialan mukaan. Nämä taulukot ovat liitteessä 3.

6.3 Tutkimustulokset

6.3.1 Taustatiedot

Kun tutkimukseen alettiin etsiä halukkaita vastaajia, olivat kriteereinä luvun 6.2.2 mukaisesti yrityksen kokoluokka ja toimiala. Nämä kaksi tekijää otettiin myös kyselyn taustamuuttujiksi.

Taulukossa 3 esitellään vastanneiden yritysten henkilöstömäärän mukainen jakauma verrattuna lähetettyihin kyselyihin. Alle 10 henkilön mikroyrityksiltä vastauksia saatiin 10 kappaletta, eli tavoitellusta 12 kappaleesta jäätiin hieman. Vastanneita oli vain puolet niistä, jotka olivat ilmaisseet halukkuutensa tutkimukseen osallistumiseen. Pieniltä 11- 49 henkilön yrityksiltä vastauksia saatiin 15 kappaletta, joten tavoite toteutui erittäin hyvin. On myös mahdollista, että mikroyritysten kokoluokka on kasvanut. Keskisuurilta yrityksiltä vastauksia saatiin 7 kappaletta ja toivottu määrä oli enintään 10 kappaletta, eli tavoite saavutettiin.

Taulukko 3. Vastaajayritysten kokoluokka

	lähetetyt kpl	vastanneet kpl	tavoite kpl	vastaus %
Mikro	20	10	12-15	50,0
Pieni	18	15	12-15	83,3
Keskisuuri	9	7	max 10	77,8
Yhteensä	47	32		

Toinen kysytty taustamuuttuja oli toimiala. Taulukossa 4 vertaillaan lähetettyjä ja saapuneita kyselyjä toimialoittain. Sen mukaisesti vastaajista 34,4 % on teollisuusyrityksiä, ja rakennusalalla toimii 25,0 % vastaajista. Molemmilla toimialoilla osuus oli hieman tavoitetta korkeampi. Palveluyrityksiä oli 18,8 % vastaajista, joka jäi hieman tavoitteesta. Logistiikkayrityksiä oli 21,9 % vastaajista, ja niiden kohdalla tavoiteosuudesta jäätiin eniten. Huomattava on myös, että rakennusalalla on ilmoittanut toimivansa useampi yritys, kuin mitä kyselyjä lähetettiin. Vastaajia poimittaessa Profinder-palvelussa ilmoitetut toimialat eivät siis ole olleet kaikissa tapauksissa ajantasai-

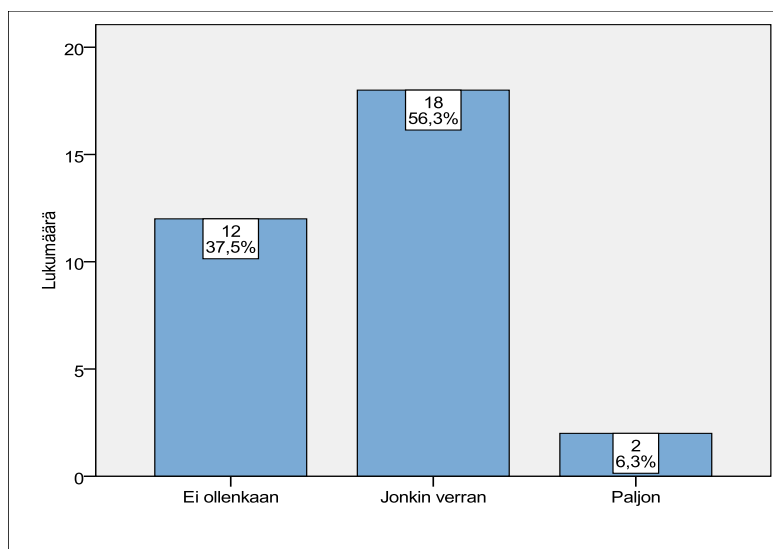
sia. On myös mahdollista, että yritykset eivät tiedä tarkalleen mihin virallisen TOL-luokituksen mukaiseen pääryhmään heidän oma alaluokkansa kuuluu.

Taulukko 4. Vastaajayritysten toimiala

	lähetetyt		vastanneet		tavoite%	vastaus%
	kpl	%	kpl	%		
Teollisuus	16	34,0	11	34,4	30	68,8
Logistiikka	14	29,8	7	21,9	30	50,0
Palvelut	10	21,3	6	18,8	20	60,0
Rakentaminen	7	14,9	8	25,0	20	114,3
Yhteensä	47	100,0	32	100,0		68,1

6.3.2 Yleiset näkemykset

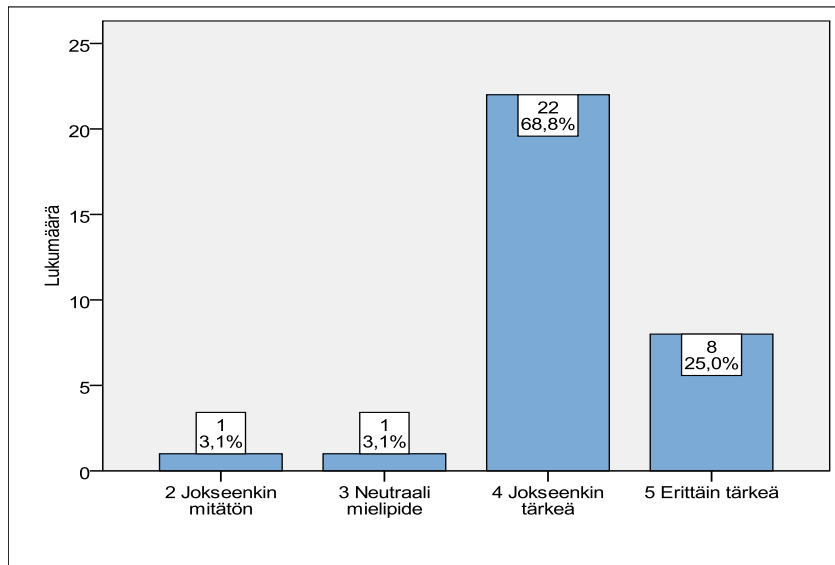
Kyselyn aluksi vastaajia ohjeistettiin lukemaan liitteen 1 mukainen sivun mittainen tietopaketti siitä, mitä vastuullinen yritystoiminta ja kestävä kehitys ovat. Tämän jälkeen heiltä kysyttiin, minkä verran kyseisessä tekstissä oli heille uutta asiaa. Kuvan 7 mukaisesti aihepiirin tunti ennestään hyvin 37,5 % vastaajista. Jonkin verran uutta tietoutta sai yli puolet eli 56,3 % vastaajista ja 6,3 %:ssa yrityksistä tietämyksen taso on vielä alhainen.

Kuva 7. Uuden asian määrä infosivussa (N=32)

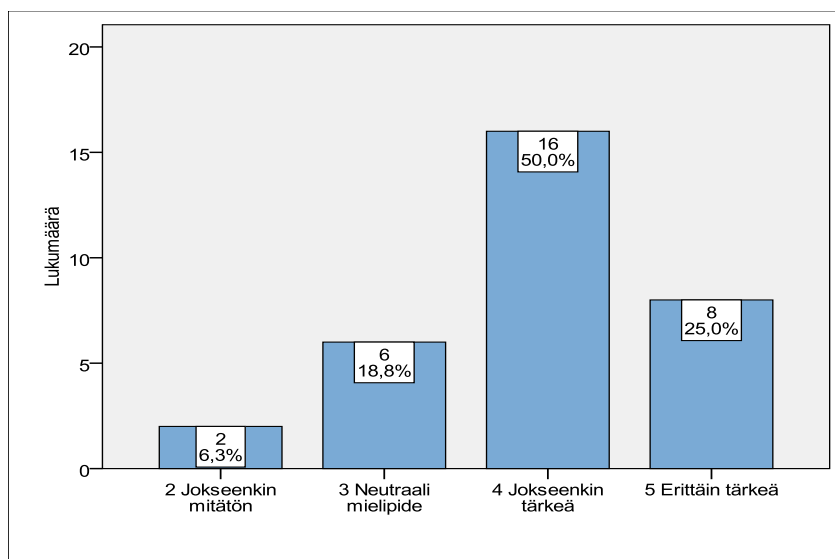
Ensimmäinen kysymyssarja käsitteli yleisiä näkemyksiä vastuullisuudesta yhteiskunnassa ja vastaajan omassa yrityksessä. Kuten kuvasta 8 ilmenee, on vastaajista 68,8 %:n mielestä vastuullisuuden periaatteiden noudattaminen yhteiskunnassa jokseenkin

tärkeää ja 25,0 %:n mielestä erittäin tärkeää. Jokseenkin mitätön merkitys vastuullisuudella on vain 3,1 %:lle yrityksistä ja neutraalin kannan on ottanut myös 3,1 % vastaajista. Vaihtoehtoa "erittäin mitätön" ei valinnut kukaan.

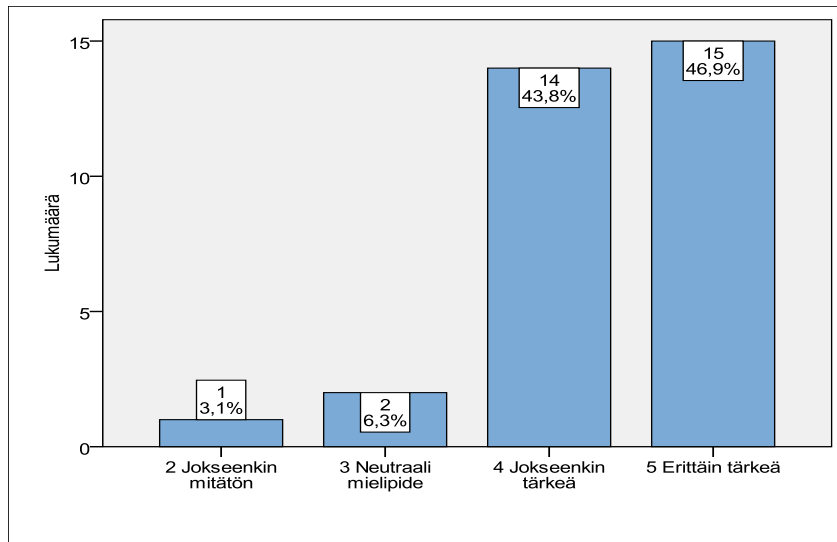

Kuva 8. Kestävän kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden noudattamisen merkitys yhteiskunnassa (N=32)

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan vastuullisen toiminnan merkitystä heidän oman yrityksensä menestymiselle tällä hetkellä sekä tulevaisuudessa. Tulokset esitetään kuvissa 9 ja 10. Kummassakaan tapauksessa kukaan vastaajista valinnut vaihtoehtoa "erittäin mitätön".

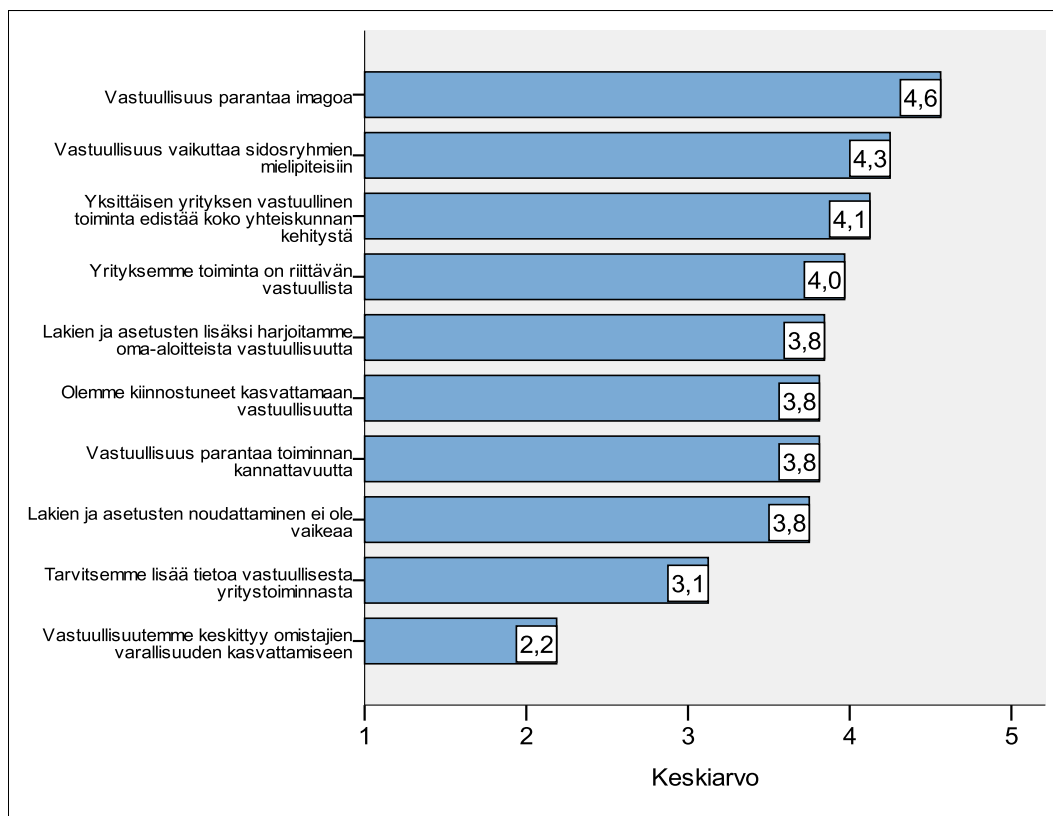
Kuva 9. Vastuullisen yritystoiminnan merkitys vastaajayrityksen menestymiselle tällä hetkellä (N=32)

Kuva 10. Vastuullisen yritystoiminnan merkitys vastaajayrityksen menestymiselle tulevaisuudessa (N=32)

Tällä hetkellä vastuullista yritystoimintaa pitää erittäin tärkeänä menestystekijänä 25 % ja jokseenkin tärkeänä 50 % vastaajista. Neutraalisti vastuullisuuden merkitykseen suhtautuu 18,8 %, ja jokseenkin mitätön merkitys vastuullisuudella on 6,3 %:lle vastaajista. Tulevaisuudessa vastuullisuuden merkityksen arvioidaan lisääntyvän, sillä erittäin tärkeäksi sen arvioi 46,9 % ja jokseenkin tärkeäksi 43,8 % vastaajista. Neutraalisti suhtautuu enää 6,3 %, eli kaksi vastaajaa ja vain yksi vastaaja pitää vastuullisuuden merkitystä jokseenkin mitättömänä.

Seuraavaksi vastaajilta tiedusteltiin mielipidettä erilaisista vastuullisuuteen liittyvistä väittämistä. Tulokset ovat kuvassa 11.

Kuva 11. Mielipiteet vastuulliseen yritystoimintaan liittyvistä väittämistä (N=32)

Selvimmän samaa mieltä vastaajat olivat siitä, että vastuullisuus parantaa yrityksen imagoa. Pienillä eroilla seuraavaksi suosituimmat kolme väittämää olivat vastuullisuuden vaikutus sidosryhmien mielipiteisiin, yksittäisen yrityksen toiminnan edistävä vaikutus koko yhteiskunnan kehitykseen ja yrityksen oman toiminnan vastuullisuuden riittävyys. Seuraavat neljä väittämää saivat hyvin tasaveroisen kannatuksen. Näitä olivat oma-aloitteisen vastuullisuuden harjoittaminen lakisääteisten velvoitteiden lisäksi, kiinnostus vastuullisuuden kasvattamiseen, vastuullisuuden kannattavuutta parantava vaikutus ja lakisääteisten velvoitteiden noudattamisen helppous. Kysyttäessä lisätiedon tarpeesta liittyen vastuullisuuteen oli keskimääräinen kanta neutraali. Ainoastaan yhden väittämän kohdalla yritysten mielipiteiden keskiarvo asettui kielteisen kannan puolelle, eli yritykset eivät koe omistajien varallisuuden kasvattamista vastuullisuuden päätarkoituksiksi.

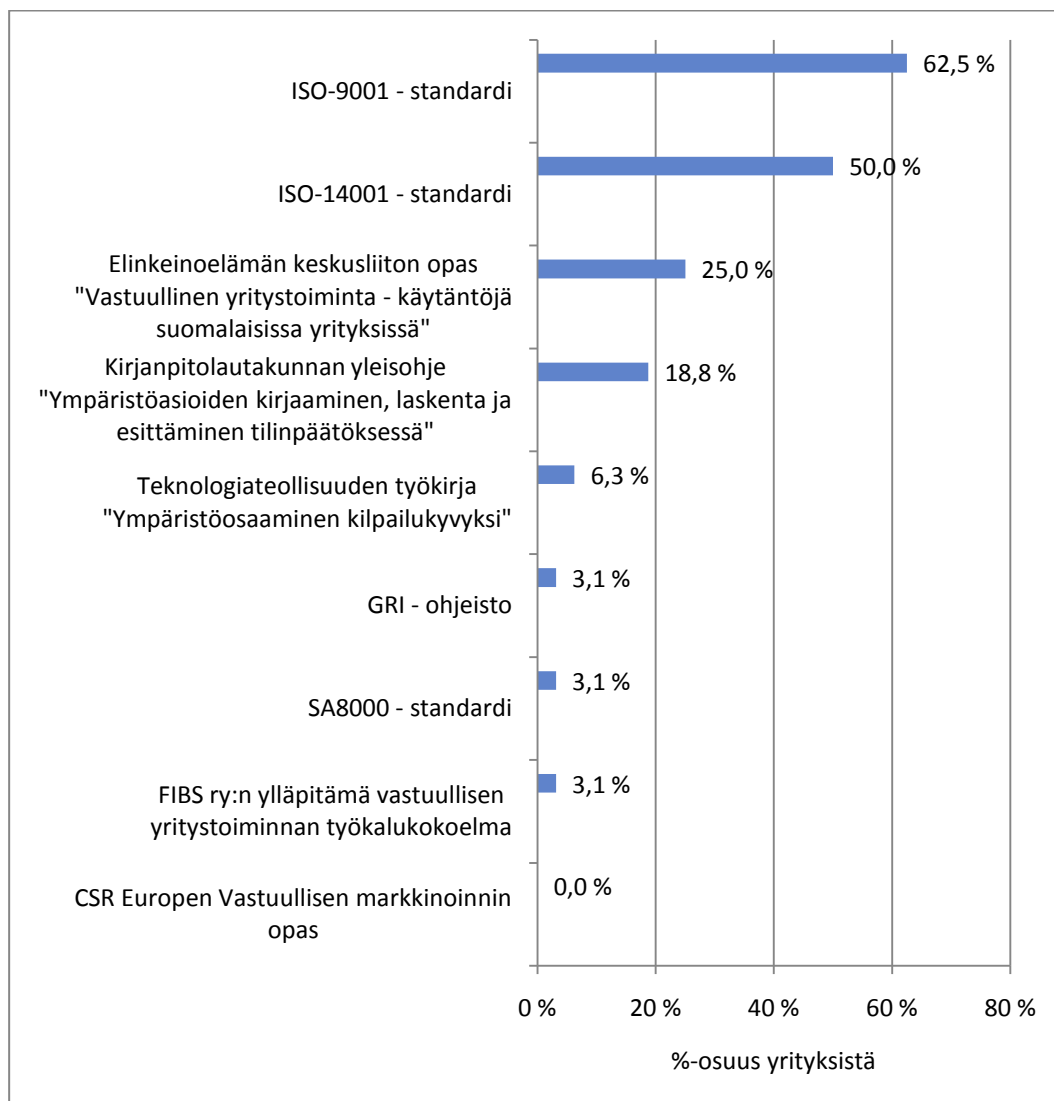
Kun kuvan 11 vastuullisuuteen liittyviä väittämiä tarkastellaan toimialoittain (liite 3), eivät tulokset poikkea merkittävästi kokonaiskeskiarvoista. Jokaisella toimialalla kolme suosituinta väittämää eli imagon parantuminen, sidosryhmien mielipiteisiin vaikuttaminen ja yhteiskunnan kehityksen edistäminen ovat merkittäviä, ja ne ylsivät vähintään 4,0:n keskiarvoon. Teollisuudessa nykyinen toiminta nähdään vastuullisena, ja li-

sätiedon tai vastuullisuuden lisäämisen tarve on keskimääräistä pienempi. Oma-aloitteisen vastuullisuuden taso on teollisuudessa arvioitu toimialoista korkeimmaksi. Logistiikkayrityksillä on keskimääräistä neutraalimpi asenne oman toiminnan vastuullisuuteen ja sen kasvattamishalukkuuteen sekä oma-aloitteisen vastuullisuuden tasoon. Palvelualalla ollaan kiinnostuneimpia kasvattamaan vastuullisuutta ja saamaan lisää tietoutta aiheesta. Myös kannattavuuden paranemiseen suhtaudutaan positiivisimmin. Rakennusalan yrityksissä lainsäädännöllisten velvoitteiden noudattaminen aiheuttaa vähiten ongelmia.

Oma-aloitteinen vastuullisuuden harjoittaminen sekä lakien ja asetusten noudattamisen ongelmattomuus saivat kuvan 11 mukaisesti saman keskiarvon. Väittämiä voidaan tarkastella keskiarvojen lisäksi myös liitteen 2 frekvenssijakaumien perusteella. Tällöin huomataan, että myös eroja löytyy. Samaa tai täysin samaa mieltä olevien määrä oli väittämässä lähes identtinen, mutta lainsäädännön noudattamisen helppouden suhteen kielteisesti suhtautuvia oli enemmän ja oma-aloitteisen vastuullisuuden harjoittamiseen ei useammalla ollut mielipidettä.

Kaksi vastaajaa oli käyttänyt mahdollisuuden esittää omia mielipiteitä vastuullisuuteen liittyen. Molemmissa näissä kommentoitiin lakisääteisiä velvoitteita ja oma-aloitteista vastuullisuutta. Toisen vastaajan mielestä *globaalissa kilpailutilanteessa vastuullisuuden rajanvedot on tarkasteltava myös kustannusten näkökannasta*. Monet suomalaiset yritykset täyttävät tämän vastaajan mielestä lakisääteiset velvoitteet, ja omaehtoisen vastuullisuuden mittaaminen tuloksena on vaikeaa. Toisen vastaajan mielestä jo säädetyt velvoitteet muodostavat taakan ja omaehtoinen vastuullisuus toimii lähinnä markkinointikeinona liiketoiminnan edistämisessä.

Kuvassa 12 esitetään, kuinka moni vastaajista tuntee työkalut, joita voidaan käyttää apuna vastuullisen yrityksen toiminnassa. Parhaiten tunnetaan ISO-standardit; 9001:n tuntee 62,5 % ja 14001:n puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä. Elinkeinoelämän keskusliiton vastuullisen yritystoiminnan oppaan tuntee neljäsosa ja kirjanpitolaatukunnan yleisohjeen ympäristöasioista tilinpäätöksessä viidesosa vastaajista. Muut työkalut eli Teknologiateollisuuden työkirja "Ympäristöosaaminen kilpailukyvyksi", GRI-ohjeisto, FIBS ry:n ylläpitämä vastuullisuusasioiden sivusto ja SA8000-standardi tunnettiin alle 10 %:ssa yrityksistä. CSR Europan Vastuullisen markkinoinnin opasta ei tuntenut kukaan vastaajista.

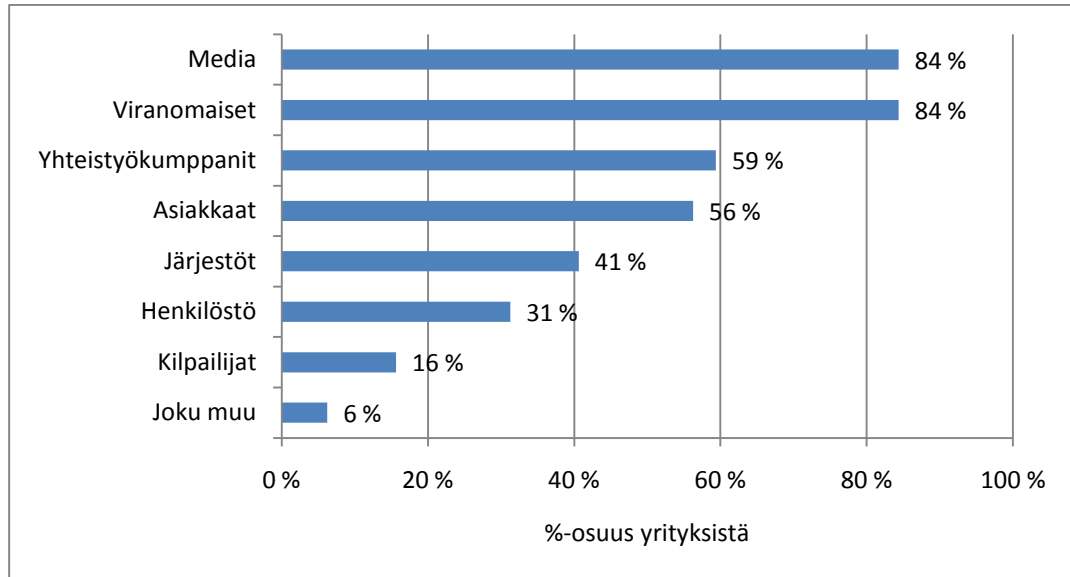

Kuva 12. Vastuullisuuden toteuttamisen työkalut (N=32)

Toimialakohtaisessa tarkastelussa (liite 3) ilmenee, että ISO-standardien tuntemus ja kaantuu suhteellisen tasaisesti eri toimialoittain. EK:n oppaan tuntemus puolestaan keskittyy teollisuus- ja rakennusyrityksiin, ja kirjanpitolautakunnan ohje tunnetaan parhaiten teollisuudessa. Muista kuvan 12 mukaan vähemmän tunnetuista työkaluista rakennusyrityksissä tunnetaan FIBS ry, ja GRI-ohjeisto, teollisuudessa ja palvelualalla Teknologiateollisuuden työkirja sekä teollisuudessa SA8000-standardi.

Kuvasta 13 selviää, mistä lähteistä kymenlaaksolaiset yritykset saavat tietoa toimintaympäristössään tapahtuvista muutoksista. Vaihtoehtoja sai valita useamman kuin yhden. Merkityksellisimpiä tietolähteitä ovat media ja viranomaiset, sillä 84 % yrityksistä oli valinnut nämä vaihtoehdot. Yhteistyökumppaneilta ja asiakkailta saa tietoa

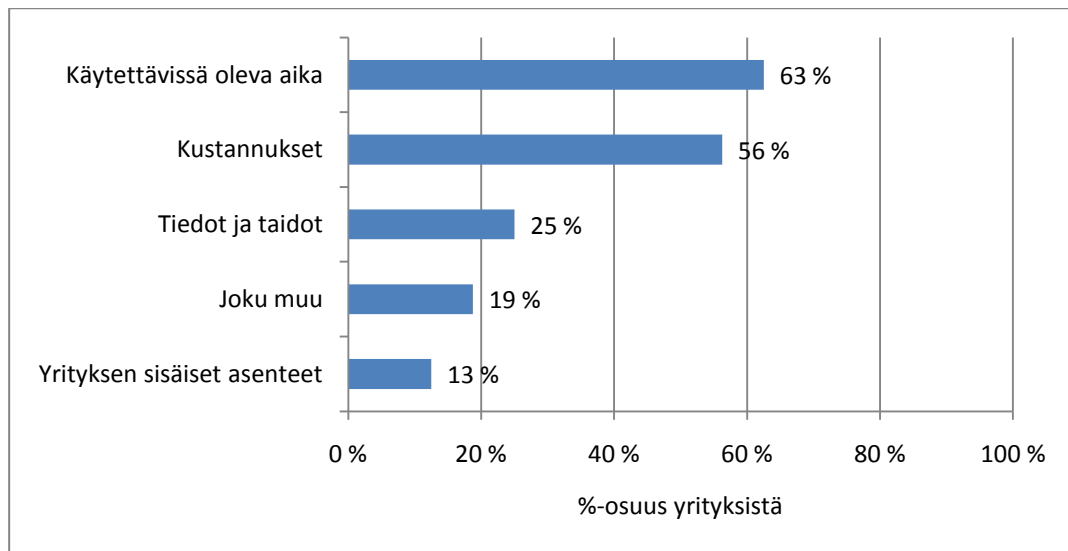
vastuullisuudesta yli puolet yrityksistä. Järjestöjen, henkilöstön ja kilpailijoiden merkitys on jo vähäisempi. Vaihtoehdon "joku muu" valinneiden yritysten lähteinä oli mainittu kaksi vaihtoehtoa eli vastaajayrityksen emoyritys ja internet.

Kuva 13. Lähteet, joista saadaan tietoa vastuullisen yritystoiminnan kehittymisestä omassa toimintaympäristössä (N=32)

Media, viranomaiset ja asiakkaat ovat liitteen 3 toimialoittaisia vastaajamääriä tarkastellessa tasaisesti kaikilla aloilla käytettyjä tietolähteitä. Yhteistyökumppaneilta tietoja saadaan vähiten logistiikkayrityksissä. Järjestöiltä tietoa saadaan vähiten palvelualalla. Henkilöstö ja kilpailijat mainitaan tietolähteinä ainoastaan teollisuus- ja logistiikkayrityksissä.

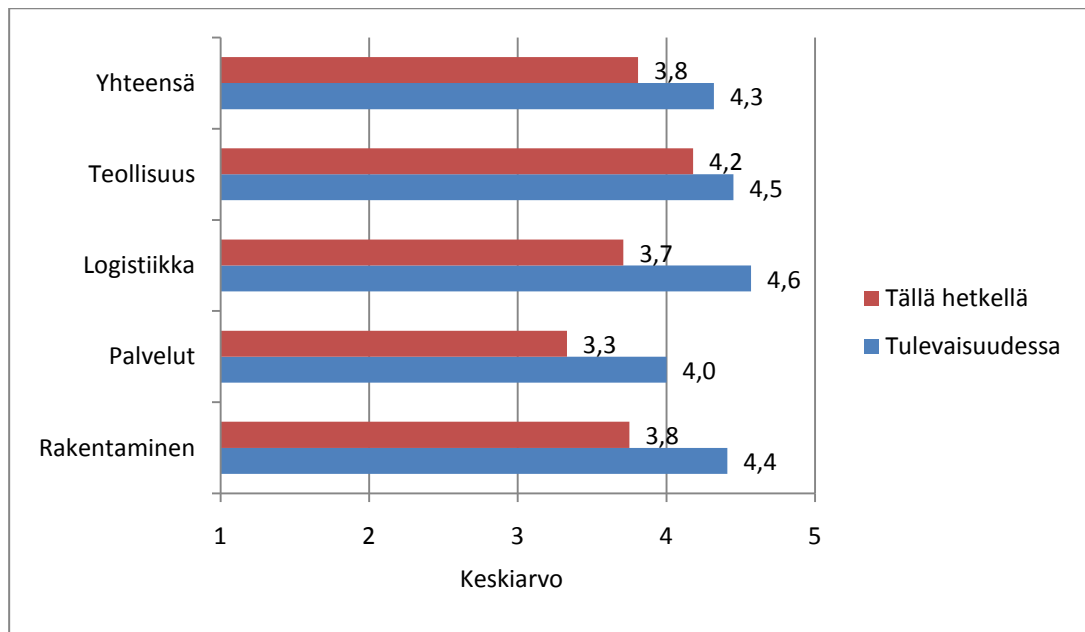
Erilaiset tekijät voivat vaikeuttaa yrityksen vastuullisuuden kehittämistä. Annetuista vaihtoehdoista sai valita useamman kuin yhden. Kuvan 14 mukaisesti selvästi eniten yrityksillä on pulaa ajasta sekä taloudellisista resursseista. Yrityksen tiedot ja taidot ovat ehkäisseet kehittämistä neljäsosassa yrityksistä. Vaihtoehdon "joku muu" on valinnut 19 % vastaajista eli 6 yritystä. Näistä erään mukaan satamatyökoneiden ympäristöstävällisyys ja taloudellinen kulutus eivät kykene vastaamaan nykyiseen vaatimustasoon. Muita tekijöitä ovat olleet kiire syventyä asiaan, mahdoton tehtävä, kireä hintakilpailu, maan tapa ja epävarmuus hyödyistä.

Kuva 14. Vastuullisen toiminnan kehittämistä estäneet tekijät (N=32)

Aika on liitteen 3 mukaisesti merkittävä vastuullisuuden kehittymistä estävä tekijä myös jokaisella tutkimuksen toimialalla. Kustannukset puolestaan ovat palvelualalla harvemmin ongelma, mutta rakennusalalla ne ovat jopa aikaa merkittävämpi tekijä. Tiedot ja taidot ovat olleet esteenä eniten logistiikkayrityksissä, mutta rakennusyri-tyksissä niiden ei katsota vaikuttaneen ollenkaan. Yrityksen sisäisten asenteiden vaikutus on havaittavissa logistiikka- ja rakennusyri-tyksissä.

Kuvassa 15 ovat tulokset siitä, missä määrin asiakkaat edellyttävät vastaajayrityksen noudattavan kestäväen kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteita. Jokaisella toimialalla arvioidaan kyselyjen lisääntyvän tulevaisuudessa, mutta myös jo tällä hetkellä yritykset tunnistavat niiden merkityksen. Teollisuudessa lisäys on pienin, mutta nykytilanteen lähtötaso on myös korkein. Logistiikan toimialalla lisäys on suurin, ja tulevaisuuden taso nousee kaikkein korkeimmaksi. Palvelualalla sekä nykytilanteen että tulevaisuuden arviot ovat pienimmät. Rakennusalalla ollaan lähellä kaik- kien alojen keskiarvoa.

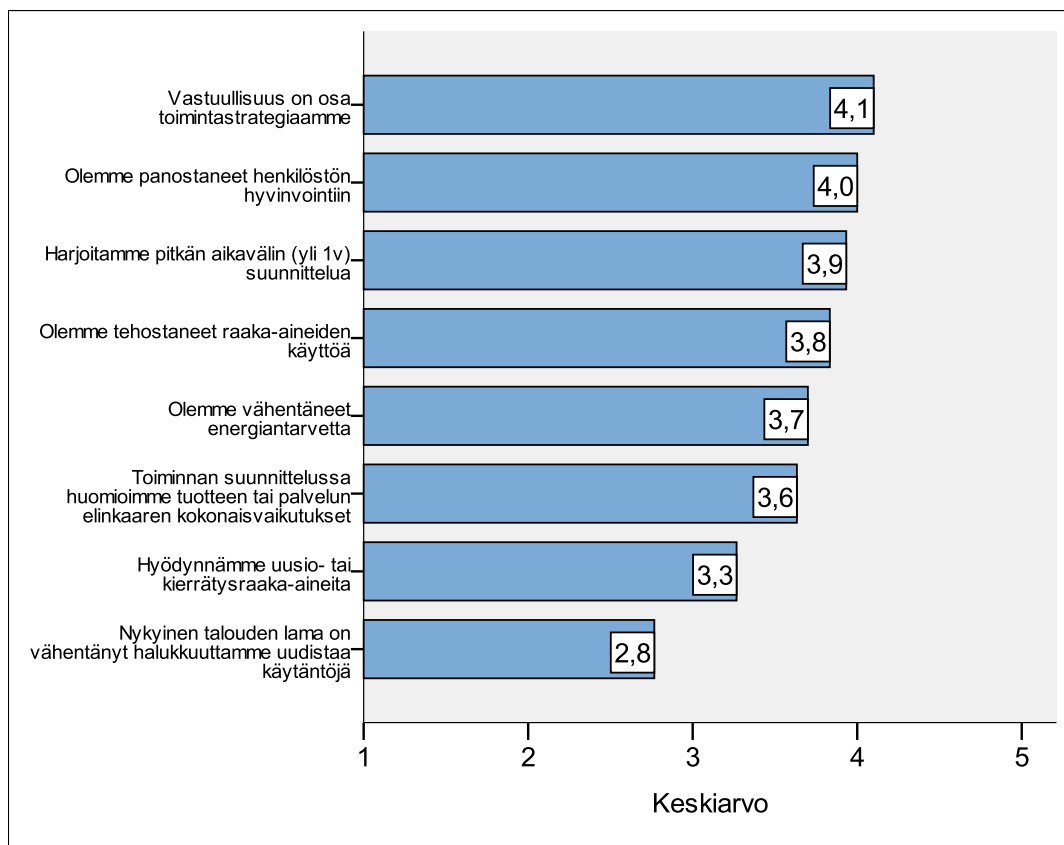

Kuva 15. Asiakkaiden odotukset vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden noudattamisesta (tällä hetkellä N=32 ja tulevaisuudessa N=31)

Asiakkaisiin liittyen kommentoi avoimessa kysymyksessä kaksi vastaajaa. Toisen mielestä vastuullinen toiminta toteutuu säädettyjen velvoitteiden mukaisesti, ja säädetyn vastuullisuuden noudattaminen on tietenkin liiketoiminnan edellytys. Toinen kertoo, että heidän asiakkaansa eivät välttämättä tunne kestävän kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteita.

6.3.3 Toimenpiteet

Asetettuihin tavoitteisiin pyrittäessä tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä. Kuvassa 16 ovat tulokset siitä, mitä yritykset vastasivat kun heiltä tiedusteltiin erilaisten toimenpiteväittäminen sopivuudesta heidän oman yrityksensä toimintaan. Erot eivät olleet kovin suuria, sillä väittämistä kuudessa keskiarvot sijoituivat välille 3,6 - 4,1 eroten vain 0,5 yksikköä. Kaikkein selvimmin samaa mieltä yritykset olivat siitä, että vastuullisuus on osa heidän toimintastrategiaansa. Seuraavaksi eniten kannatusta saivat henkilöstön hyvinvointiin panostaminen ja pitkän aikavälin suunnittelun kuuluminen toimintaan. Strategiset ja henkilöstöasiat ovat siis merkittäviä asioita yritykselle. Hyvin tasaisesti laskevassa järjestyksessä seurasivat raaka-aineiden käytön tehostaminen, energiantarpeen vähentäminen ja tuotteen elinkaaren kokonaisvaikutusten huomiointi. Uusio- ja kierrätysraaka-aineiden hyödyntäminen oli jo lähempänä neutraalia kantaa. Ainoa väittämä, josta oltiin keskiarvollisesti eri mieltä, oli se, että lama vähentää halukkuutta uudistaa toimintakäytäntöjä.

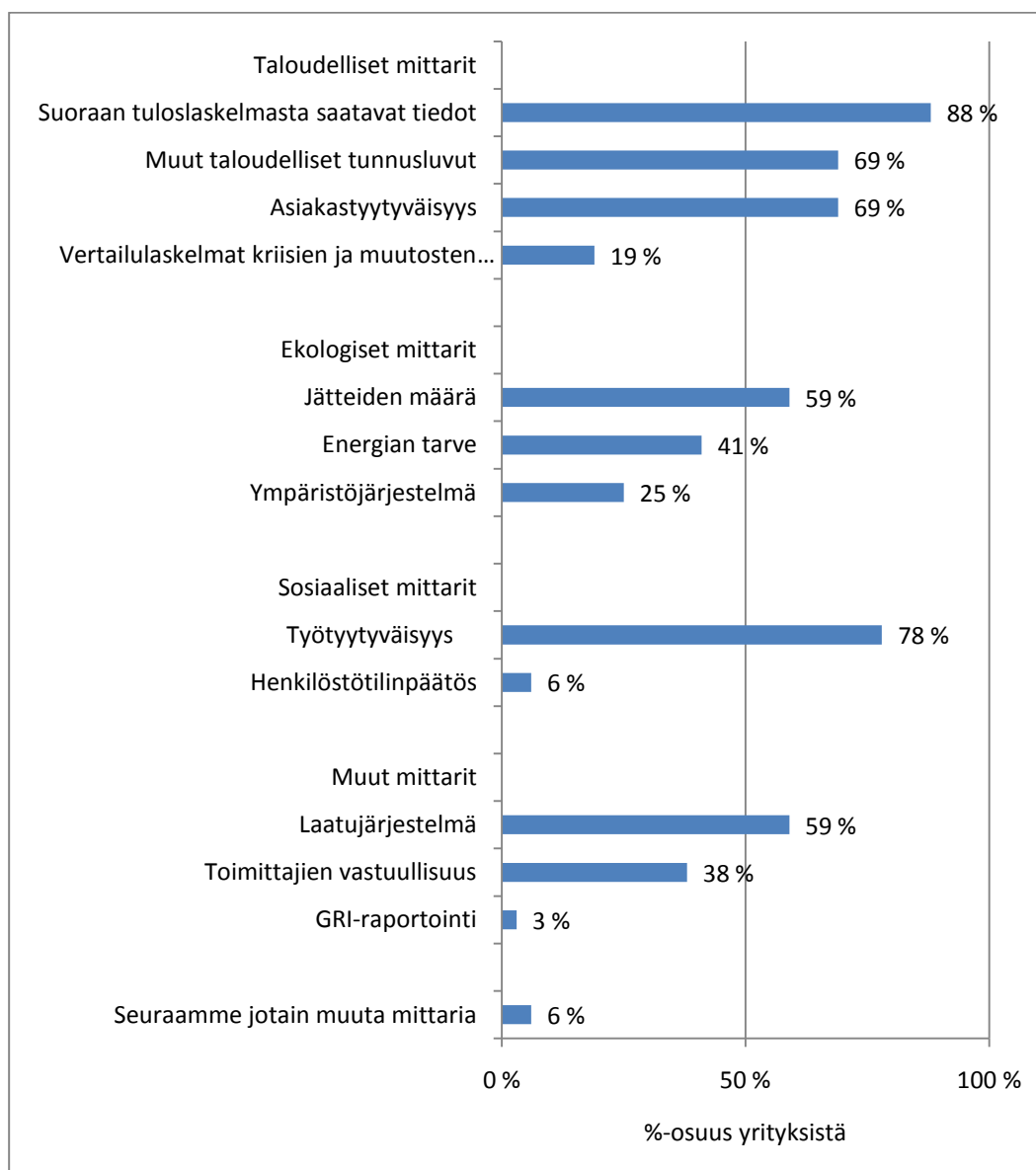

Kuva 16. Toimenpideväittämiä sopivuus vastaajayrityksen toimintaan (N=32)

Kun kyseisiä toimenpideväittämiä tarkastellaan liitteen 3 mukaisesti toimialoittain verrattuna kokonaiskeskiarvoihin, on erojakin huomattavissa. Teollisuudessa ollaan kokonaiskeskiarvoja enemmän samaa mieltä kaikista muista väittämistä paitsi laman uudistushalukkuutta vähentävästä vaikutuksesta. Logistiikkayrityksissä puolestaan suhtaudutaan hyvin neutraalisti henkilöstön hyvinvointiin panostamiseen ja siihen, onko vastuullisuus osa yrityksen toimintastrategiaa. Elinkaaren kokonaisvaikutusten huomioinnista ollaan jo hiukan eri mieltä. Palvelualalla vastuullisuus koetaan selvästi osaksi toimintastrategiaa ja on panostettu henkilöstön hyvinvointiin. Yleisen taloustilanteen koetaan vaikuttavan kaikkein vähiten uudistushalukkuuteen, ja raaka-aineiden merkitys on luonnollisesti pienin eri aloista. Rakennusalaalla ollaan lähimpänä kokonaiskeskiarvojen linjaa.

Toimintaa voidaan seurata ja siitä raportoida monilla tavoilla. Kuvassa 17 esitetään tulokset kyselyyn mukaan otetuista mittareista. Ne jaettiin vastuullisuuden kolmen osa-alueen mukaisesti taloudellisiin, ekologisiin ja sosiaalisiin sekä muihin mittareihin. Vaikka ympäristö- ja laatu järjestelmä eivät ole varsinaisia mittareita vaan hallintajärjestelmiä, katsottiin niiden käyttämistä voitavan tiedustella samassa yhteydessä. Tämä

pätee myös GRI-raportointimalliin. Tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti taloudellisia mittareita oli eniten.

Kuva 17. Vastuullisen yritystoiminnan seurannassa käytetyt mittarit (N=32)

Suoraan tuloslaskelmasta saatavia tietoja, kuten liikevaihtoa ja tulosta, ilmoittaa seuraavansa 88 % vastaajista. Toiseksi suosituin mittari on työtyytyväisyys, jota seuraa 78 % yrityksistä. Asiakastyytyväisyydestä sekä muista taloudellisista tunnusluvuista, kuten pääoman tuotosta ja omavaraisuudesta, on kiinnostunut 69 % yrityksistä. Jätteiden määrää seuraa 59 % yrityksistä, ja yhtä monella on myös laatujärjestelmä. Tässä yhteydessä ei ole kysytty, onko järjestelmä jonkin virallisen standardin mukainen vai yrityksen itse omien tarpeittensa pohjalta itsenäisesti kehittämä.

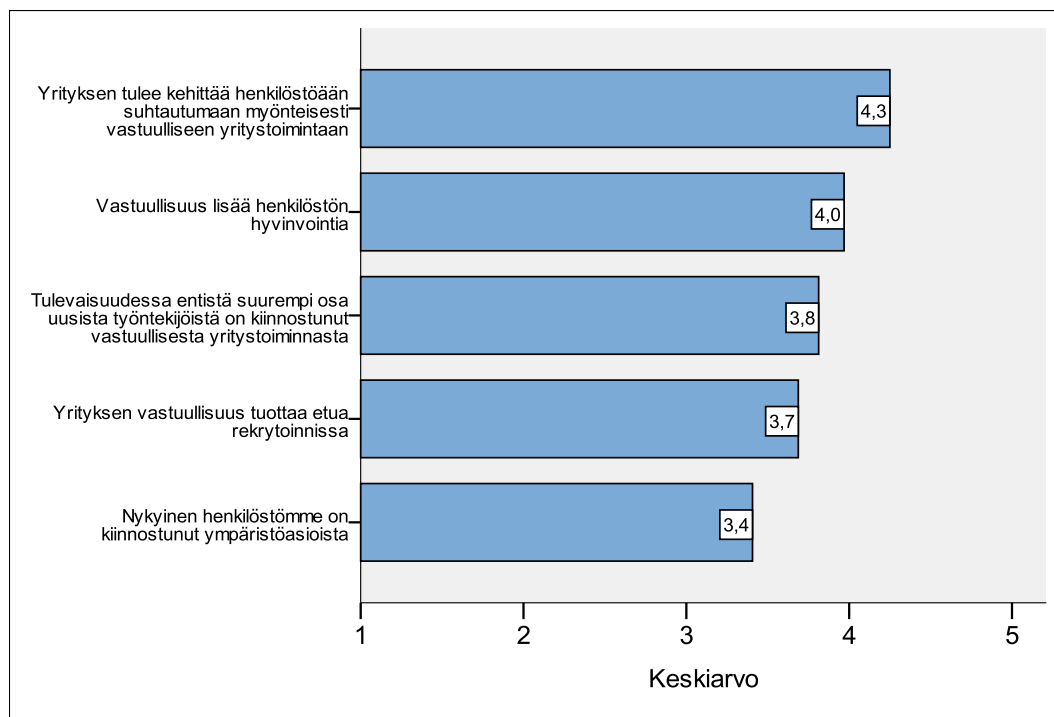
Energian tarvetta ja toimittajien vastuullisuutta seuraa alle puolet yrityksistä. Ympäristöjärjestelmä löytyy neljäsosasta yrityksistä, ja vertailulaskelmia mahdollisten kriisien ja muutosten varalta tehdään noin viidesosassa yrityksistä. Henkilöstötilinpäätös, GRI-raportointi sekä muut mittarit ovat käytössä vain noin joka kymmenennessä yrityksessä. Jotakin muuta mittaria kuin tutkimuksessa esitettyjä vaihtoehtoja seuraavissa yrityksissä mainittiin käytettävän omaa asiakasraportointia ja maalaisjärkeä. Liitteen 2 frekvenssijakaumissa näkyy myös kolmas vastaus, mutta se oli ollut "harhalyönti", ja siksi sitä ei ole huomioitu kuvassa 17.

Työtyytyväisyyttä, asiakastyytyväisyyttä ja jätteiden määrää seurataan liitteen 3 mukaisesti teollisuudessa ja rakennusalalla enemmän kuin logistiikka- ja palvelualalla. Energiantarpeen seuranta keskittyy vahvasti teollisuusyrityksiin. Vertailulaskelmia ei mainita tehtävän palveluyrityksissä. Henkilöstötilinpäätökset ovat käytössä teollisuus- ja logistiikkayrityksessä. Laatu- ja ympäristöjärjestelmien käyttö painottuu eniten teollisuusyrityksiin, ja tutkimukseen osallistuneissa logistiikkayrityksissä niitä ei ollut käytössä lainkaan.

Kahdessa yrityksessä oli vastattu avoimeen kysymykseen, jossa tiedusteltiin, mitä mittareita he olisivat kiinnostuneita ottamaan käyttöön. Toisessa näistä yrityksistä on suunniteltu yhteistyössä vakuutusyhtiön kanssa työhyvinvoinnin mittaamista ja kehittämistä. Toinen puolestaan mainitsee materiaali- ja energiaongelmien olevan toimistotyössä hyvin marginaalisia, eikä niitä tarvitse erikseen seurata, jos päivittäinen toiminta on kunnossa.

6.3.4 Henkilöstökysymykset

Tutkimuksen kolmas osa käsitteli henkilöstöön liittyviä asioita. Näitä olivat yleiset näkemykset henkilöstöstä sekä KyAMK:sta valmistuvien opiskelijoiden osaamiseen kohdistuvat odotukset. Kuvassa 18 esitetään tulokset erilaisista henkilöstöön liittyvistä väittämistä.

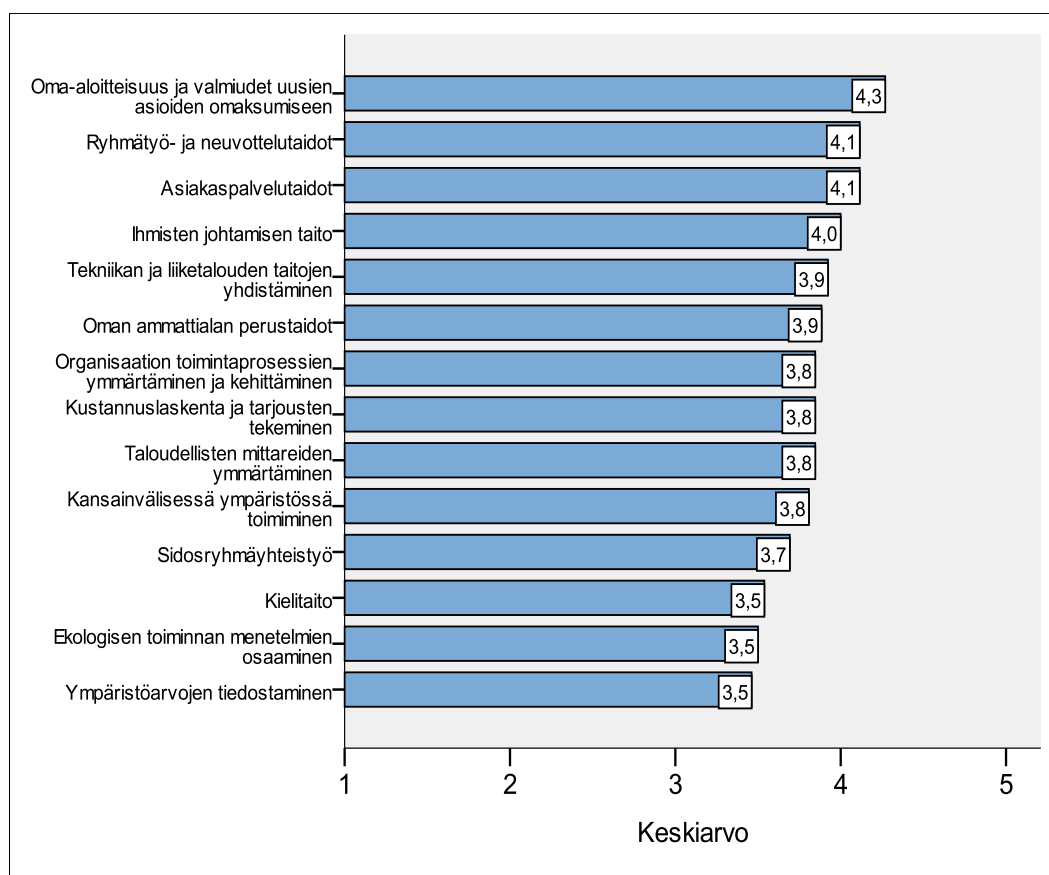
Kuva 18. Mielipiteet henkilöstöön liittyvistä väittämistä (N=32)

Eniten samaa mieltä oltiin siitä, että yrityksen kuuluu kehittää henkilöstönsä myönteistä suhtautumista vastuulliseen yritystoimintaan. Järjestyksessä seuraavina olivat henkilöstön hyvinvoinnin lisääntyminen vastuullisuuden tuloksena, työntekijöiden lisääntyvä kiinnostus vastuulliseen toimintaan ja vastuullisuuden hyödyt rekrytoinnissa. Lähimpänä neutraalia kantaa oltiin, kun kysyttiin, onko nykyinen henkilöstö kiinnostunut ympäristöasioista.

Avoimena kommenttina henkilöstöasioihin oli yksi vastaaja maininnut, että uusi henkilöstö on kiinnostunut pääsääntöisesti palkasta, työajasta ja lomien pituudesta. Kukaan ei heidän yritykseltään ole rekrytoinnin yhteydessä kysellyt yrityksen vastuullisuudesta.

Vertailtaessa liitteen 3 eri toimialojen keskiarvoja kokonaiskeskiarvoihin huomataan, että teollisuusyrityksissä henkilöstöön liittyvistä väittämistä ollaan hieman enemmän samaa mieltä, ja logistiikkayrityksissä vastaavasti neutraalimmalla kannalla. Rakennus- ja palveluyrityksissä on eri väittämien kohdalla pieniä eroja joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Selvimmin muiden toimialojen linjasta poikkeaa logistiikka kahdessa väittämässä; nykyisen henkilöstön vähäisempi kiinnostus ympäristöasioihin ja tulevaisuuden uusien työntekijöiden suurempi kiinnostus vastuullisuuteen.

Kun vastaajilta kysyttiin, minkä verran KyAMK:sta valmistuvilla tulisi olla erilaisia valmiuksia nykytilanteeseen verrattuna (katso kuva 19), vastasi tämän kysymyksen väittämiin 28 tai 29 yritystä 32 mahdollisesta. Tarkat väittämäkohtaiset vastaajamäärät selviävät liitteistä 2/12-2/15. Asteikko noudatti luvun 6.2.3 mukaista keskiarvon laskentaa asteikolla 1-5, mutta muista keskiarvoa tarkastelevista tuloksista poiketen tässä kysymyksessä vaihtoehdot olivat 1 = nykyistä selvästi vähemmän, 2 = vähemmän, 3 = nykytilanne on hyvä, 4 = enemmän ja 5 = nykyistä selvästi enemmän. Vaihtoehtoa 1 eli "nykyistä selvästi vähemmän" ei valinnut kukaan vastaajista.

Kuva 19. Toivomukset KyAMK:sta valmistuvien taitojen tasosta nykytilanteeseen verrattuna (N= 28 tai 29)

Eniten oli toivottu oma-aloitteisuuden ja uusien asioiden omaksumisvalmiuden parantamista. Keskiarvoon 4 tai enemmän pääsivät myös useat vuorovaikutukseen liittyvät osaamisalueet eli ryhmätyö- ja neuvottelu-, asiakaspalvelu- ja ihmisten johtamisen taidot. Tyytyväisimpiä vastaajat olivat valmistuvien opiskelijoiden kielitaitoon, ekologisen toiminnan menetelmien hallintaan ja ympäristöarvojen tiedostamiseen. Niin sanottuun keskikastiin sijoittuvat tekniikan ja liiketalouden taitojen yhdistäminen, oman ammattialan perustaidot, organisaation toimintaprosessien ymmärtäminen ja kehittä-

minen, taloudelliset taidot, kansainvälisessä ympäristössä toimiminen ja sidosryhmäyhteistyö. Missään keskiarvo ei muodostunut sellaiseksi, että taitoa toivottaisiin vähennettävän. Nykyistä selvästi vähemmän (vaihtoehto 1) ei toivottu mitään taitoa osattavan, mutta sidosryhmäyhteistyö, kansainvälisessä ympäristössä toimiminen ja organisaation toimintaprosessien osaaminen saivat yksittäiset "vähemmän"- äänet eli valittiin vaihtoehto 2.

Avoimessa kysymyksessä sai lisäksi kertoa, ovatko vastaajalle tärkeitä jotkut muut tekijät kuin kuvassa 19 esitetyt vaihtoehdot. Vastauksia tuli kolme. Ensimmäinen näistä sanoo nykytilanteen olevan kuviteltu, eikä oikeasti tiedossa. Toisessa yrityksessä ei ole lähiaikoina rekrytoitu, joten KyAMK:n opiskelijoiden tiedot ja taidot eivät ole tiedossa. Kolmas vastaajista toivoo yrittäjämäistä otetta työhön, sisäistä yrittäjyyttä.

Kun liitteen 3 toimialoittaisia keskiarvoja verrataan keskenään, huomataan että eniten odotuksia valmiuksien kehittämiseksi on rakennusalalla. Erityisesti korostuivat oma-aloitteisuus ja valmiudet uuden omaksumiseen sekä ryhmätyö- ja neuvottelutaidot. Logistiikkayrityksissä toivotuimpia kehittämisalueita olivat oma-aloitteisuus, kustannuslaskenta ja tarjousten tekeminen, organisaation toimintaprosessien ymmärtäminen sekä ihmisten johtamisen taito. Palvelualalla kehittämistoiveiden kärjessä olivat oma-aloitteisuus, asiakaspalvelutaidot ja oman ammattialan perustaidot. Teollisuus oli valmiustoiveiden suhteen useissa kohdissa lähellä kokonaiskeskiarvoja. Toivotuimpia valmiuksia alalla olivat vuorovaikutustaidot (asiakaspalvelu, ihmisten johtaminen ja ryhmätyö) sekä kansainvälisessä ympäristössä toimiminen. Teollisuudessa oli muita toimialoja enemmän tarvetta ympäristöpainotteiselle osaamiselle ja kielitaidolle, mutta sen omien osaamistoiveiden joukossa ne eivät olleet muita merkittävämpiä.

Kyselyn lopuksi oli vastaajilla mahdollisuus esittää toivomuksia siitä, miten KyAMK:n toimintaa voisi kehittää yritysten tarpeita paremmin palvelevaksi. Vastauksia tähän kysymykseen tuli 9 kappaletta. Kaksi laajinta vastausta esitetään tässä suorina lainauksina.

"Opetustoiminnassa on keskityttävä perusasioihin. Työelämä on jatkuvaa uuden opiskelua ja jokaisessa työtehtävässä on omat erikoisuutensa, jotka oppii vasta työelämässä. Perusteet ja laaja-alainen ymmärrys työelämän pelisäännöistä, sekä halu oppia uutta ovat erittäin tärkeitä."

"Varmaa tietoa ei ole, mutta opiskelijoiden tulisi nähdä koko työalan ketju ns. "duunarin" työstä johtoportaaseen. Johtamista ja uusia toimintatapoja ei voida luoda pelkästään tunnin kierron jälkeen, vaan pitäisi perehtyä tuotannon eri vaiheisiin kunnolla, jotta opiskelijalle jäisi ns. näppituntuma tehdystä työstä. Tämän perusteella niitä innovatiivisia ratkaisuja ym. syntyy."

Eräs vastaajista kertoo, että ei tunne valmistuvien opiskelijoiden valmiuksia. Kyseisen vastaajan mielestä vastavalmistunut nuori kykenee itsenäisiin yritystä sitoviin päätöksiin vasta noin viiden vuoden työssäolon jälkeen, mikä on yritykselle pitkä ja kallis aika. Myös toinen vastaaja on maininnut, että hänellä ei ole mielipidettä valmiuksista. Kielitaidon kehittämistä toivoi kaksi vastaajaa; toinen korosti suullisen kielitaidon parantamista ja toinen toivoi pakollisten kieliopintojen lisäämistä. Yhden vastaajan mielestä tarpeet ovat satunnaisia, ja hän ei osannut juuri tällä hetkellä nimetä mitään erityistä. Vastauksissa mainittiin myös oman toiminnan vaatima erityisosaaminen, johon KyAMK ei suoranaisesti voi koulutuksessaan vaikuttaa. Yhdessä yrityksessä nykytilanteeseen oltiin suhteellisen tyytyväisiä, mutta koulutuksen mahdollinen räätälöinti olisi hieno asia.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastuullinen yritystoiminta ei ole yrityksille täysin uusi ja tuntematon asia, sillä vastanneista yrityksistä lähes 94 % ilmoitti tuntevansa hyvin tai kohtalaisesti aihepiirin. Vastuullisuuden periaatteiden noudattamista pidettiin tärkeänä yhteiskunnassa, ja yksittäisen yrityksen katsottiin voivan vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen positiivisesti. Myös oman yrityksensä menestymisen kannalta arvioi tulevaisuudessa vastuullisuuden olevan tärkeää yli 90 % vastaajista. Kokonaisuudessaan vastuullisen toiminnan vaikutuksia yrityksen toimintaan sekä yhteiskunnan kehitykseen pidettiin myönteisinä.

Vastuullinen toiminta pohjautuu yrityksen arvoihin, ja johtajuuden merkitys on suuri sen toteutumiseksi jokapäiväisessä toiminnassa. Koska tutkimus kohdistettiin vastuullisuusasioista päättävälle henkilölle, olivat kaikki vastaukset johtotason mielipiteitä tutkittuihin asioihin. Taloudellinen kannattavuus on yritystoiminnan lähtökohta, mutta vastanneissa yrityksissä ei omistajien varallisuuden kasvattaminen ollut kenellekään tärkein vastuullisen toiminnan syy. Jos näin positiiviset ja myös muut kuin taloudellisesti painottuneet arvot on saatu yleistettyä vastaajayrityksissä toimintaan koko organisaation läpäisevästi, niin tilanne on niissä erittäin hyvä. Sitä, ovatko nyt ilmoitetut

arvot myös todellisia käytäntöjä ohjaavia arvoja, ei pysytä tämänkaltaisen tutkimuksen puitteissa arvioimaan.

Lainsäädäntö määrittää vastuullisuuden perustason, jota kaikkien yritysten on noudatettava. Tämän lisäksi yritys voi harjoittaa lainsäädännön vaatimukset ylittävää omaaloitteista vastuullisuutta, jolloin vastuullisuus on osa sen toimintastrategiaa. Tutkimuksessa lainsäädännön noudattamista ei koettu kaikissa yrityksissä vaivattomaksi, sillä mielipiteet hajosivat enemmän kuin monen muun tiedustellun asian kohdalla. Siihen, harjoitetaanko omaaloitteista vastuullisuutta, suhtauduttiin neutraalimmin. Tarkastellessa tarkemmin frekvenssejä kahdesta väittämästä eli omaaloitteisen vastuullisuuden harjoittamisesta (liite 2/3) ja vastuullisuuden kuulumisesta toimintastrategiaan (liite 2/7) voi huomata pientä ristiriitaa. Täysin samaa mieltä toimintastrategian vastuullisuudesta oli useampi vastaaja kuin mitä ilmoitti harjoittavansa omaaloitteista vastuullisuutta. Yrityksissä ei siis välttämättä tiedosteta, että lainsäädännön noudattaminen ei vielä ole strategisesti merkittävää. Huomattavaa on, että vaikka useat vastaajat pitivät nykyistä vastuullisuustasoaan jokseenkin tai täysin riittävänä, olivat lähes yhtä monet myös kiinnostuneet kasvattamaan sitä. Tästä voidaan päätellä, että ainakin osassa yrityksiä on halukkuutta omaaloitteisen vastuullisuuden kehittämiseen.

Tärkeinä motiiveina vastuullisuuden kasvattamiseen pidetään yleensä imagon parantamista ja sidosryhmien mielipiteisiin vaikuttamista, ja näihin näkökulmiin vastaajat selkeästi yhtyivät. Kysyttäessä vastuullisuuden vaikutuksista toiminnan kannattavuuteen mielipiteet hajaantuivat hieman enemmän. Imagon parantumisen vaikutukset eivät näy välittömästi, ja voi olla vaikeaa kohdistaa taloudellista tulosta juuri johonkin tiettyyn toimenpiteeseen. Lisäksi vaikka yrityksen asenteet olisivat vastuullisuuden suhteen myönteiset, on huomioitava resurssien rajallisuus. Vastaajayrityksissä vastuullisuuden kehitystä olivat ehkäisseet selvästi eniten käytettävissä oleva aika sekä kustannukset. Näiden resurssien kulutus on saatava katettua, ennen kuin voidaan sanoa kannattavuuden parantuneen ja investointien tuottaneen hyötyä.

Muuttuvassa maailmassa tiedonvälitys on osa selviytymistä. Sitä saadaan itse etsimällä tai eri sidosryhmiltä. Tuloksissa ei ollut mielestäni yllättäviä asioita, sillä media on nopein ja joustavin tiedonlähde sekä suuri asenteisiin vaikuttaja. Viranomaiset puolestaan vaikuttavat pakolliseen vastuullisuuteen eli lainsäädännöllisiin asioihin, joten heiltä tietoa saadaan runsaasti. Reilussa puolessa yrityksistä tietoa saatiin myös asiak-

kailta. Muutenkin asiakkaat ovat sidosryhmänä merkittävä vaikuttaja, sillä heidän odotuksiansa vastuullisuuden toiminnan suhteen katsottiin olevan nousussa ja asiakastyytyväisyyttä seurataan useissa yrityksissä.

Tässä tutkimuksessa on esitetty vain pieni osa mahdollisista työkaluista ja tietolähteistä, joita vastuullisuuden kehittämiseen on olemassa. Lisää tietoutta on helposti saatavilla esimerkiksi FiBS ry:n verkkosivustolta löytyvistä kotimaisista sekä kansainvälisistä lähteistä. Tulosten perusteella juuri FiBS ei ole tunnettu, vaikka sen välityksellä tietoutta olisi saatavilla runsaasti. Tietoja välittävistä organisaatioista Elinkeinoelämän keskusliitto oli parhaiten tunnettu tutkimuksessa esitetyistä vaihtoehdoista. Kaikkien muiden työkalujen ja tietolähteiden osuudet olivat jo selvästi pienempiä. Nämä tiedot ovat hienoisessa ristiriidassa sen kanssa, että yritykset eivät kokeneet tarvitsevansa lisätietoa vastuullisuudesta. Todellisuudessa voi olla, että yrityksissä tiedetään erilaisista mahdollisuuksista ja kehittämisen apuvälineistä vähemmän kuin luullaan. Voi myös olla, että tiedon etsimisen koetaan vievän liikaa aikaa suhteessa oletettuihin hyötyihin.

Edelleen tuloksissa näkyy se, että ISO-standardit ovat usein kehityksen lähtökohta. On kuitenkin huomioitava se, että lähes yhtä moni vastaajista ei tuntenut niitä. Hallintajärjestelmiä oli käytössä vähemmän kuin mitä niitä tunnettiin. Ainoa varsinainen kyselyyn mukaan otettu raportointimalli eli GRI oli vain yhdellä yrityksellä käytössä. Pienemmillä yrityksillä eivät siis järjestelmät ole aina parhaita työkaluja ja toiminnan mittareita, tai niistä ei osata soveltaa oman yrityksen mittakaavassa.

Jotta toimintaa voitaisiin kehittää, täytyy sitä pystyä seuraamaan. Taloudelliset mittarit ovat yleisesti käytettyjä, mikä on luonnollista, sillä yritystoiminnan on oltava kannattavaa. Koska se, että kaikki yritykset eivät ilmoittaneet seuraavansa tuloslaskelmasta saatavia tietoja, oli hieman yllättävä tieto, tutkin asiaa henkilöstömäärän ja toimialan mukaisilla ristiintaulukoinneilla, jotka ovat liitteessä 3. Näin selvisi, että kyseiset neljä yritystä jakautuivat kaikille muille toimialoille paitsi palveluihin. Kooltaan niistä kolme oli pieniä yrityksiä ja yksi mikroyritys. Ennen tätä tarkastelua ajattelin, että kaikki olisivat pienimpiä eli mikroyrityksiä, koska niissä todennäköisesti toimitaan enemmän sen mukaisesti, miten pankkitilillä on rahaa, eikä keskitytä raportteihin. Todennäköisempi selitys on se, että kaikki yritykset eivät miellä lakisäätteistä velvoitetta eli kirjanpitoa ja sen antamia tietoja vastuullisen yritystoiminnan mittariksi.

Toimialakohtaisia eroja oli myös nähtävissä tutkimustuloksissa. Teollisuudessa tarvittiin enemmän ympäristöosaamista. Alalla käytetään runsaasti materiaaleja ja energiaa, joten niiden kulutukseen on kiinnitetty huomiota. Asenteet vastuullisuuteen olivat selvästi positiiviset. Logistiikkayritysten vastauksissa näkyi se, että toimialalla on eletty vaikeita aikoja. Suhtautuminen useisiin tehtyihin toimenpiteisiin tai vastuullisen toiminnan vaikutuksiin oli muita toimialoja neutraalimpaa. Vastuullisuus koettiin kuitenkin erittäin tärkeäksi imagoon vaikuttajaksi, ja sen merkitys tulevaisuudessa ja yhteiskunnassa tunnustettiin. Rakennusalalla nousivat jonkin verran esille kustannuskysymykset ja henkilöstön taidot. Palvelualalla oltiin kaikkein kiinnostuneimpia kasvattamaan vastuullisuutta ja saamaan lisää tietoa. Myös kannattavuuden paranemiseen suhtauduttiin positiivisimmin. Tämä tukee sitä kehityssuuntaa, että tulevaisuudessa asiakkaiden tarpeet voidaan tyydyttää ehkä tuotteiden sijasta palveluilla.

Henkilöstön kannalta positiivinen tieto on se, että kolme neljäsosaa vastaajista ilmoitti seuraavansa työtyytyväisyyttä. Tässä tutkimuksessa ei voida vertailla sitä, onko kyseessä nimenomaan pk-yrityksiin liittyvä asia, koska tutkimuksessa ei ole mukana suuryrityksiä. Mitä pienempi yritys, sitä paremmin henkilökunta todennäköisesti tuntee toisensa. Henkilöstön vastuullisuuden kehittäminen koettiin selkeästi yrityksen tehtäväksi, sekä sen osaamista toivottiin lisättävän. Nämä näkökulmat tukevat sitä, että henkilöstö on johtajiston mielestä tärkeä voimavara tulevaisuuden vastuullisessa yrityksessä. Toisaalta vastuullisen toiminnan luomiin rekrytointietuihin ja henkilöstön tulevaisuudessa lisääntyvään kiinnostukseen aihepiiriä kohtaan useat vastaajat suhtautuivat neutraalisti. Siksi viestinnän kehittäminen, sosiaaliseen vastuullisuuteen panostaminen ja yrityksen arvojen henkilöstölle selventäminen ovat toivottavia tulevaisuuden kehityssuuntia, joiden tulisi olla myös osa uusien työelämään siirtyjien koulutusta.

KyAMK:sta valmistuvien opiskelijoiden eli yritysten tulevien työntekijöiden taitotaso toivottiin vahvistettavan. Tämä oli oletettavaa, mutta myös monien mielestä nykyinen taitotaso on riittävä. Erityisesti vastaajat toivoivat oma-aloitteisuuden ja uusien asioiden omaksumisvalmiuden kehittämistä. Tämä heijastaa sitä, että nykyään ei selviä ilman kykyä reagoida ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Myös erilaisten vuorovaikutustaitojen kehittäminen oli toivottua, eli yrityksissä on osattava toimia osana ryhmiä, neuvotella ja palvella asiakkaita.

Avoimena vastauksena opiskelijoiden valmiuksia käsittelevään kysymykseen annettu "en tunne" oli arvokas, koska se antaa viitteitä siitä, että mahdollisesti väittämiin on vastattu, vaikka taitoja ei tunnettaisi. Tämä selittää todennäköisesti myös sitä, että väittämiin oli vastannut 28 tai 29 yritystä, kun kaikissa muissa tutkimuksen kysymyksissä vastauksia saatiin 31 tai 32 yritykseltä. Lisäkysymyksenä olisi voinut olla se, kuinka hyvin vastaaja mielestään tuntee opiskelijoiden nykyiset valmiudet.

Mielestäni tutkimuksen tavoitteet saavutettiin, koska vastauksia saatiin toivottu määrä, ja vastaajissa olivat edustettuina eri toimialat sekä eri kokoluokat. Toimeksiantaja voi hyödyntää tuloksia toimintansa suunnittelussa. Yritykset pitivät vastuullista toimintaa tärkeänä, joten KyAMK:n nykyinen kestävä kehityksen mukaisten periaatteiden sisällyttäminen tarjottavaan koulutukseen on oikea toimintatapa, jota tulee jatkaa. Myös henkilöstön osaamistarpeiden tunnistaminen auttaa kehittämään koulutuksen painopisteitä yrityslähtöiseen suuntaan. Kysymysten voidaan katsoa olleen onnistuneita, koska suurimpaan osaan oli vastattu järjestelmällisesti, vaikka niitä ei oltu kyselyn toteutuksessa määritelty pakollisia vastauksia vaativiksi. Eri kohtiin sijoiteltuihin väittämiin saatiin loogisesti tulkittavissa olevia tuloksia.

Tuloksia tulkitessa täytyy muistaa, että tutkimusta ei voida täydellisesti yleistää edustamaan kaikkia kymenlaaksolaisia yrityksiä, sillä otos on toimiala- ja kokojakaumastaan huolimatta kooltaan suhteellisen suppea. On todennäköistä, että kaikkein negatiivisimmin aiheeseen suhtautuvat ovat niitä, jotka eivät antaneet lupaa kyselyn lähettämiseen. Vastaavasti ne, jotka ovat vastanneet kyselyyn, ovat oletettavasti keskimääräistä kiinnostuneempia aiheesta. On myös huomioitava, että kooltaan pienimmät eli mikroyritykset eivät ole olleet kovin innokkaita vastaamaan kyselyyn.

Ympäristöulottuvuus, josta kestävä kehitys ja vastuullisen yritystoiminnan ajatusmallien kehitys ovat lähteneet liikkeelle, ei tutkimuksessa korostunut. Tämän ei voida katsoa tarkoittavan, ettei siitä oltaisi kiinnostuneita. Kyse on todennäköisesti siitä, että ympäristöön liittyvät näkökulmat ovat olleet niin paljon julkisuudessa esillä, että aihe on yrityksille jo tuttu. Myös opiskelijoiden valmiuksien osalta ympäristöön ja ekologiseen toimintaan liittyviin osaamisalueisiin toivottiin vähiten parannusta tulevaisuudessa.

Vastuullisuuden osa-alueista taloudellinen vastuullisuus on aina välttämätöntä, koska yritys ei voi toimia ilman riittäviä resursseja ja sen on kyettävä hoitamaan velvoitteen-

sa. Sosiaalisen ulottuvuuden merkitys on tutkimustulosten perusteella nousussa, sillä henkilöstöltä odotetaan paljon sekä sen hyvinvointi on myös tärkeää. Henkilöstön merkitys voimavarana ja tuloksentekijänä tunnistetaan yrityksissä. Tutkimus kohdistettiin yritysten päättäjille, joten voisi olla mielenkiintoista tutkia vastaavia asioita kohderyhmän ollessa yritysten muuta henkilöstöä ja verrata niitä nyt saatuihin tuloksiin.

LÄHTEET

CSR Europe. 2009. About Us. Saatavissa:

http://www.csreurope.org/pages/en/about_us.html [viitattu 18.11.2009].

EC. European commission. 2009. Sustainable and responsible business. Saatavissa:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/index_en.htm [viitattu 15.10.2009].

EC. Euroopan komissio. 2009. Kestävä ja vastuullinen liiketoiminta. Saatavissa:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/index_fi.htm [viitattu 15.10.2009].

Ekotehokkuus. Ympäristöministeriö. 31.7.2008. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=265336&lan=fi&clan=fi> [viitattu 14.8.2009].

Elinkaariajattelu ja -arviointi. Ympäristöministeriö. 7.8.2008. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1883&lan=fi> [viitattu 15.8.2009].

Elinkeinoelämän keskusliitto EK. 2.9.2009. Saatavissa:

<http://www.ek.fi/www/fi/mikaek/index.php> [viitattu 25.9.2009].

EK. Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Vastuullinen yritystoiminta - käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä. Saatavissa:

http://www.ek.fi/ek_suomeksi/ajankohtaista/tutkimukset_ja_julkaisut/ek_julkaisuarkisto/2006/Vastuullinen_yritystoim.pdf [viitattu 27.9.2009].

EMAS-järjestelmä. Ympäristöministeriö. 2009. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=270741&lan=fi&clan=fi> [viitattu 22.10.2009]

EU:n kestävän kehityksen strategia. Ympäristöministeriö. 30.5.2008. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=9132&lan=fi> [viitattu 13.08.2009].

FiBS on vastuullisen yritystoiminnan verkosto. Finnish Business & Society ry. 2009. Saatavissa: <http://www.fibsry.fi/fibs-on-vastuullisen-yritystoiminnan-verkosto-3> [viitattu 15.10.2009].

FiBS ry:n historia. Finnish Business & Society ry. 2009. Saatavissa: <http://www.fibsry.fi/historia> [viitattu 15.10.2009].

GRI. Global Reporting Initiative. 2009. Application Levels. Saatavissa: <http://www.globalreporting.org/GRIReports/ApplicationLevels> [viitattu 15.10.2009].

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hitchcock, D. & Willard M. 2009. The Business Guide to Sustainability. Practical Strategies and Tools for Organizations. London: Earthscan.

Hovisalmi, S. & Niskala, M. 2009. Ympäristöosaaminen kilpailukyvyksi - toimintamalli ja työkalut. Saatavissa: <http://www.teknologiainfo.net/default.asp?docId=12360&productId=15132&fromGroupId=12468&fromGroupId=12468> [viitattu 15.10.2009].

ICC. International Chamber of Commerce. 7.4.2002. Business in society: making a positive and responsible contribution. Saatavissa: <http://www.iccwbo.org/policy/society/id1188/index.html> [viitattu 20.11.2009].

ISO Social Responsibility. 2009. Saatavissa: <http://isotc.iso.org/livelink/livelink/fetch/2000/2122/830949/3934883/3935096/home.html?nodeid=4451259&vernum=0> [viitattu 15.10.2009].

Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokous. Ympäristöministeriö. 18.3.2009. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=8139&lan=fi> [viitattu 14.8.2009].

Kansallinen kestävä kehityksen strategia. Ympäristöministeriö. 20.5.2008. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=8607&lan=fi> [viitattu 14.8.2009].

Kauhanen, J. 2004. Henkilöstövoimavarojen johtaminen. Helsinki: WSOY.

Kestävä kehitys. Elinkeinoelämän keskusliitto. 21.11.2008. Saatavissa: http://www.ek.fi/www/fi/vastuullinen_yritystoiminta/kestava_kehitys.php [viitattu 10.9.2009].

Kestävä kehitys. Ympäristöministeriö. 28.9.2009. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=310096&lan=fi&clan=fi> [viitattu 16.8.2009].

Ketola, T. 2005. Vastuullinen liiketoiminta: sanoista teoksi. Helsinki: Edita Prima Oy.

KILA. Kirjanpitolautakunta. 14.1.2003. Ympäristöasioiden kirjaaminen, laskenta ja esittäminen tilinpäätöksessä. Saatavissa: <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/911F31D3ACBB7DCAC2256CAF00320FF7?openDocument> [viitattu 2.11.2009].

Kirjanpitolautakunta. Työ- ja elinkeinoministeriö. 2009. Saatavissa: <http://www.tem.fi/index.phtml?s=947> [viitattu 2.11.2009].

Kujala, J. & Kuvaja, S. 2002. Välittävä johtaminen - Sidosryhmät eettisen liiketoiminnan kirittäjinä. Helsinki: Talentum Media Oy.

Kuvaja, S. & Malmelin, K. 2008. Vastuullinen yritysviestintä. Kilpailuetua vuoropuhelusta. Helsinki: Edita Prima Oy.

KyAMK. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. 2008. Yhteiskuntavastuuraportti 2008. Saatavissa: <http://www.kyamk.fi/yhteiskuntavastuuraportti> [viitattu 14.8.2009].

Kymenlaakson kauppakamari. 29.9.2009. Kymenlaakson toimialakatsaus 2/2009. Saatavissa:

http://www.kymichamber.fi/export/sites/www.kymichamber.fi/liitetiedostot/Kymenlaakson_toimialakatsaus_2-2009.pdf [viitattu 2.10.2009].

Lecklin, O. 2006. Laatu yrityksen menestystekijänä. Helsinki: Talentum Media Oy.

Lehtipuu, P. & Monni, S. 2007. Synergia. Vastuullisen yritystoiminnan menestysmalli. Jyväskylä: Talentum Media Oy.

Liukkonen, P. 2008. Henkilöstön arvon mittaaminen. Helsinki: Talentum Media Oy.

Loivio, M. & Kuisma, M. 2006. Henkilöstöraportointi osana yhteiskuntavastuuraportointia - Yritysten nykykäytäntöjen kehittäminen. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu. Organisaatiot ja johtaminen. Saatavissa:
<http://hsepubl.lib.hse.fi/pdf/wp/w401.pdf> [viitattu 7.11.2009].

Lämsä, A-M., Uusitalo, O. & Lämsä, V. 2005. Yritysetiikan ja johtajuuden suuntia. Jyväskylän yliopisto, taloustieteiden tiedekunta. Julkaisuja. n:o 145/2005. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Niskala, J. & Niskala, M. 2004. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita Prima Oy.

Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna, K. 2009. Yhteiskuntavastuun raportointi. Raportointi- ja laskentaperiaatteet. Keuruu: KHT-Media Oy.

Opetusministeriö. 2009. Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa; Baltic 21E -ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Saatavissa:
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2006/kestavan_kehityksen_edistaminen_koulutuksessa_baltic_21e_-ohjel?lang=fi&extra_locale=fi [viitattu 7.9.2009].

Organisaation esittely. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. 17.8.2009. Saatavissa:
<http://www.kyamk.fi/KyAMK/Organisaation%20esittely> [viitattu 18.8.2009].

Oulaisten ammattiopisto. 2007. Yrityssuunnittelu. Saatavissa:

http://oula.yritysnnet.com/virtuaalimerkonomi/markkinoinnin_suunnittelu.htm [viitattu 30.11.2009].

Paikallinen kestävä kehitys. Ympäristöministeriö. 15.9.2009. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=4405&lan=fi> [viitattu 14.8.2009].

PK-yrityksen määritelmä. Elinkeinoelämän Keskusliitto. 2009 Saatavissa:

http://www.ek.fi/www/fi/yritystajyys_ja_pk/pk_yritykset/index.php [viitattu 2.9.2009].

Rissa, K. 2001. Ekotehokkuus - enemmän vähemmästä. Helsinki: Edita Oyj.

Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu - kestävä kehitys organisaatiotasolla. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Suomen kestävä kehityksen toimikunta. Ympäristöministeriö. 2009. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=79295> [viitattu 15.9.2009].

Taipalinen, J. & Toivio, T. 2004. Vastuullinen yritystoiminta pk-yritysten voimavarana. KTM Julkaisuja 16/2004. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö; Elinkeino-osasto.

Talvio, C. & Välimaa, M. 2004. Yhteiskuntavastuu ja johtaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Teknologiateollisuus ry. 2009. Saatavissa: <http://www.teknologiateollisuus.fi/> [viitattu 2.10.2009].

Tietoisuuden kerrostumat. Mitä kestävä kehitys on? Opetushallitus. 2009. Saatavissa:

<http://www.edu.fi/teemat/KEKE/tietoisuus/elamant.html> [viitattu 25.9.2009].

Tomperi, S. 2006. Käytännön kirjanpito. Helsinki: Edita Prima Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2008. Vastuullisuudesta kilpailuetua pk-yrityksille. Kehittämisstrategia vuosille 2008 - 2011. Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/19782/TEM_pk_vastuullisuusstrategia.pdf [viitattu 25.11.2009].

Uusittu toimialaluokitus käyttöön 2009. Saatavissa:
<http://tilastokeskus.fi/til/tol2008.html> [viitattu 4.11.2009].

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Jyväskylä: Tammi.

Vastuullinen yritystoiminta. Elinkeinoelämän keskusliitto. 21.11.2008. Saatavissa:
http://www.ek.fi/www/fi/vastuullinen_yritystoiminta/index.php [viitattu 15.9.2009].

Vastuullisen markkinoinnin opas. Finnish Business & Society ry. 2009. Saatavissa:
<http://www.fibsry.fi/vastuullisen-markkinoinnin-opas> [viitattu 13.10.2009].

Vastuu kestävästä käytännöistä. Opetushallitus. 2009. Saatavissa:
<http://www.edu.fi/TEEMAT/KEKE/vastuu/sopimus.html> [viitattu 25.9.2009].

VSY. Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö. 2009. Yksityinen, julkinen, kolmas ja neljäs sektori. Saatavissa: <http://www.vsy.fi/opinto/kansalaisopinnot/index.php?k=970> [viitattu 30.11.2009].

Yhteiskunta- ja yritysvastuu. Työ- ja elinkeinoministeriö. 2009. Saatavissa:
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=3232> [viitattu 17.9.2009].

Yritykset 2008. Tilastokeskus-3. 2009. Saatavissa:
http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html [viitattu 2.11.2009].

Yritys. Tilastokeskus. 2009 Saatavissa:<http://www.stat.fi/meta/kas/yritys.html> [viitattu 2.11.2009].

Ennen varsinaisen kyselyn alkua toivomme teidän lukevan seuraavan tekstin ja vastaamaan sen lopussa olevaan kysymykseen.

Mitä ovat kestävä kehitys ja vastuullinen yritystoiminta?

Kestävä kehitys on maailmanlaajuinen toimintatapa, jonka tarkoituksena on turvata ihmiskunnan hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Sen kolme osa-aluetta eli ulottuvuutta ovat talous, ympäristö ja ihminen, jotka tulisi ottaa tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Haasteena on tasapainon ja yhteisten näkökulmien löytäminen näiden kolmen osa-alueen välillä.

Kun yrityksissä toteutetaan kestävä kehitystä, on kyse vastuullisesta yritystoiminnasta. Se on omaehtoista ja muutostarpeet tunnistavaa jatkuvaa ja pitkäjänteistä toiminnan kehittämistä. Vastuullisuus perustuu yrityksen arvoihin ja tavoitteisiin, ja sen muotoutumisessa huomioidaan keskeisten sidosryhmien odotukset. Vastuullinen yritystoiminta on osa menestyvän yrityksen liiketoimintaosaamista.

Taloudellinen vastuullisuus on toiminnan pitkän aikavälin kannattavuutta. Yritystoiminnan tehokkuus ja kilpailukyky mahdollistavat omistajien tuotto-odotuksiin vastaamisen ja toiminnan kehittämisen. Yritys edistää yhteiskunnan hyvinvointia mm. tarjotessaan työpaikkoja ja maksaessaan veroja, joten taloudellinen tulos luo edellytykset sosiaalisen ja ympäristövastuun toteutumiselle. Toisaalta yritys ei voi menestyä, jos se ei huolehdi henkilöstöstä ja ympäristöstä sekä huomioi sidosryhmien tarpeita. Taloudellinen vastuullisuus edellyttää yritystoiminnan pohtimista ja varautumista myös ulkoisten kriisien, kuten energiapulan, resurssien vähenemisen tai kuljetusten vaikeutumisen jälkeisiin tilanteisiin.

Ympäristövastuullisuus on toiminnan sopeuttamista luonnon kestokykyyn, jotta elämisen edellytykset säilyisivät myös seuraaville sukupolville. Siihen kuuluvat mm. luonnonvarojen tehokas ja säästeliäs käyttö, jätteiden määrän vähentäminen, ja ympäristöhaittojen minimoiminen. Toiminnan vaikutukset tulisi tuntea tuotteen tai palvelun koko elinkaaren ajalta ja huomioida ne jo suunnitteluvaiheessa.

Sosiaalinen vastuullisuus on sidosryhmien edun huomioimista yrityksen toiminnassa ja avointa vuorovaikutusta. Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen parantavat yrityksen kilpailukykyä. Toiminnan laadukkuutta ja asiakastyytyväisyyttä edistävät myös yhteistyö yritysverkoissa ja yhteisten toimintatapojen kehittäminen. Sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät tiiviisti yhteiskunnalliset ja eettiset näkökulmat.

Minkä verran ylläolevassa tekstissä oli teille uutta asiaa?

- Ei ollenkaan
- Jonkin verran
- Paljon

Kyselyssä on yhteensä 13 kysymystä.

Ensimmäinen osio sisältää yleisiä näkemyksiä aiheesta

1/13 Millainen merkitys kestävän kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden noudattamisella mielestänne on yhteiskunnassa?

- 1 Täysin mitätön
- 2 Jokseenkin mitätön
- 3 Neutraali mielipide
- 4 Jokseenkin tärkeä
- 5 Erittäin tärkeä

2/13 Millainen merkitys vastuullisella yritystoiminnalla on teidän yrityksenne menestymiselle?

	1 Täysin mitätön	2 Jokseenkin mitätön	3 Neutraali mielipide	4 Jokseenkin tärkeä	5 Erittäin tärkeä
Tällä hetkellä	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevaisuudessa	☐	☐	☐	☐	☐

3/13 Mitä mieltä olette seuraavista vastuulliseen yritystoimintaan liittyvistä väittämistä?

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 Ei eri eikä samaa mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä
Yrityksemme toiminta on riittävän vastuullista	☐	☐	☐	☐	☐
Olemme kiinnostuneet kasvattamaan vastuullisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Tarvitsemme lisää tietoa vastuullisesta yritystoiminnasta	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuullisuutemme keskittyy omistajien varallisuuden kasvattamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Lakien ja asetusten noudattaminen ei ole vaikeaa	☐	☐	☐	☐	☐
Lakien ja asetusten lisäksi harjoitamme oma-aloitteista vastuullisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuullisuus parantaa toiminnan kannattavuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuullisuus parantaa imagoa	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuullisuus vaikuttaa sidosryhmien mielipiteisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Yksittäisen yrityksen vastuullinen toiminta edistää koko yhteiskunnan kehitystä	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentteja väittämiin liittyen

4/13 Vastuullisen yritystoiminnan toteuttamisen avuksi on olemassa erilaisia työkaluja. Tunnetteko niistä seuraavat?

	Kyllä	Ei
Elinkeinoelämän keskusliiton opas: "Vastuullinen yritystoiminta - käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä"	☐	☐
Teknologiategollisuuden työkirja: "Ympäristöosaaminen kilpailukyvyksi"	☐	☐
GRI (Global Reporting Initiative) -ohjeisto	☐	☐
ISO (International Organization for Standardization) -9001-standardi	☐	☐
ISO-14001-standardi	☐	☐
SA8000 (Social Accountability) -standardi	☐	☐
Kirjanpitolautakunnan yleisohje: "Ympäristöasioiden kirjaaminen, laskenta ja esittäminen tilinpäätöksessä"	☐	☐
CSR Euroopan Vastuullisen markkinoinnin opas	☐	☐
Finnish Business & Society ry:n (FiBS) ylläpitämä vastuullisen yritystoiminnan laaja työkalukokoelma	☐	☐

5/13 Mistä lähteistä saatte tietoa vastuullisen yritystoiminnan kehittämisestä omassa toimintaympäristössänne? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Media
- Asiakkaat
- Kilpailijat
- Yhteistyökumppanit
- Viranomaiset
- Järjestöt
- Henkilöstö
- Joku muu, mikä

6/13 Onko jokin tekijä estänyt vastuullisen toiminnan kehittämistä? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Kustannukset
- Käytettävissä oleva aika
- Tiedot ja taidot
- Yrityksen sisäiset asenteet
- Joku muu, mikä

7/13 Mitä mieltä olette väittämästä "Asiakkaamme edellyttävät meidän noudattavan kestävän kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteita"?

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 Ei eri eikä samaa mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä
Tällä hetkellä	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevaisuudessa	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentteja asiakkaiden vaikutukseen liittyen

Toisen osion kysymykset käsittelevät yrityksenne tekemiä toimenpiteitä

8/13 Mitä mieltä olette seuraavien väittämien sopivuudesta oman yrityksenne toimintaan?

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 Ei eri eikä samaa mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä
Olemme tehostaneet raaka-aineiden käyttöä	☐	☐	☐	☐	☐
Olemme vähentäneet energiantarvetta	☐	☐	☐	☐	☐
Hyödynnämme uusio- tai kierrätysraaka-aineita	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminnan suunnittelussa huomioimme tuotteen tai palvelun elinkaaren kokonaisvaikutukset	☐	☐	☐	☐	☐
Olemme panostaneet henkilöstön hyvinvointiin	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuullisuus on osa toimintastrategiaamme	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoitamme pitkän aikavälin (yli 1v) suunnittelua	☐	☐	☐	☐	☐
Nykyinen talouden lama on vähentänyt halukkuuttamme uudistaa käytäntöjä	☐	☐	☐	☐	☐

9/13 Vastuullisen yritystoiminnan tulosten seurantaan voidaan käyttää monenlaisia mittareita. Mitkä seuraavista ovat yrityksessänne käytössä? Voitte valita useita vaihtoehtoja.

Taloudelliset mittarit

- Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)
- Muut taloudelliset tunnusluvut (pääoman tuotto, omavaraisuus ym.)
- Asiakastyytyväisyys
- Vertailulaskelmien tekeminen toimitusten ja palveluiden jatkumisesta mahdollisten saatavuus-,energia-, työvoima- yms. kriisien ja muutosten yhteydessä

Ekologiset mittarit

- Energian tarve
- Jätteiden määrä
- Ympäristöjärjestelmä

Sosiaaliset mittarit

- Työtyytyväisyys
- Henkilöstötilinpäätös

Muut mittarit

- Laatujärjestelmä
- GRI-raportointi
- Toimittajien vastuullisuus

Käytämme jotain muuta mittaria

Mitä mittareita olisitte kiinnostuneita ottamaan käyttöön?

Viimeisen osan kysymykset liittyvät henkilöstöön

10/13 Mitä mieltä olette seuraavista henkilöstöön liittyvistä väittämistä?

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 Ei eri eikä samaa mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä
Nykyinen henkilöstömme on kiinnostunut ympäristöasioista	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuullisuus lisää henkilöstön hyvinvointia	☐	☐	☐	☐	☐
Yrityksen vastuullisuus tuottaa etua rekrytoinnissa	☐	☐	☐	☐	☐
Yrityksen tulee kehittää henkilöstöään suhtautumaan myönteisesti vastuulliseen yritystoimintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevaisuudessa entistä suurempi osa uusista työntekijöistä on kiinnostunut vastuullisesta yritystoiminnasta	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentteja henkilöstöasioista

11/13 Missä määrin Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta valmistuvien tulevien työntekijöidenne tulisi omata seuraavia valmiuksia nykytilanteeseen verrattuna?

	Nykyistä selvästi vähemmän	Vähemmän	Nykytilanne on hyvä	Enemmän	Nykyistä selvästi enemmän
Kustannuslaskenta ja tarjousten tekeminen	☐	☐	☐	☐	☐
Taloudellisten mittareiden ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristöarvojen tiedostaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Ekologisen toiminnan menetelmien osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Oma-aloitteisuus ja valmiudet uusien asioiden omaksumiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Oman ammattialan perustaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Tekniikan ja liiketalouden taitojen yhdistäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Organisaation toimintaprosessien ymmärtäminen ja kehittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Sidosryhmäyhteistyö	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakaspalvelutaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Kielitaito	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmisten johtamisen taito	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmätyö- ja neuvottelutaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Kansainvälisessä ympäristössä toimiminen	☐	☐	☐	☐	☐

Ovatko jotkut muut kuin yllämainitut valmiudet tärkeitä teidän yrityksellenne?

12/13 Millä tavoin KyAMK:n toimintaa voisi mielestänne kehittää tarpeitanne paremmin palvelevaksi?

13/13 Yrityksenne tiedot

Toimialanne

- Teollisuus
- Logistiikka
- Palvelut
- Rakentaminen

Henkilöstömääränne

- alle 10
- 10-49
- 50-250
- yli 250

Kysely päättyi. Kiitos osallistumisesta

TULOSTEN FREKVENSSITAUUKOT

Minkä verran yllä olevassa tekstissä oli teille uutta asiaa?

	Frekvenssi	%
Ei ollenkaan	12	37,5
Jonkin verran	18	56,3
Paljon	2	6,3
Yhteensä	32	100,0

Millainen merkitys kestävän kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden noudattamisella mielestänne on yhteiskunnassa?

	Frekvenssi	%
Jokseenkin mitätön	1	3,1
Neutraali mielipide	1	3,1
Jokseenkin tärkeä	22	68,8
Erittäin tärkeä	8	25,0
Yhteensä	32	100,0

Millainen merkitys vastuullisella yritystoiminnalla on teidän yrityksenne menestymiselle?

Tulevaisuudessa

	Frekvenssi	%
Jokseenkin mitätön	1	3,1
Neutraali mielipide	2	6,3
Jokseenkin tärkeä	14	43,8
Erittäin tärkeä	15	46,9
Yhteensä	32	100,0

Tällä hetkellä

	Frekvenssi	%
Jokseenkin mitätön	2	6,3
Neutraali mielipide	6	18,8
Jokseenkin tärkeä	16	50,0
Erittäin tärkeä	8	25,0
Yhteensä	32	100,0

**Mitä mieltä olette seuraavista vastuulliseen yritys-
toimintaan liittyvistä väittämistä?**

Yrityksemme toiminta on riittävän vastuullista

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	5	15,6
Jokseenkin samaa mieltä	20	62,5
Täysin samaa mieltä	6	18,8
Yhteensä	32	100,0

Olemme kiinnostuneet kasvattamaan vastuullisuutta

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	2	6,3
Ei eri eikä samaa mieltä	10	31,3
Jokseenkin samaa mieltä	12	37,5
Täysin samaa mieltä	8	25,0
Yhteensä	32	100,0

**Tarvitsemme lisää tietoa vastuullisesta yritystoimin-
nasta**

	Frekvenssi	%
Täysin eri mieltä	1	3,1
Jokseenkin eri mieltä	7	21,9
Ei eri eikä samaa mieltä	12	37,5
Jokseenkin samaa mieltä	11	34,4
Täysin samaa mieltä	1	3,1
Yhteensä	32	100,0

**Vastuullisuutemme keskittyy omistajien varallisuus-
den kasvattamiseen**

	Frekvenssi	%
Täysin eri mieltä	9	28,1
Jokseenkin eri mieltä	12	37,5
Ei eri eikä samaa mieltä	7	21,9
Jokseenkin samaa mieltä	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

Lakien ja asetusten noudattaminen ei ole vaikeaa

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	5	15,6
Ei eri eikä samaa mieltä	5	15,6
Jokseenkin samaa mieltä	15	46,9
Täysin samaa mieltä	7	21,9
Yhteensä	32	100,0

Lakien ja asetusten lisäksi harjoitamme oma-aloitteista vastuullisuutta

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	9	28,1
Jokseenkin samaa mieltä	16	50,0
Täysin samaa mieltä	6	18,8
Yhteensä	32	100,0

Vastuullisuus parantaa toiminnan kannattavuutta

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	4	12,5
Ei eri eikä samaa mieltä	7	21,9
Jokseenkin samaa mieltä	12	37,5
Täysin samaa mieltä	9	28,1
Yhteensä	32	100,0

Vastuullisuus parantaa imagoa

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	1	3,1
Jokseenkin samaa mieltä	9	28,1
Täysin samaa mieltä	21	65,6
Yhteensä	32	100,0

Vastuullisuus vaikuttaa sidosryhmien mielipiteisiin

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	4	12,5
Jokseenkin samaa mieltä	13	40,6
Täysin samaa mieltä	14	43,8
Yhteensä	32	100,0

**Yksittäisen yrityksen vastuullinen toiminta edistää
koko yhteiskunnan kehitystä**

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	4	12,5
Jokseenkin samaa mieltä	17	53,1
Täysin samaa mieltä	10	31,3
Yhteensä	32	100,0

Vastuullisen yritystoiminnan toteuttamisen avuksi on olemassa erilaisia työkaluja. Tunneteko niistä seuraavat?

	Vastauksia	
	Frekvenssi	%
Elinkeinoelämän keskusliiton opas: "Vastuullinen yritystoiminta - käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä"	8	14,5%
Teknologiaelämän työkirja: "Ympäristöosaaminen kilpailukyvyksi"	2	3,6%
GRI (Global Reporting Initiative) -ohjeisto	1	1,8%
ISO (International Organization for Standardization) -9001-standardi	20	36,4%
ISO-14001-standardi	16	29,1%
SA8000 (Social Accountability) -standardi	1	1,8%
'Kirjanpitolautakunnan yleisohje:"Ympäristöasioiden kirjaaminen, laskenta ja esittäminen tilinpäätöksessä"	6	10,9%
Finnish Business & Society ry:n (FiBS) ylläpitämä vastuullisen yritystoiminnan laaja työkalukokoelma :	1	1,8%
Yhteensä	55	100,0%

Mistä lähteistä saatte tietoa vastuullisen yritystoiminnan kehittämisestä omassa toimintaympäristössänne? Voitte valita useamman vaihtoehdon

	Vastaukset	
	Frekvenssi	% vastauksista
Media	27	22,3%
Asiakkaat	18	14,9%
Kilpailijat	5	4,1%
Yhteistyökumppanit	19	15,7%
Viranomaiset	27	22,3%
Järjestöt	13	10,7%
Henkilöstö	10	8,3%
Joku muu, mikä	2	1,7%
Yhteensä	121	100,0%

Onko jokin tekijä estänyt vastuullisen toiminnan kehittämistä? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

	Vastaukset	
	Frekvenssi	% vastauksista
Kustannukset	18	32,1%
Käytettävissä oleva aika	20	35,7%
Tiedot ja taidot	8	14,3%
Yrityksen sisäiset asenteet	4	7,1%
Joku muu, mikä	6	10,7%
Yhteensä	56	100,0%

Mitä mieltä olette väittämästä ”Asiakkaamme edellyttävät meidän noudattavan kestäväen kehityksen ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteita”?

Tällä hetkellä

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	2	6,3
Ei eri eikä samaa mieltä	6	18,8
Jokseenkin samaa mieltä	20	62,5
Täysin samaa mieltä	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

Tulevaisuudessa

	Frekvenssi	%
Ei eri eikä samaa mieltä	1	3,1
Jokseenkin samaa mieltä	19	59,4
Täysin samaa mieltä	11	34,4
Yhteensä	31	96,9
Ei vastausta	1	3,1

Mitä mieltä olette seuraavien väittämien sopivuudesta oman yrityksenne toimintaan?

Olemme tehostaneet raaka-aineiden käyttöä

	Frekvenssi	%
Täysin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	9	28,1
Jokseenkin samaa mieltä	15	46,9
Täysin samaa mieltä	7	21,9
Yhteensä	32	100,0

Olemme vähentäneet energiantarvetta

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	2	6,3
Ei eri eikä samaa mieltä	11	34,4
Jokseenkin samaa mieltä	15	46,9
Täysin samaa mieltä	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

Hyödynnämme uusio- tai kierrätysraaka-aineita

	Frekvenssi	%
Täysin eri mieltä	2	6,3
Jokseenkin eri mieltä	6	18,8
Ei eri eikä samaa mieltä	10	31,3
Jokseenkin samaa mieltä	10	31,3
Täysin samaa mieltä	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

Toiminnan suunnittelussa huomioimme tuotteen tai palvelun elinkaaren kokonaisvaikutukset

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	3	9,4
Ei eri eikä samaa mieltä	13	40,6
Jokseenkin samaa mieltä	10	31,3
Täysin samaa mieltä	6	18,8
Yhteensä	32	100,0

Olemme panostaneet henkilöstön hyvinvointiin

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	2	6,3
Ei eri eikä samaa mieltä	7	21,9
Jokseenkin samaa mieltä	14	43,8
Täysin samaa mieltä	9	28,1
Yhteensä	32	100,0

Vastuullisuus on osa toimintastrategiaamme

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	9	28,1
Jokseenkin samaa mieltä	8	25,0
Täysin samaa mieltä	13	40,6
Yhteensä	31	96,9
Ei vastausta	1	3,1
Yhteensä	32	100,0

Harjoitamme pitkän aikavälin (yli 1v) suunnittelua

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	3	9,4
Ei eri eikä samaa mieltä	8	25,0
Jokseenkin samaa mieltä	12	37,5
Täysin samaa mieltä	9	28,1
Yhteensä	32	100,0

Nykyinen talouden lama on vähentänyt halukkuuttamme uudistaa käytäntöjä

	Frekvenssi	%
Täysin eri mieltä	4	12,5
Jokseenkin eri mieltä	9	28,1
Ei eri eikä samaa mieltä	9	28,1
Jokseenkin samaa mieltä	6	18,8
Täysin samaa mieltä	3	9,4
Yhteensä	31	96,9
Ei vastausta	1	3,1
Yhteensä	32	100,0

Vastuullisen yritystoiminnan tulosten seurantaan voidaan käyttää monenlaisia mittareita. Mitkä seuraavista ovat yrityksessänne käytössä? Voitte valita useita vaihtoehtoja.

	Vastaukset		% vastaajista
	N	%	
Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)	28	15,6%	87,5%
Muut taloudelliset tunnusluvut (pääoman tuotto, omavaraisuus ym.)	22	12,2%	68,8%
Asiakastyytyväisyys	22	12,2%	68,8%
Vertailulaskelmien tekeminen toimitusten ja palveluiden jatkumisesta mahdollisten saatavuus-, energia-, työvoima- yms. kriisien ja muutosten yhteydessä	6	3,3%	18,8%
Energian tarve	13	7,2%	40,6%
Jätteiden määrä	19	10,6%	59,4%
Ympäristöjärjestelmä	8	4,4%	25,0%
Työtyytyväisyys	25	13,9%	78,1%
Henkilöstötilinpäätös	2	1,1%	6,3%
Laatujärjestelmä	19	10,6%	59,4%
GRI-raportointi	1	,6%	3,1%
Toimittajien vastuullisuus	12	6,7%	37,5%
Käytämme jotain muuta mittaria	3	1,7%	9,4%
Yhteensä	180	100,0%	562,5%

Vastuullisen yritystoiminnan tulosten seurantaan voidaan käyttää monenlaisia mittareita. Mitkä seuraavista ovat yrityksessänne käytössä? Voitte valita useita vaihtoehtoja.

	Vastaukset	
	N	%
Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)	28	15,6%
Muut taloudelliset tunnusluvut (pääoman tuotto, omavaraisuus ym.)	22	12,2%
Asiakastyytyväisyys	22	12,2%
Vertailulaskelmien tekeminen toimitusten ja palveluiden jatkumisesta mahdollisten saatu- vuus-, energia-, työvoima- yms. kriisien ja muutosten yhteydessä	6	3,3%
Energian tarve	13	7,2%
Jätteiden määrä	19	10,6%
Ympäristöjärjestelmä	8	4,4%
Työytyytyväisyys	25	13,9%
Henkilöstötilinpäätös	2	1,1%
Laatujärjestelmä	19	10,6%
GRI-raportointi	1	,6%
Toimittajien vastuullisuus	12	6,7%
Käytämme jotain muuta mittaria	3	1,7%
Yhteensä	180	100,0%

Mitä mieltä olette seuraavista henkilöstöön liittyvistä väittämistä?

Nykyinen henkilöstömme on kiinnostunut ympäristöasioista

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	5	15,6
Ei eri eikä samaa mieltä	9	28,1
Jokseenkin samaa mieltä	18	56,3
Yhteensä	32	100,0

Vastuullisuus lisää henkilöstön hyvinvointia

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	4	12,5
Jokseenkin samaa mieltä	22	68,8
Täysin samaa mieltä	5	15,6
Yhteensä	32	100,0

Yrityksen vastuullisuus tuottaa etua rekrytoinnissa

	Frekvenssi	%
Täysin eri mieltä	1	3,1
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	10	31,3
Jokseenkin samaa mieltä	15	46,9
Täysin samaa mieltä	5	15,6
Yhteensä	32	100,0

Yrityksen tulee kehittää henkilöstöään suhtautumaan myönteisesti vastuulliseen yritystoimintaan

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	1	3,1
Jokseenkin samaa mieltä	19	59,4
Täysin samaa mieltä	11	34,4
Yhteensä	32	100,0

Tulevaisuudessa entistä suurempi osa uusista työntekijöistä on kiinnostunut vastuullisesta yritystoiminnasta

	Frekvenssi	%
Jokseenkin eri mieltä	1	3,1
Ei eri eikä samaa mieltä	9	28,1
Jokseenkin samaa mieltä	17	53,1
Täysin samaa mieltä	5	15,6
Yhteensä	32	100,0

Missä määrin Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta valmistuvien tulevien työntekijöidenne tulisi omata seuraavia valmiuksia nykytilanteeseen verrattuna?

Kustannuslaskenta ja tarjousten tekeminen

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	9	28,1
Enemmän	13	40,6
Nykyistä selvästi enemmän	7	21,9
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Taloudellisten mittareiden ymmärtäminen

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	9	28,1
Enemmän	14	43,8
Nykyistä selvästi enemmän	6	18,8
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Ympäristöarvojen tiedostaminen

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	17	53,1
Enemmän	10	31,3
Nykyistä selvästi enemmän	1	3,1
Yhteensä	28	87,5
Ei vastausta	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

Ekologisen toiminnan menetelmien osaaminen

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	14	43,8
Enemmän	13	40,6
Nykyistä selvästi enemmän	1	3,1
Yhteensä	28	87,5
Ei vastausta	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

Oma-aloitteisuus ja valmiudet uusien asioiden omaksumiseen

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	4	12,5
Enemmän	14	43,8
Nykyistä selvästi enemmän	11	34,4
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Oman ammattialan perustaidot

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	10	31,3
Enemmän	11	34,4
Nykyistä selvästi enemmän	8	25,0
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Tekniikan ja liiketalouden taitojen yhdistäminen

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	10	31,3
Enemmän	11	34,4
Nykyistä selvästi enemmän	8	25,0
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

**Organisaation toimintaprosessien ymmärtäminen ja
kehittäminen**

	Frekvenssi	%
Vähemmän	1	3,1
Nykytilanne on hyvä	8	25,0
Enemmän	13	40,6
Nykyistä selvästi enemmän	7	21,9
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Sidosryhmäyhteistyö

	Frekvenssi	%
Vähemmän	1	3,1
Nykytilanne on hyvä	11	34,4
Enemmän	15	46,9
Nykyistä selvästi enemmän	2	6,3
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Asiakaspalvelutaidot

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	8	25,0
Enemmän	10	31,3
Nykyistä selvästi enemmän	11	34,4
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Kielitaito

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	15	46,9
Enemmän	11	34,4
Nykyistä selvästi enemmän	3	9,4
Yhteensä	29	90,6
Ei vastausta	3	9,4
Yhteensä	32	100,0

Ihmisten johtamisen taito

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	7	21,9
Enemmän	13	40,6
Nykyistä selvästi enemmän	8	25,0
Yhteensä	28	87,5
Ei vastausta	4	12,5
yhteensä	32	100,0

Ryhmätyö- ja neuvottelutaidot

	Frekvenssi	%
Nykytilanne on hyvä	6	18,8
Enemmän	14	43,8
Nykyistä selvästi enemmän	8	25,0
Yhteensä	28	87,5
Ei vastausta	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

Kansainvälisessä ympäristössä toimiminen

	Frekvenssi	%
Vähemmän	1	3,1
Nykytilanne on hyvä	8	25,0
Enemmän	13	40,6
Nykyistä selvästi enemmän	6	18,8
Yhteensä	28	87,5
Ei vastausta	4	12,5
Yhteensä	32	100,0

TULOSTEN RISTIINTAULUKOINNIT

Toimialanne / Henkilöstömääränne

				Yhteensä
	alle 10	10–49	50–250	
Teollisuus	2	7	2	11
Logistiikka	1	5	1	7
Palvelut	2	2	2	6
Rakentaminen	3	3	2	8
Yhteensä	8	17	7	32

Millainen merkitys vastuullisella yritystoiminnalla on teidän yrityksen-
ne menestymiselle tulevaisuudessa? / Henkilöstömääränne

				Yhteensä
	alle 10	10–49	50–250	
Jokseenkin mitätön	1	0	0	1
Neutraali mielipide	2	0	0	2
Jokseenkin tärkeä	3	8	3	14
Erittäin tärkeä	2	9	4	15
Yhteensä	8	17	7	32

Mitä mieltä olette seuraavista vastuulliseen yritystoimintaan liittyvistä väittämistä? / Toimialanne

	Teollisuus		Logistiikka		Palvelut		Rakentaminen		Total	
	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N
	Vastuullisuus parantaa imagoa	4,45	11	4,71	7	4,67	6	4,50	8	4,56
Vastuullisuus vaikuttaa sidosryhmien mielipiteisiin	4,36	11	4,00	7	4,33	6	4,25	8	4,25	32
Yksittäisen yrityksen vastuullinen toiminta edistää koko yhteiskunnan kehitystä	4,18	11	4,29	7	4,00	6	4,00	8	4,13	32
Yrityksemme toiminta on riittävän vastuullista	4,36	11	3,43	7	4,00	6	3,88	8	3,97	32
Lakien ja asetusten lisäksi harjoitamme oma-aloitteista vastuullisuutta	4,18	11	3,43	7	3,83	6	3,75	8	3,84	32
Olemme kiinnostuneet kasvattamaan vastuullisuutta	3,45	11	3,57	7	4,33	6	4,13	8	3,81	32
Vastuullisuus parantaa toiminnan kannattavuutta	3,91	11	3,86	7	4,00	6	3,50	8	3,81	32
Lakien ja asetusten noudattaminen ei ole vaikeaa	3,55	11	3,71	7	3,83	6	4,00	8	3,75	32
Tarvitsemme lisää tietoa vastuullisesta yritystoiminnasta	2,55	11	3,43	7	3,67	6	3,25	8	3,13	32
Vastuullisuutemme keskittyy omistajien varallisuuden kasvattamiseen	1,73	11	2,57	7	2,00	6	2,63	8	2,19	32

Vastuullisen yritystoiminnan toteuttamisen avuksi on olemassa erilaisia työkaluja. Tunnetteko niistä seuraavat? / Toimialanne

					Yhteensä
	Teollisuus	Logistiikka	Palvelut	Rakentaminen	
	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm
Elinkeinoelämän keskusliiton opas:"Vastuullinen yritystoiminta - käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä"	3	0	1	4	8
Teknolohiateollisuuden työkirja: "Ympäristöosaaminen kilpailukyvyksi"	1	0	1	0	2
GRI (Global Reporting Initiative) - ohjeisto	0	0	0	1	1
ISO (International Organization for Standardization) -9001-standardi	8	6	3	3	20
ISO-14001-standardi	7	4	3	2	16
SA8000 (Social Accountability) - standardi	1	0	0	0	1
"Kirjanpitolautakunnan yleisohje:"Ympäristöasioiden kirjaaminen, laskenta ja esittäminen tilinpäätöksessä"	3	1	1	1	6
Finnish Business & Society ry:n (FiBS) ylläpitämä vastuullisen yritystoiminnan laaja työkalukokoelma	0	0	0	1	1
Yhteensä	10	6	5	6	27

Mistä lähteistä saatte tietoa vastuullisen yritystoiminnan kehittämisestä omassa toimintaympäristössänne? Voitte valita useamman vaihtoehdon / Toimialanne

					Yhteensä
	Teollisuus	Logistiikka	Palvelut	Rakentaminen	
	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm
Media	10	7	4	6	27
Asiakkaat	7	4	3	4	18
Kilpailijat	4	1	0	0	5
Yhteistyökumppanit	9	2	4	4	19
Viranomaiset	10	6	5	6	27
Järjestöt	4	4	1	4	13
Henkilöstö	7	3	0	0	10
Joku muu, mikä	1	0	1	0	2
Yhteensä	11	7	6	8	32

Onko jokin tekijä estänyt vastuullisuuden kehittämistä? Voitte valita useamman vaihtoehdon. /
Toimialanne

					Yhteensä
	Teollisuus	Logistiikka	Palvelut	Rakentaminen	
	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm
Kustannukset	8	4	1	5	18
Käytettävissä oleva aika	8	4	4	4	20
Tiedot ja taidot	2	4	2	0	8
Yrityksen sisäiset asenteet	0	2	0	2	4
Joku muu, mikä	2	1	1	2	6
Yhteensä	11	7	6	8	32

Mitä mieltä olette seuraavien väittämien sopivuudesta yrityksenne toimintaan? / Toimialanne

	Teollisuus		Logistiikka		Palvelut		Rakentaminen		Total	
	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N
	Vastuullisuus on osa toimintastrategiaamme	4,45	11	3,00	7	4,67	6	4,00	7	4,06
Olemme panostaneet henkilöstön hyvinvointiin	4,27	11	3,00	7	4,17	6	4,13	8	3,94	32
Harjoitamme pitkän aikavälin (yli 1v) suunnittelua	4,36	11	3,14	7	3,83	6	3,75	8	3,84	32
Olemme tehostaneet raaka-aineiden käyttöä	4,09	11	3,57	7	3,00	6	4,38	8	3,84	32
Olemme vähentäneet energiantarvetta	3,91	11	3,29	7	3,50	6	3,75	8	3,66	32
Toiminnan suunnittelussa huomioimme tuotteen tai palvelun elinkaaren kokonaisvaikutukset	4,00	11	2,86	7	3,67	6	3,63	8	3,59	32
Hyödynnämme uusio- tai kierrätysraaka-aineita	3,73	11	3,14	7	2,83	6	3,00	8	3,25	32
Nykyinen talouden lama on vähentänyt halukkuuttamme uudistaa käytäntöjä	2,73	11	3,33	6	2,33	6	3,00	8	2,84	31

Vastuullisen yritystoiminnan seurantaan voidaan käyttää monenlaisia mittareita. Mitkä seuraavista ovat yrityksessänne käytössä? / Toimialanne

					Yhteensä
	Teollisuus	Logistiikka	Palvelut	Rakentaminen	
	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm	Lkm
Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)	10	6	6	6	28
Muut taloudelliset tunnusluvut (pääoman tuotto, omavaraisuus ym.)	8	3	5	6	22
Asiakastyytyväisyys	10	2	3	7	22
Vertailulaskelmien tekeminen toimistusten ja palveluiden jatkumisesta mahdollisten saatavuus-, energia-, työvoima- yms. kriisien ja muutosten yhteydessä	3	2	0	1	6
Energian tarve	9	1	1	2	13
Jätteiden määrä	10	1	2	6	19
Ympäristöjärjestelmä	5	0	1	2	8
Työtyytyväisyys	11	3	3	8	25
Henkilöstötilinpäätös	1	1	0	0	2
Laatujärjestelmä	9	0	4	6	19
GRI-raportointi	1	0	0	0	1
Toimittajien vastuullisuus	7	2	2	1	12
Käytämme jotain muuta mittaria	1	1	0	1	3
Total	11	7	6	8	32

Henkilöstömääränne / Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)

	Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)		Total
	Ei	Kyllä	
alle 10	1	7	8
10–49	3	14	17
50–250	0	7	7
Yhteensä	4	28	32

Toimialanne / Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)

	Suoraan tuloslaskelmasta saatavat tiedot (liikevaihto, tulos ym.)		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Teollisuus	1	10	11
Logistiikka	1	6	7
Palvelut	0	6	6
Rakentaminen	2	6	8
Yhteensä	4	28	32

	Mitä mieltä olette seuraavista henkilöstöön liittyvistä väittämistä / Toimialanne									
	Teollisuus		Logistiikka		Palvelut		Rakentaminen		Yhteensä	
	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N
Yrityksen tulee kehittää henkilöstöään suhtautumaan myönteisesti vastuulliseen yritystoimintaan	4,55	11	4,00	7	4,00	6	4,25	8	4,25	32
Vastuullisuus lisää henkilöstön hyvinvointia	4,18	11	3,86	7	4,00	6	3,75	8	3,97	32
Yrityksen vastuullisuus tuottaa etua rekrytoinnissa	3,91	11	3,43	7	3,50	6	3,75	8	3,69	32
Nykyinen henkilöstömme on kiinnostunut ympäristöasioista	3,55	11	2,86	7	3,67	6	3,50	8	3,41	32
Tulevaisuudessa entistä suurempi osa uusista työntekijöistä on kiinnostunut vastuullisesta yritystoiminnasta	3,82	11	4,00	7	3,83	6	3,63	8	3,81	32

Missä määrin Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta valmistuvien tulevien työntekijöidenne tulisi omata seuraavia valmiuksia nykytilanteeseen verrattuna? / Toimialanne

	Toimialanne									
	Teollisuus		Logistiikka		Palvelut		Rakentaminen		Total	
	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N	Ka	N
Oma-aloitteisuus ja valmiudet uusien asioiden omaksumiseen	3,90	10	4,43	7	4,17	6	4,67	6	4,24	29
Asiakaspalvelutaidot	4,20	10	3,71	7	4,17	6	4,33	6	4,10	29
Ryhmätyö- ja neuvottelutaidot	4,00	10	3,86	7	4,00	6	4,60	5	4,07	28
Ihmisten johtamisen taito	4,10	10	4,00	7	3,83	6	4,20	5	4,04	28
Tekniikan ja liiketalouden taitojen yhdistäminen	3,90	10	3,57	7	4,00	6	4,33	6	3,93	29
Oman ammattialan perustaidot	3,90	10	3,57	7	4,17	6	4,17	6	3,93	29
Kustannuslaskenta ja tarjousten tekeminen	3,80	10	4,14	7	3,67	6	4,17	6	3,93	29
Organisaation toimintaprosessien ymmärtäminen ja kehittäminen	3,90	10	4,14	7	3,67	6	3,83	6	3,90	29
Taloudellisten mittareiden ymmärtäminen	3,80	10	3,57	7	4,00	6	4,33	6	3,90	29
Kansainvälisessä ympäristössä toimiminen	4,00	10	3,86	7	3,83	6	3,60	5	3,86	28
Sidosryhmäyhteistyö	3,40	10	3,71	7	3,67	6	3,83	6	3,62	29
Kielitaito	3,90	10	3,29	7	3,67	6	3,33	6	3,59	29
Ekologisen toiminnan menetelmien osaaminen	3,80	10	3,50	6	3,17	6	3,50	6	3,54	28
Ympäristöarvojen tiedostaminen	3,56	9	3,43	7	3,17	6	3,50	6	3,43	28